

92.

~~288 i g~~

WINKLIJKE BIBLIOTHEEK

0475 3536

3110

D5

~~288 J-9~~

C A T A L O G U S
D E R
B I B L I O T H E E K
V A N D E
M A A T S C H A P P I J
D E R
N E D E R L A N D S C H E L E T T E R K U N D E
T E
L E I D E N.

---

1 8 2 9.

*Montlyke
Publick
s Stage*

V O O R B E R I G T.

Eindelijk hebben wij het genoeg, den Catalogus der Bibliotheek van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, aan de Maatschappij en hare bijzondere Leden aan te bieden. Lang was dezelve eene behoefte en een verlangen, voor vele Leden en voor de Maatschappij zelve geweest; lang was er toe besloten en voorbereid geworden: maar voor dat de Boekerij eene eigene en vaste plaats had verkregen, was er minder geregeld gebruik van dezelve mogelijk, en minder aanmoediging tot volledige beschrijving. Ook daarna vereischte het aanhoudend doorzetten en voltoojen van dit werk, dat nieuw daargesteld moest worden, dat bij vele algemeene punten van overleg, zoovele bijzondere omvattede, als er boeken te plaatsen waren, veel tijd en veel geduld. Het was hier toch niet te doen om eene kortstondige en voorbijgaande lijst, als voor eene Verkoop: de Catalogus moest, zoo dan al niet in typographische uitvoering (hetgeen te kostbaar zou geworden zijn), althans in deszelfs inrigting beantwoorden aan de rijke stof en hooge waarde van hetgeen de Boekerij, vooral in hare Handschriften en Oude Drukken, bevat; terwijl voorts alle de Leden der Maatschappij, in den

overigen voorraad eenige aanvulling hunner eigene Boekverzamelingen zullende vinden, dus ook dat alles behoorlijk gerangschikt en duidelijk beschreven moest worden.

Ten opzichte van het eerste en voornaamste deel, de *Handschriften*, was ons voorgearbeid door den geleerden Duitscher, HOFFMANN *von Fallersleben*, die bij zijn verblijf hier te lande, van dit gedeelte, voor zooveel de eigenlijke oude Handschriften betrof, eene lijst en beschrijving had opgemaakt; waarvan reeds in de gedrukte *Handelingen der Algemeene Vergadering* van 1822, bladz. 56. loffelijke en dankbare melding is gemaakt geworden. Het later aangekochte hebben wij getracht op dezelfde wijze bij te werken, zooveel het voor de studie der oude Nederlandsche taal van belang kon zijn. Wij moeten hierbij nog aanmerken, 1°. dat het breeder uitgeschreven begin en slot dezer oude Handschriften dienstig is, om den kenner eene proeve te geven van taal en spelling, en dus bij verschillende kopyën van hetzelfde werk, of wel verschillende redactiën, den tijd van vervaardiging en de betrekkelijke waarde te helpen onderscheiden. 2°. Dat een groot gedeelte dier oude Handschriften, weleer bezeten door BALTHAZAR HUYDECOPER, en door hem gebruikt en aangehaald in zijne Proeve van Taal - en Dichtkunde, na zijn overlijden aangekocht en gebruikt waren door Mr. ZACHARIAS HENRIC ALEWIJN, te Amsterdam, die dezelve bij testament aan deze Maatschappij, waarvan hij een der vroegste en werkzaamste leden was, heeft nagelaten.

De oude drukken uit de xv Eeuw, als ook de werken

ken zonder jaartal, welke de Heer HOFFMANN slechts kortelijk opgeschreven had, zijn breeder en echt bibliographisch beschreven door den Baron VAN WESTREENEN VAN TIELLANDT; aan wiens verplichtende dienstvaardigheid en verdienstelijke moeite wij niet beter wisten te beantwoorden, dan door zijne beschrijving, ofschoon breeder dan het plan van dezen Catalogus over het algemeen toeliet, in derzelve geheel te behouden.

Ten opzichte van de rangschikking en indeeling der Boekerij, verwijzen wij verder naar de algemeene Schets, die wij, tot meer gemak voor het gebruik hierachter afzonderlijk, en met aanwijzing der bladzijden, doen volgen. — Wij hebben de *Taalkunde* vooraan geplaatst, zoowel als hoofddoel der Maatschappij, als ook, en wel vooral, omdat de schat van Handschriften, en de Oude Drukken, die uit haren aard naast aan de Handschriften grenzen, voornamelijk daartoe betrekking heeft, en ook de voorraad van gedrukte werken in dit vak, alhier in evenredigheid de rijkste is.

Daarop hebben wij, als het tweede Hoofdvak, laten volgen de werken over *Oudheid- en Geschiedkunde*: en wel deze byeen, zoowel, omdat de vakken, zoodanig vereenigd, het voorwerp zijn van de bemoeying der Maatschappij; als ook, om de waarheid te zeggen, omdat bij den, naar evenredigheid geringeren voorraad van werken in deze zoo uitgebreide vakken, het weinige, dat alhier voorhanden is, nog eenigzins beter zich voordeed. (Van hier ook, dat in alle vakken de boeken niet nogmaals naar formaten onderscheiden, maar de formaten dooréén

geplaatst zijn, naarmate de systematische orde der werken scheen te vereischen.)

Daarop volgt dan het derde hoofdvak, de *Dichtkunde*; alwaar men de werken van de Rederijkers, waarvan de Maatschappij 18 à 20 stuks bezit, van de jaren 1539—1709, allen bijéén geplaatst zal vinden tusschen de dichters van de 16e en 17e Eeuw; zijnde voorts de Nederlandsche Dichters naar de tijdorde gerangschikt.

Bij de *Nederlandsche Letterkunde*, die als het vierde Hoofddeel der gedrukte werken volgt, vertrouwen wij vele Leden een dienst gedaan te hebben, door den bijzonderen inhoud der drievuldige reeks van de Werken en Verhandelingen dezer Maatschappij, deel voor deel, bijzonder op te geven; wij durven zelfs vertrouwen, het nuttig gebruik dier belangrijke Verzameling daardoor eenigzins gemakkelijker gemaakt te hebben.

In elk dezer vakken zal men veel aantreffen, dat niet algemeen te vinden, en met vrucht te gebruiken is. Hoeveel er echter in elk derzelve ontbreekt, om eenigzins volledig te zijn, hebben wij bij het vervaardigen van dezen Catalogus op nieuw gevoeld, en moet thans algemeen regt in de oogen vallen. Mogt het ter harte genomen worden bij die Leden, wier geschenken hier eene vereerende plaats bekleeden, opdat zij aldus blijven voortgaan; en vooral ook bij die genen, die nog nooit eenig bijzonder geschenk deden aan de Bibliotheek.

Wij hebben dezen Catalogus moeten besluiten met eene rubriek van *Werken van gemengden Inhoud*; zijnde meestal geschenken van zulke Leden der Maatschapp-

schappij, die de goede gewoonte hadden of ook nog hebben, van hetgeen zij, ook in datgene, dat niet eigenlijk tot de werkzaamheid der Maatschappij behoort, in het licht geven, aan dezelve wel te willen mededeelen en aldus aan hunne medeleden kenbaar te maken; hetgeen toch altijd aangenaam is, en tot nuttig gebruik kan strekken. — Men zal vooral in dit vak, maar men zal ook in de andere afdeelingen, soms werken vermeld vinden, waaraan een of meerdere deelen ontbreken. Deze defekten zijn dikwijls veroorzaakt, doordien sommige schrijvers verzuimden het vervolg hunner werken te zenden; somwijlen ook door het verzuim van andere Leden der Maatschappij om gebruikte werken terug te bezorgen. Onze geachte Medeleden, die zich in een dezer beide gevallen mogten bevinden, gelieven ons dezen wenk ten goede te houden.

Wat voorts in 't algemeen dezen Catalogus betreft, wij verzoeken dat men deze nieuwe en eerste proeve gunstig gelieve te beschouwen. Ondanks al onze zorg en vlijt, zal er op dit geheele werk, welligt ook nopens de verdeeling en onderdeeling der vakken, en plaatsing van enkele werken, veel aan te merken zijn: doch de denkbeelden van den één zullen ook ten dezen opzichte welligt verschillen van die van den ander; en het valt gemakkelijk te verbeteren, wanneer de zaak zelve eens bestaat. Wij zullen gaarn de bepaalde aanmerkingen van elk der Leden vernemen, en er zal te beter gelegenheid zijn om aan dezelve te voldoen, alzoo van deze eerste proeve van Catalogus geen grooter oplage gemaakt is dan vereischt

* 5

werd,

werd, om voor het eerst de Leden te gerieven en de drukkosten te dekken; terwijl wij, om verschikking zoowel als de gehoopte aanvulling gemaklijker te maken, in deze uitgave geene nummers aan de HSS. en Boeken gegeven hebben.

Wij eindigen met te danken voor het vertrouwen in ons gesteld, en met onzen dank te betuigen aan onze geachte Medeleden SIEGENBEEK, CLARISSE en BERGMAN, die op ons verzoek zich wel hebben willen leenen, om hier en daar in eenige moeilijkheid, ten opzichte van de verdeeling en rangschikking, met hunnen goeden raad ons aan de hand te gaan. Bij de menigvuldige kleine twijfelingen echter, die zich bij elke afdeeling en over elke bladzijde op nieuw aan ons opdeden, hebben wij hen niet telkens kunnen vermoijen, maar veel over ons moeten nemen: wij onderwerpen aldus ons zelve aan de verantwoordelijkheid van dit stuk; doch wij durven vertrouwen op een billijk en toefefelijk oordeel.

Leiden, 1 Mei 1829.

H. W. TYDEMAN.

J. T. BODEL NYENHUIS.

I N H O U D.

HANDSCHRIFTEN *en Boeken met Geschreven* *Aanteekeningen.*

	blz.
Nederduitsche, Oude.	1.
Nieuwe Taal - en Dichtkundi- ge.	59.
Nieuwe Geschied - en Letter- kundige.	65.
In vreemde Talen.	69.

BOEKEN.

Werken uit de xv Eeuw.	73.
uit de eerste helft der xvi Eeuw.	79.
zonder jaar van druk (uit de xvi Eeuw.)	83.
<i>Taalkunde.</i> Algemeene.	85.
Nederduitsche.	87.
Duitsch (Gothisch; Alemanisch; oud en later Duitsch).	94.
Angelsaksisch. — Engelsch. — Gae- lisch. — Wallisch.	102.
Deensch. — Noorweegsch. — Ys- landsch. — Zweedsch.	103.
Fransch.	107.
Italiaansch.	108.
Slavoonsche Taaltakken (Slavoonsch, Boheemsch, Poolsch, Russisch, Lijflandsch, Lettisch, Esthnisch).	108.
	<i>Oud-</i>

	blz.
<i>Oudheid- en Geschiedkunde.</i> Algemeene Oudheidkunde.	110.
Duitsche, Noord- sche, Gallische.	111.
Geschiedenis der Neder- landen. Algemeene.	113.
Gewestelijke en plaat- selijke.	120.
Geschiedenis van het ove- rig Europa.	123.
<i>Dichtkunde.</i> Algemeene werken.	124.
Nederl. Dichtkunde en Dichters naar tijdsorde.	125.
<i>Nederlandsche Letterkunde.</i> Werken van Maat- schappijen en Ge- nootschappen.	134.
Letterk. Geschiedenis.	138.
Drukkunst.	139.
Werken van gemengden Inhoud.	143.
Overgeslagene of nagekomene Werken.	147.
Verbeteringen.	150.

I N S T R U C T I E
V O O R D E
C O M M I S S I E
T O T D E
B I B L I O T H E E K .

Vastgesteld bij de Maandelijksche Vergadering, d. 3 April 1829.

Art. 1.

Het toezigt over de Bibliotheek zal worden opgedragen aan eene Commissie van drie Leden, van welke jaarlijks één zal afgaan, doch weder verkiesbaar zijn.

Art. 2.

De Commissie zal in 't algemeen zorg dragen voor de goede bewaring, het gemakkelijk gebruik en de nuttigste aanvulling van de Bibliotheek der Maatschappij.

Art. 3.

Zij zal zorg dragen, dat de boeken behoorlijk gestempeld en de Catalogus telkens bijgehouden worde; welke Catalogus steeds op de Bibliotheek tegenwoordig zijn moet.

Art. 4.

Art. 4.

Ieder Lid der Maatschappij ; te Leiden woonachtig , zal op zijne aanvraag aan een der Leden van de Commissie , gedrukte werken voor een bepaalden tijd uit de Bibliotheek kunnen verkrijgen tegen overgave van een receptis. Ook zal een hunner op een' bepaalden dag vaceren , om tot de Bibliotheek toe te laten zulke Leden , die hun verlangen daartoe aan een der Leden van de Commissie zullen hebben te kennen gegeven.

Art. 5.

Geen der Handschriften wordt aan een Leidsch Lid uitgeleend , dan op autorisatie van den President der Maatschappij ; gene werken , 't zij Handschriften of gedrukte boeken , mogen naar buiten de stad uitgeleend worden , dan op autorisatie der Maandelijksche Vergadering , en onder praecautien of waarborg , door Dezelve in elk geval (of nader in het algemeen) te bepalen.

Art. 6.

De boeken op den bepaalden tijd , en voorts na herhaalde aanvraag , niet teruggegeven wordende , geeft de Commissie daarvan kennis op de eerstvolgende Maandelijksche Vergadering.

Art. 7.

Voor het receptis en het thuis brengen der uit de Bibliotheek gevraagde werken wordt aan den be-
diende

diende der Maatschappij 10 Centen betaald; alsmede voor elke boodschap om de boeken, die ten bepaalden tijde niet teruggebracht zijn, terug te vragen, telkens 10 Centen.

Art. 8.

Aan de Commissie wordt bij het begin van elk Maatschappelijk jaar uit de kas der Maatschappij verstrekt de som van *f* 150. 00. als vast afzonderlijk fonds. In het aankopen van boeken gaat zij, zooveel mogelijk, te rade met de Maandelijksche Vergadering; zij doet in de praeparatoire Vergadering (van April) van elk jaar rekening van hare gelden en verslag van de aanwinsten, die de Bibliotheek, hetzij door aankoop of geschenken, in het verlopen jaar zal gedaan hebben; ten einde het hoofdzakelijke daarvan aan de Algemeene Vergadering zal kunnen berigt, en bij het Algemeen Verslag voor alle de Leden gedrukt worden.

Art. 9.

De Bibliotheek-Commissie kan voor hare werkzaamheden een nader reglement ontwerpen; mits niet strijdig met de bovenstaande artikelen en daarvan mededeeling doende aan de Maandelijksche Vergadering.

Bij besluit van de Maandelijksche Vergadering, van
5 April 1829. zijn, ingevolge art. 1. der Instructie
voor de Commissie tot de Bibliotheek, tot Leden
dier Commissie benoemd de HH. H. W. TYDEMAN,
J. T. BODEL NYENHUIS en J. T. BERGMAN.

HANDSCHRIFTEN, EN BOEKEN MET GESCHREVEN AANTEKENINGEN.

J. VAN MAERLANT'S RYMBYBEL, op papier uit de
XV. Eeuw, 166. bladen in fol., kolomsgewijze be-
schreven. Oude band.

Begin van het Oude Testament:

UAder sone heyleg geest
Eenich god sonder beghin
Gheuet my helpe en̄ volleest
En̄ gracie jn minen sin enz.

Einde van het Oude Testament (Bl. 99. a.):

En̄ recht te heesgene d' of
Hyer gaet wt toude testamēt
Dat nuwe dat sy v bekent
Dat is an die ewāgelie bescrevē
Saliet in dietsche nu voert geven

Begin van het Nieuwe Testament:

IN dē name vā ōsen heere
Begint en̄ marien t' eere
Siind' moed' diene droech
Dies menighe salige siele loech enz.

Einde van het Nieuwe Testament (Bl. 128. b.):

En̄ onse heere wracht mede
Met myraculen die sy dadē
Dits ende god moet ons beradē

Begin der Wrake van Jerusalem:

Llete my m̄ liene vrient
Dies dicwilt heeft verdient enz.

Einde (niet volledig; Bl. 166. b.):

Siluius waende wel

en vers 40. en 41. van dit kapittel;

D'nare hant lupus gaet
Eñ roeft den tempel eñ slautē toe

Er ontbreken dus nog 9 verzen van het CXXVII. kapittel, en het geheele CXXVIII. kapittel, dat de laatste 80 verzen der *Wrake* bevat.

Drie Handschriften te zamen gebonden in kar-
tonne band.

a. J. VAN MAERLANT'S RYMBYBEL, op perkament, uit de XIV. eeuw, het eerste blad; in fol., kolomsgewijze beschreven.

Begin:

(V)Ader sone heylich gheest
Enich god sonder beghin
Gheeft mi helpe eñ volleest
Ende gratie ī minē zin

Van dit blad, hetgeen voorkomt in den Catal. van le Longs Bibliothek, MSS. fol. 29. is hiernevens een afschrift.

b. J. VAN MAERLANT'S DESTRUCTIE VAN JHERUSALEM, gecopieerd naar een Exemplaar, in den jare 1539 op perkament geschreven; 25 blz., elk met drie kolommen beschreven; folio.

Zie le Long, Boekz. der Nederd. Bijbels, blz. 210 en 211; en Catal. van deszelfs Biblioth., MSS. fol. 29. Vooraan is eene folio-teekening met O. I. inkt, Jerusalem's verdediging (in Monniken-stijl) afbeeldende.

c. J. VAN MAERLANT'S HEIMELYKHEID DER HEIMELYKHEDEN, op perkament, uit de XIV. eeuw, 6 bladen in fol., op iedere bladz. 3 kolommen, en op elke kolom ongeveer 50 — 55 verzen,

Be-

Begin:

Die gheuen mach gheue allēwēghe
Elken radic dat hijs pleghe
Wāt dat men gheeft dats dat mē vint.
Eñ dat mē houd vroemt niet .i. twint.
Noit mi gheuen ne v'noiede
Van dat vt minen sinne vloiede
Eñ noch helpt elken dat hi gheuet
Daer hi bi met eren leuet
V'staet dese word hier teland
Wat ic in latine vant
Hoe aristotiles eñ gheen ander
Leerde die werelt berechten
Eñ ieghē die sonden vechten
Wat dat hoghen here betaemt
Eñ elken here die hem scaemt
Dat hi wete hoe land bedriuent
Eñ selue in sire eren bliuen
Vindire iet dat te prisene es
Dat visierde aristotiles
Vindire oec iet onnuts innē
Dat tijc minen dōmen sinne
Dese bouc es in latine gheseit
Die hemelijchede der hemelijcheit.
Aristotiles seit na sijn visieren
Lansheren sijn van .iiij. maniere enz.

Einde (onvolledig):

Doe sprac die iode wat daetstu dan
Iof die ghewelt dade enich man
Die wise sprac inne hē niēt sō sot
Inne kēne inden hemel .i. god
Gherecht al wijs diet al weet
Eñ sinē oghē ne dect gheē cleet

A 2

Want

Want hijt al siet claer t' curē
 Dat es in sire naturē
 Die den goeden den loon gheuet
 Na dat sie wel hebbē gheleuet
 En den quadē tallē stonden
 Loon gheuet na hare sonden
 Hem so gheueic vp die wrake
 Mesdoet mē mi in enigh' sake
 Die iode sprac dits wel ghesprokē

Het schijnt, dat er slechts 2 of 3 kolommen ontbreken, daar het volgende blad op de rugzijde niet beschreven is.

Dit is hetzelfde HS., hetwelk te voren door Is. le Long bezeten werd (z. de Catal. van deszelfs Biblioth. MSS. p. 6. N. 32), maar naderhand kwam in de Bibliotheek van het Genootschap: *Kunst wordt door arbeid verkregen*. Men vindt de eerste 24 verzen reeds in Clignett's en Steenwinkel's Voorrede tot Maerlant's Spiegel Hist. I. bladz. XLVI.

Deze 6 bladen zijn gepagineerd cxciii—cxcviii, en moeten het einde hebben uitgemaakt van een HS., waarin zich verschillende werken van Maerlant bevonden. Veelligt behooren zij tot dat HS. van den Rijm-Bijbel, hetwelk door Franco de Bruijn (sedert 1726 Predikant te Amsterdam) bezeten werd. Le Long zegt daarvan (Boekz. blz. 196): „Volgens onderzoek, is my gebleeken, uyt den inhoudt van seekeren *Almanak* voor dese fraaije *Rijm-Bijbel* staande, dat deselve geschreven is in den Jaare 1339. Vooraan staan sommige Gebeden, en daar achter eenige andere *Tractaaten*, die niet tot de *Bijbel* behooren.”

Drie Handschriften bij een; ingenaaid.

a. J. VAN MAERLANT VAN DEN LANDE VAN OVERZEE, kopij van J. Steenwinkel naar het HS. op de Biblioth. der Leydsche Hooge School. 10 bladz. in folio.

b. J. VAN MAERLANT VAN ONS HEREN KYNSCHIEDEN, kopij van denz. naar 't zelfde HS. 2 bladz. in folio.

c. « Excerpta quaedam ex quibusdam Carminibus JACOBI MAERLANT », (door J. Steenwinkel). 18 blz. fol.

Zes

Zes Handschriften te zaam gebonden. fr. band.

a. ROMAN VAN FERGUUT EN GALIENE. op perkament, uit de XIV. eeuw, 32 bladen in folio, iedere kolom doorgaans met 44 verzen.

Begin :

Die coninc Aertuer hadde hof
Gehouden daer hi groten lof.
Eens sinxen dages hadde ontfaen.
Ter borch die hiet caradigaen
Daer waren ridders houesch en goet
En van ridderscepe vroet
Die ic wel soude conen nomen
Waendic dat mi soude vromen
Bedi alsic hebbe horen sghen
En danonturen ond'vragen
D' was mijn here gawein
En sijn geselle mijn h' ywein
Pertseuale ende lanceloet
Her keye ende sagemoet
En menich ander hoge man
Die ic genomen niet en can enz.

Einde:

Artur sprac .R. .nv vaert
Wi moeten alle idende scheidē
Onse here god moet v gheleiden
Mijn her gawein en gosengoet
Pertseuale en lanceloet
Si voeren mz tote rikenstene
Daer festerse galiene
Fergunt spien d'. sine crone
En hadde galiene die scone
Met groter bliscap al sijn leue
Die rike god hi moete gheue

Oft sijn wille es dat wi begerē
Eñ moet ons van v'noie weren
Eñ alle diet hebbē horen lesen
Moetē met gode vercoren wesen
Eñ hemelrike verlene hi mede
Hem die dit screef eñ scrivē dede. Amen.

Here hier hebdi van ferragute
Van beghinne ten inde al vte
Ghecorrigeert vā miere hant
Over al soe waer ict vant
In rijm in vers in ward messcreuen
God van hemele moet v gheuen.
Lanc lijf ghesonde ende ere
Tuwē ghebode blijf ic vort mere: —

Zie hierover van Lelyveld in Huydec. Proeve, I. D. bl. 141, 142.
aanteek. r.

(J. Steenwinkel's afschrift van hetzelfde; op papier,
groot 189 bladz. in 4to.)

b. FLORIS EN BLANCHEFLOR VAN DIETERICH
VAN ASSENEDE, op perkament uit de XIV eeuw, 26
bladen in folio, kolomsgewijze beschreven, iedere ko-
lom doorgaans met 40 verzen.

Dit HS. is zeer defect. De bladen v — XVIII
zijn van eene oudere en betere hand. Bladz. III en
IV van dezelfde hand zijn uitgesneden. Blz. XIX is
slechts half, en in de eerste kolom ontbreken 2 ver-
zen. Grootere gapingen vindt men op bl. XXVI, kol.
b en c, en bl. XXIII, kol. c.

Begin :

(N)V hoert na mi ic sal beghinnē
Ene aenture tellē van mīnē
Die dē dorpen no dē doren
Niet bestaet dat sise horen

Macr

Maer die redene merkē connē
Eñ van mīnen hebbē ghewōnē ..
Beide bliscap eñ rouwe
Sijt clere zijt leec zijt hoefsche v^ouwe
Diē annics datter wese bi
Daer dese aenture vertellet si
Oec en willics nz verbiedē
Te hoerne allē hoefschē liedē
Die euel eñ ghoet bekinē
Hets al vā ener ghestadigher mīnē
Beyde van bliscapē eñ vā rouwē
Nv merct ghi he'en eñ ghi vrouwē
Dies heeft die mīne vrēdē zede
Dat haer die rouwe volghz mede
Mē moet cortē eñ linghē
Die tale sal mense te rime bringhē
Eñ te redenē die aenture
Hets wordē harde te zure
Van assnede diederike
Diē seldijs dankē ghemeenlike
Dat hijt vtē walsch heeft ghedicht
Eñ v'stādlike in dietsche bericht
Dē ghenē diet walsch nz en cōnē
Tierst heeft hi dus beghonnē
Eñ seeght hoe ghedaen wijs
Blansefloer eñ florijs
Twee scone kind' wordē gheborē
Die in harē liue menighē torē
Haddē vā mīnē eñ rouwē vele
Eñ dickē bliscap met g^otē spele enz.

Einde :

(S)int v'sterf hē al hongerie
Vā enē sinē oom eñ al bulgerie

Dus

Dus hoghe quā hi in sinē liue
Ene docht' haddi bisinē wiue
D' wi .i. deel of seggē moets
Baerte hietsi mettē hredē voets
M' des en sel n̄z vele zūn
Die nā te wiue die .cō. puppiin
.I. gheweldich .cō. eñ wā an hare
.I. kint d' vele af te seggē ware
Dat was die .cō. kaerle vā vrākerike
Die menighē borch van gheweldelike
Hier salic endē dese auenture
Blancefl' w't florise sere te sure
Hi piūder hē ō god halper hē toe
So moete hi ons spade eñ vroe
Dat wi alle onse dadē te goedē dīgē
Ten ionxtē daghe moets bringen

A M E N.

(J. Steenwinkel's afschrift van hetzelfde; op papier, groot 129 bladz. in 4to.)

c. DER HISTORIEN BLOEME, op perkament, uit de XIV. eeuw, 26 bladen in folio, kolomsgewijze beschreven.

Begin:

DEse ystorie dit heileghe werc
Dichte wilē een clerc
Eñ bid den lesere dat hijt noeme
In dietsche der ystorien bloeme
Des der ic mi wel vermeten
Dat wel m̄z rechte also mach heten
Want die rechte ystorie es
Hoe die heilegē des sijt gewes
Vor ons leefden ī erdrike
Eñ lieten exemple w'like

Ons

Ons dat wi hem volghē na
Alsoe alsic die waerheit v'sta
Wilwi d'op merkē en besien
Datt' ons goet af mach gesciē
En onse herte sere v'wecken
En in deuociē op w't trecken
Also wi ane sien twaren
Dat si oec menschē waren
Also wi sijn tallen stonden
Moghē wi ons scamē ons' sondē
En moghē peinsē sijts ghewes
Dat god willech en machtech es
Ons te gheene dat selue goet
Keren wi ane hē onsē moet
En leuen na den wille sijn
Hi gheeft ons sine glorie sijn
Ghelijc dat hi hem heeft gedaen
Daer ic nu af wille bestaen
Te dichtene i dietsche cortelike
Want ic weet wel sekerlike
Dat corte warachteghe tale
Prisen vroede liede wale
Daer om willic dichten an
Mz cortē woerdē so ic best can
D' heilege leuen i dietsche woert
Ic bidde w' dat mense hoert enz.

Einde :

Bidden wi desen .xij. hēren
Dat wi die w'heit moctē lers
Dat si ons beiaghē ghenade
Vor gode van óns' mesdade
Dat wi ie ieghē hē ghedaden
En moet ons dor sine ghenadē

B

Bria-

Bringhen ten euschen rike
Vor den vader vā hemelrike
Des onne ons die hemelsche vad'
Amen segget alle gader

A M E N.

d. ESOPET, 67 FABELEN EN VERTELSLS, op perkament, uit de XIV. eeuw, 10 bladen in folio, kolomsgewijze beschreven.

Begin:

IC wille v in die ere ons heren
Bi beesten en bi vogelen leren
Wisen en wel bedieden
Die nature vanden lieden
Elke beeste heeft hare manieren
Deene soe es fel dander goedertierē enz.

Einde:

Do sterf hi van er moeden
. . . . .
Men maecte vandē velle
. . . . .
Die emm' mz ghemake leuē
D dogede desel pine groet
Beide leuende en dooet
Die keytyf die hier soe leeft
Dat hi in dand' werelt heeft
Min dan hi hadde te voren
Ter quad' tyt w't hi gheboren
laus deo amen

Men vindt dit werk gedrukt in J. A. Clignett's Bijdr. tot de oude Nederl. Letterk. 's Gravenh. 1819, 8. — Z. onder anderen het Voorber. ald. biz. XXI en vv.

e. BE-

e. BEDUIDENIS DER MISSE, op perkament, uit de XIV. eeuw, 9 bladen in folio, kolomsgewijze beschreven.

Begin :

Dit es die bediedenis van Der missen in dietsche

Ic waent een salech mensche were
Die met woerden en met lere
Ander liede daer toe brochte
Dat si herte sin en ghedochte
Keerdē ane den ghenen al
Die ie was en bliuen sal
Deus want ict gherne saghe
Dat ēlc mensche gode an laghe
Vele meer dan hi doet
Om dit verganclike goet
Ic woude elc mensche wiste
Of liet hem wisen met liste
Wat ghenadē welke salicheit
Ane die heileghe misse leit
Ic wane sise dan dicke sochtē
Dat sise hoerdē als mochtē
Want wi moghen wetē ghewisse
Dat alsoe vele ane die misse
Ghenadē en salicheidē leit
Als in die sonne stoues geit enz.

Einde :

Lof si gode met sier cracht
Want die misse es volbracht
Ghi herē vrouwē en cnapen
Bidt vor dē ermē pape
Die desen boec in rimē vant
In .i. wel bekend lant
Doer ere goed' v^ouwē bede

B 2

Dat

Dat si en wi alle mede
Leeden moeten so dit leuen
Dat hi ons moete genen
Na dit leuen hemelrike
En dat gebrukē ewelike
D' toe soe gheue ons volleest
Die vader en die sone en die heilege geest.

... amen ... amen ... amen ...

f. DIETSCHÉ DOCTRINAEL, op perkament, van het jaar 1345, 43 bladen in folio, kolomsgewijze beschreven. — Het HS. heeft zeer geleden. Van bl. XXIV, XXV en XXXI zijn slechts niets beduidende brokken overig; bl. XXVII is half, en bl. XXVI aan den bovensten hoek eenigzins beschadigd, maar nog meer bl. XXX. — De beide stukken « van philosophie, » bl. XXXVI, kol. a, en « van goed'tierenheidē, » bl. XXVI, kol. c, ontbreken in een ander handschrift, zoo als op den rand aangeteekend staat.

Begin :

ONder alle creaturen
Heeft die meester d' naturen
Twee ghemaect syts ghewes
Daer redenlec verstaen in es
Dats dinghel en mensche met enz.

En kol. b :

Daer bi hebbic dit boeckijn
Dat voren lach int latijn
Al tantwerpen ghetoghen vte
D' in ligghen vele virtute
Van doeghedē en van sedē
En van menegh'hande wyschedē

Mz

Mz auctoriteiten al bewenē
Die de meest's wilen screuē
D' men in mach le'n tsamē
Orbore zielen eñ lichamē
D' omme es syn name wale
Die dietsche dochtrinale
Want doctrinale alsiet v'sta
Es comen van doctrina
Eñ doctrina dats leeringhe enz.

Einde :

Desen boec w't gemaect ald^o
In die maēt vā Iunius
Doe mē screef xpē gebort
xiiij^c eñ . xl . vort
Eñ d' toe . v . d' toe mede
Al tantw'pē in die stede
Int vierde iaer des regimēts
De sestē paus h' clemēs
Eñ int . xviiij . iaer des rijcs
Des vijfts keijs' loedewijcs
Eñ int xxxiiijste iaer
Dat die d'de iā vor w'
In brabant mz groter erē
H'toghe sat eñ h'e
Int iaer alsic v'sinne
Vand' w'elt beghinwe
vi . m . eñ hond't
Eñ . xliij . wiē soes wōdert

Zie daarover Clignett en Steenwinkel Voorr. van Maerlant's Spieg.
Histor., bl. LII—LVIII.

JAN DE WEERT'S NIEUWE DOCTRINAEL, op pa-
pier, van het jaar 1451, 14 bladen in folio, koloms-
gewijze beschreven; in het geheel over de 3000 verzen.

Begin:

Gode so biddic in myn beghin
Dat hy verlichte mynē sin
Cracht verleene en ghewelt
Te dichten daer jc toe ben ghestelt
In dietscher talen vten latine
Al eest een cleen weerc aenschyne
Ic hope dat jc daer in sal setten
Daer jc die sondē me sal beletten
En die ghene ter doghet keeren
Die volghen willen mynder leeren
Om gode te dienē en onser moeder
Die onse weghe syn en ons styer roeder
En van graciē die roviere
Haer biddic dat sy in my stiere
Van haerder graciē een deel
Dat jc volmaken moet gheheel
Selic werc daer sy in sy gheert
Dat biddic van ypren lan de weert
Sint dat ic dichtens ye began
Hebbic ghedicht als ic best can
Dat der werelt ghenuechde te lesen
Nu binnye af ghetrecht van desen
En my is een begheren bleuen
Te beschriē des menschen leuen
Daer in dat hy te misdoē pliet
Na datmē alle daghe aensyet
Waer hy die sonden me mēteneert
So hebbic gheoerdeneert
Te scriuē int generael
Desen nieuwen dochtrinael
Daer in dat elc mach wesē vroet
In wat manierē hy misdoet

Na-

Nadat jct vinde Int latyn
So saelt hier int dietsche syn
In drië pertië sal ic dit boech
Deylen in siin onder soech enz.

Einde :

Nu so willie sond' sparen
God van siind' ghenadē danckē
Dat hy minē armē sin eñ cranckē
Also heeft bestiert dat ic dit were
Volbracht hebbe arm sondic clere
By siind' ghenadē mz mīd' pinē
Als ic best can naden latine
Twele boec dat inheeft al besond'
Der veersē wel dertichonder
Luttel min oft luttel meer
Men screeft indat jaer vā onsē he'e
Dusent vierhondert doē wast volent
Eñ li recht daer ontrent
Des smerghens na sinte maurisius dach
Die na sinte matheus ghelach
Die dit dichte hiet willē eē weert
Allē lieden bidhi eñ begheert
Ouer hem tebidde dattē god v'lichte
Oec so bidhy hem 'die dit gedichte
Lesen zelen oft scriuē
Dat syt also laten bliuē
Sond' te mīdrē oft te meerdrē
Eñ den sin niet corūperē
Want hy heuet fraij ghescreuē
Een ygheliic telesē t' zielē batē
Die haer sondē willē latē
Dat sy hem hier inspieghelē moghē
Hoe dat sy bliuē ombedroghē

Van-

Vanden viant tot allē stondē
Want het es eē spiegel van sondē
God gheue dat sy alle so claer
Daer in sien moetē diet hier naer
Selen lesen oft hoeren lesen
Dat siis te beter moetē wesen
Eñ dat hys mede gheueet diet dichte
Voer gode dat hy ons tē ewighē lichte
Moet brenghen na dit leuen
Amē hier mede so eest volscreuē
Amen

Daaronder van eene latere hand :

Desen bouc hoert toe . . . . .
Ians z' van Deuenter
anno 1521.

(Achter den Rijmbijbel gebonden ; zie bl. 1).

Twee Handschriften te zamen gebonden in fr. band,
ROMAN VAN DEN RIDDER WALEWEIN, op perkament, van het jaar 1350 ; 62 bladen in fol., kolomsgewijze beschreven ; het laatste blad bevat slechts 4 verzen, elk der overigen 4 kolommen, en ieder kol. doorgaans 6½ verzen.

Begin :

UAnden coninc arture
Es bleuen menighe auonture :
Die nemmermee en wert bescreuen
Nu hebbic ene scone [storie] up heuen
Consticse wel in twalsche vinden
Ic soudse jou in dietsche ontbinden
Soe es utermaten scone
Alle die ingle vanden trone
Moeten mi gheuen herte ende sin
Eñ zulke wijsheit daer in

Eñ

Eñ minen sin also ghestarken
Dat sire doghet in moetē marken
Alls diese zullen horen
God die dor ons was gheboren
Ende vanden stene maecte broot
V'lene mi die wijsheit so groot
Indesen bouc sonder meswende
Van beghinne toten ende
Dies biddic gode dor zine ghenaden
Dat hi mi vergheue die mesdaden
Die ic an dese redene doe
Bede spade eñ vroe
Dies bat penninc diene maecte
Eñ menighen nacht d' ōme waecte
Eer hijt vant in zijn ghedochte
Dat hi den bouc ten ende brochte enz.

Einde :

Penninc die dichte desen bouc
Som wiet hort mine [nime] rouc
Hine was niet wel bedocht
Hine hadde jeeste ten ende brocht
Pieter uostaert maketse vort
So hi best mochte na die wort
Die hi van penninge vant bescreuē
Het dochtē scade w't acht' bleuen
Die jeeste maer daert ende brect
It wane mens lettē eren spreect
Den dichtre oec v'liest hi mede
Bede pine eñ arbeide
Dat soe niet wert es ere keerse
Omtrent drie eñ xxx hond't v'se
Heefter piet' ob ghedicht
So hi vray so mochte [so vr. hi m.] in rime slicht

G

Nv

Nv bidt hi iv allen sere
Dat ghi wilt gode onsen here
Ouer hem bidden dat hi in laetse
Moete hebbē gedaē sulke puaetse
Met penitentiē eñ met dogeden
Dat hi tansicht vul vā vrenden
Bescouwen moete in hemelrike
Eñ ghi alle gad' dies ghelike
Die almachtiche god moet ōs ōnē
Amen segt alle die redene connen
. amen .

Dese bouc was ghescreuē int jaer
Dat seggie iv wel vorwaer
Als men screef Mccc eñ .i. mede
God ghene ons sinē euwegē vrede
Amen.

Dit HS. is zaamgebonden met het volgende, Roman van de Kinderen van Limburg. Z. H. Alewijn merkt omtrent hetzelfde aan:

„Roman van Walewein. (Heet in de aant. op Melis Stoke eenvoudig *Walewein*.) Is oorspronkelijk geschreven in het *Walsch*, zoo het schijnt, (fol. 1. beg., verg. fol. 61. c.) door eenen *Penninc*, (fol. 1. a. fol. 61. d.) en overgezet in *dietsche* (fol. 1. beg.) door *Pieter Vostaert* (fol. 61. d.) — of liever, in *dietsche* gedicht door *Penninc* gedeeltematig, doch die het niet ten einde bragt, en door *Pieter Vostaert* vol-eindigd, die er omtrent 3300 versen van gedicht heeft (fol. 61. d.).”

ROMAN VAN DE KINDEREN VAN LIMBURG, op perkament, uit de XIV. eeuw, 120 bladen in folio, kolomsgewijze beschreven; het laatste bl. bevat slechts 7 verzen en eene tekening (uitgespaard op een donkeren grond); anderzins elke kolom 46 verzen, zoo het schijnt.

Begin:

Olmactich god gheweldich here.
die oit waert ende emmermerc.
Sün selt in volmaectheden
Een god in der drieuuldichedē

Je-

Jegen wordich in elke stad
Volcomelic wie twiuelt dat
Stare ende ghedochsam al mechtich
Ontfarmich god gherechtich enz.

Einde :

Nv es heinriic die dit maecte
Eñ soe hi best conste geraecte
Siere pinen af soe es hi blide
Die hi begonste indien tide
Dat mē screef ons herē iær
.iiii^c. dat es waer
.xx. men eñ .xl. ghehent
Else men den daet gescreuē vent
Vander geborten ons herē
Die maria drouch met eren
.xviii. hondert iær eñ .xvij.

God hoede ons van messciene
Op sente sebastiaens dach
Die doe op enen vridach gelach
Wel omtrent te homestide
Nv make god ons allen blide
Eñ geue ons allen paijs eñ verde
Nv segt amen dat es terde
amen.

De Hr. B. Huijdecoper was bezitter van dit HS., waaromtrent Z. H. Alewyn het volgende aanmerkt:

„Roman van de Kinderen van Otte van Lemborch. (Verg. fol. i. a. b. fol. 24. b. fol. 48. c. fol. 49. b. in fine, fol. 119. c.) Hierin zijn eenige bladen verkeerd ingebonden. Huyd. haalt dezen meermaals aan op Melis Stoke onder den naam van *Roman van Limburg*, ook wel eenvoudig *Limburg* of *Limborg*. Oorspronkelijk in het Walsch beschreven, fol. 67. d. ad fin.

Sijn hoeft leide si hē op tgras
Seide dwalsch d' ict in las. ”

WIGALOIS, op perkament, van het jaar 1372, 119 bladen in folio, kolomsgewijze beschreven, met 49 Miniaturen, waarvan er eenige bijna eene geheele bladzijde beslaan. halve fr. band.

Begin:

Wer hat mich guter uf ghe tan
Si iz ieman der mich kan
Beyde lesen vnde ver sten
Der sol genade an mir be gen enz.

Einde:

Der vns ouch got gesendē
Vz disem ellende
Ane yenneg'ley missewende
Hie hat diz buch eyn ende. Amen.

Dit bok is ghe screuen na godes bort
dritteyn hondert iar in deme twe unde
Seuentigesten iare in dem hilghen auē
de to twelften . vnde heft ghe screuen
her Ian van brunswik monck tho
Amelunges born unde dit bok hort
hertzogen alberte herc tho brunsw'
vñ stefferberch : wert stelt oder ni
mpf dat ome nūmer gut gesche amē.

George Friedr. Benecke, Prof. te Göttingen, heeft zich van dit HS. bediend tot de uitgaaf van zijn werk: Wigalois der ritter mit dem rade getihtet von wirt von gravenberch. (Erster Druck, Berlin. 1819. 8.) Zie de Voorrede aldaar, biz. xxxvii — xxxxi, en wat er van de 4 bladen, die aan dit HS. ontbreken, gezegd wordt.

DER MINNEN LOEP, DOOR CLAES WILLEMS [?],
4 Boeken liefdesverhalen uit den ouden en lateren
tijd, allen in rijm, te zamen 46 stuks; op papier, van
het jaar 1486, 239 bladen in kl. 8., met slechte Mi-
niaturen. hoorne band.

Be-

Begin:

Hier begint dat prologus van desen teghen-
woerdighen boec en̄ is gheheten der minnen
loop;

Sint dat god op aerden haet
Ghescepē menighe coene staet
En̄ sōderlinghe natuer der mēschē
Di hi na z̄ijs soulues wēschen
Recht natuerlic heeft ghebeeldet
Den eenen weeldelic gheweeldet
En̄ den anderen ghelaten
So z̄y des gheestes karitaten
Seder vere en̄ wyde gheuloeghen
Mit heten lichtē vuerighen oghen
En̄ hebben verlichtet des mēschē sinnē enz.

Einde:

Die dat in reynicheit volhaert
Is alre prijs en̄ ere waert
Recht als die garnate bloeyt
Can si gheuen lust en̄ moeyt
Pija en̄ smarte can si verdriue
Onmoet en laet si nerghent bliuen
Trouwe brengt si int gherecht
Tēmannes dienst in eren slecht
Eer en̄ lof heb wijslic schijn
Roef der sorghen dat is dyn; deo grās.

A M E N;

Daer reyne liefde plach te z̄y
Daer blyft noch gaern een wortelk̄y

Hier eyndet dat vierde boeck der minnen
loeps bi mi claes willems Int jaer
ons herē M CCCC lxxxvi op sinte
maertyns auont;

Inhoud:

I. Prologus tot het I. Boek . . .	Bl.	1.	—	7.
1. Van phillis en van demophon . . .	—	8.	—	12. a.
2. Van jason en medea (vgl. IV. 2.) . . .	—	12. b.	—	17.
3. Van tiribus en van pairna . . .	—	14.	—	21.
4. Van dydo en van enecas . . .	—	22.	—	25. a.
5. Van ysis en anazartes . . .	—	25 b.	—	28.
6. Van theseus en adriaen . . .	—	29.	—	38. a.
7. Van paris en oenoene . . .	—	38. b.	—	43. a.
8. Van jason en ysiphile . . .	—	43. b.	—	45.
9. Van den conincg minos en van cille.	—	46.	—	51. a.
10. Van virgilius en lucrecia . . .	—	51. b.	—	56.
11. Van orphenes en calistonijs . . .	—	57.	—	62. b.
12. Van achilles en pollexina . . .	—	63.	—	67.
II. Prologus tot het II. Boek van edele reyne minne”	—	68.	—	70. a.
1. Vā leander des conincs z van abyden	—	70. b.	—	76.
2. Van die burchgrauinne vā virgy	—	77.	—	84.
3. Van grave florys van hollant ende vander grauinne van clermont	—	85.	—	87.
4. Van pryamus en thisbes . . .	—	103.	—	109.
5. Van quintiliaen en van penella . . .	—	93.	—	102.
6. Van sabina en floridamas . . .	—	143.	—	155. a.
7. Van zuzāna en vādē twer valschē papen	—	88.	—	90.
8. Van othoncius en tydopee . . .	—	112. b.	—	114.
9. Van pelops en ypodinya . . .	—	123.	—	125.
10. Van achilles en van dydanya . . .	—	126.	—	129.
11. Van neptanabas en olimpia . . .	—	130.	—	132.
12. Van pauline en romanelle . . .	—	110.	—	112. a.
				13.

13. Van samite en ascenberch . Bl. 118. — 122.
14. Hoe die ezels in die kist besloten was . . . . . — 91. — 92.
15. Van tristram en ysalde . . — 155. b. — 156.
16. Van eenre vrouwe en haer schiltknaep . . . . . — 133 — 137.
17. Van amon en van siccula . . — 157 — 163.
- III. Prologus tot het III. Boek van onghewoont minne” . . . — 164. — 166.
1. Van pasiphes en den stier . — 167. — 169.
2. Van ferssan en die hinde . — 170. — 171.
3. Van canus en van biblides . — 172. — 173.
4. Van ypolitus en van fedra . — 115. — 117.
5. Van fineus en cenobia . . . — 174. — 176.
6. Van mirra en sanaray . . . — 177. — 180. a.
7. Van semiramis en haren soen — 180. b. — 183.
8. Van macharius en canates . — 184. — 186.
9. Van dyna jacops dochter . — 187. — 190.
- IV. Prologus tot het IV. Boek van gewoont minne” . . . . — 191. — 195.
1. Van egistus en van clytemnestra . . . . . — 196. — 200.
- Hetzelfde verhaal staat ook op bl. 138—142.)
2. Van jason en van medea (vgl. I. 2.) . . . . . — 201. — 204.
3. Van dauid en micol . . . — 205. — 207.
4. Van assuerus en van hester — 208. — 212.
5. Van dadamus en egistus . . — 213. — 214.
6. Van orphaen en die guede limpiose. . . , . . . — 215. — 221.
7. Van vlixes en van penelopee — 222. — 232.
8. Van roseboem en zy maeghet — 233. — 234. a.
9. Van cephalos en pocris. . . — 234. a. — 239.

Ach-

Achter No. 10. van het II. Boek ontbreekt een blad tusschen bl. 129 en 130.

Over dit Dichtstuk en deszelfs Maker, en de twee bekende afschriften van dit werk, handelt in 't breede, Mr. J. A. Clignett, Bijdragen tot de Oude Nederlandsche Dichtkunde, Voorb. bl. xxxiii—xliv. Zijn, ouder en beter, HS. is thans in de Haagsche Bibliotheek.

**JAN VAN HEELY, SLACH VAN WOERONC, 282 bl.
fol. cart. b.**

Geschreven door eene late, duidelijke hand, en onderscheiden, naar het schijnt, van al de Handschriften van dit werk, die beschreven worden door Fr. van Lelyveld, bij Huydecopers Proeve van Taal- en Dichtkunde, I. D. bl. 483—515; ofschoon dit HS. zelf weleer aan Fr. v. L. heeft toebehoord. Twee andere HSS. van dit werk zijn in bezit geweest van Mr. J. A. Clignett, en vermeld (doch met onnaauwkeurigen titel) op den Catal. zijner Bibliothek, bl. 4. fol. No. 75. (Hage, April 1828.)

Begin :

Ane die hystorie machmen kinnen
Die buten biblen ende binnen
Bescreuen sijn ende ghedicht
Hoe god ghemeine goet bericht
Vander werelt metten heeren
Daer bi roepse god ter eeren
Dat hise bouen dat volc set
Omdat si recht na die wet
Elken selen doen gheskien
Ende selue alle hoecheit plien enz.

Einde :

Die merken conste dese dinc
Tot dat sal die werelt in den
Mogen sire den dach bi uinden
Daer op voor woeronc wert geatreden
Ende hoe menich iaer daer af esleden
Hier met latic nu die tale
Van den daghe bliuen altemale
Amen.

OVER-

OVERZETTING VAN DE PSALMEN, op perkament,
uit het begin der XIV. eeuw, 57 bladen in fol., ko-
loms-gewijze beschreven: halve eng. band.

Begin :

BEatus vir qui ñ abiit ī cōsilio im-
pioꝝ et in via peccatoꝝ nō stetit.

et ī cathedra pestilencie ñ sedit:

Selich man de nycht ne vūr in dem
rade vueler lude vnd in dem wege
der sundygen nycht ne stunt. Sed

ī lege dñi volūtas ei⁹ et ī lege

ei⁹ meditabitur die ac nocte. Wer

in dey he . vnnes heren ys syn

wylle. vnd an syner e. denket

dages vnd nachtes enz.

Op bladz. 52. b. volgt, na den 150. Ps., nog eene vertaling van Je-
saïas Cap. XII, Cap. XXXVIII. v. 10—20, I Samuel Cap. II. v. 1—10,
II. Mosis Cap. XV, Habak. Cap. III, V. Mos. Cap. XXXII, Dan.
Cap. III. v. 57, Luc. Cap. I. v. 68, Te deum laudamus, Luc. Cap. I.
v. 46, Luc. Cap. II. v. 29. en de Geloofsbelijdenis van Athanasius: Qui-
cunque vult saluus esse ante omnia opus est etc.

Einde :

Dyt is dey cristelike gheloue so wey
des nycht truelike gheloue hey ne
mach nycht syn behalden

De voormalige bezitters hebben op de schutbladen van dit HS. de
volgende narigten aangeeekend :

a. (J. A. Cignett) „Dit afschrift is bij Le Long Boekz. der N. D.
Bybels niet bekend. Het komt ons voor, ouder te zijn, dan enig Hand-
schrift der Psalmen door hem opgegeven; voornamelijk is dit te denken
uit de eenvoudigheid van hetzelfde;” en

b. (Van eene vroegere hand) :

„Dese Souter in het Latijn, en in het Duijts zeer oud en sierlijk
op Pergament geschreven, omtrent den Jare 1300. Met Capitaale Voor-
letters voorsien. Komende dit Exemplaar uit de Bibliotheecq van Johan
Graave van Nassauw, en Vianen, etc.”

D

DE

DE CL PSALMEN DAVIDS ; DE LOVEANGEN DER HEYLIGEN IN HET OUDE EN NIEUWE TESTAMENT ENZ., EZECHIEL, DANIEL MET DE GLOSA EN HISTORIA SCHOLASTICA ; JOB, SALOMONS PARABOLEN, ECCLESIASTES, DER MINNEN BOEK (Hooglied), DER WYSREET BOEK, ECCLESIASTICUS VAN SRACH ; op papier, van het jaar 1423, 269 bladen in folio. juchtled. band.

Begin:

Also als sinte Jeronim^o seyt indē
prologe opten sout' soe hebben
daer tien auctoers ghewest
der psalmē enz.

Einde:

Ende het sal v
loen gheuen in sinē tiden.

Deo gracias.

Hier gaet wt ecclesiastic^o
Ende is dat leste van
salomons boecken Ende
dit boeck gaet hier mede
wt. M . CCCC . XXIII .

Niet vermeld bij Le Long. Uit de Bibliotheek van Haftman, Catal. blz. 3. N. 8.

ECCLESIASTES, op papier, 210 bladen in quarto. fr. band.

Begin:

Hier beghint dat boeck Ecclesiastes den tweedē
boek die Salamon (*sic*) ghemaect heeft.

Welckē boeck die heylighe jheronimus heeft voer-
ghelesen eender deuoter weerdigher weuwen ghenōt
blesilla, ende was die dochter van Paula en die suster
van Eustochia enz.

Ein-

Einde:

het gheē dat ōs die wijse salomō in dit boock seit
dat gūne ōs god die welcke regneert
inder eewicheyt. Amen.

PARAPHRASE VAN HET HOGLIED, op perka-
ment, uit de XV. eeuw, 151 bladen in gr. 8., ko-
lomsgewijze beschreven. hoorne band.

Begin:

In minen beddekyn heb ic des nachts
ghesocht dien my siele mimmet Hier
te voren was die bruant die bruant die
heilighe kerke bereet den brudegom
ghehoersaem te wesen: mar want hi
hair dat eyschede na haerre begheerten
so bereyt si haer nv hem naerstelike
te soken want die brudegom hadde
te voren gheseit stant op mijn vrien-
dinne com naerre laet mi dyn stēme
horen Die bruant was bereit ghehoer-
saem te wesen ende begheerde sijn
hulpe daertoe doe si seyde *O my
geminde keer weder wes ghelike der
geiten enz.*

Einde:

Also heeft hi oec macht die minne tot
hē waerts te ontsonken Sijn v'lossinge
tot onser behoef is beduut in sijre
blenckender roder veruen Sijn wijshijt
inden gulden hoofde . sijn bedruete
gemoede in die swarticheyt des rauens.
sijn minlike menige tot onser salicheyt
Inder duuen ogen Sijn scamelheyt
Inder wangen die den houekijns ge-

likenen sijn soete wtsprake Inden
lippen die den lelyen geliken Daer
die eerste mirre wt druupt Sijn min-
nē werc inden gedraeyden handē v'-
gult en vol iacincten Sijn reynicheyt
inden elpenbenen buuc mit saphieren
beset sijn volharden inden liden totter
doot toe Inden benen die den mar-
meren calūppen geliken Sijn scoen-
heyt inden libaen en in wtu'coren
cederboem Sijn goedertyerenheyt indie
soete keel Aldus mach hi wel
mit rechte altemaal begeerlic hieten

Dit boec is wt . Gog (God) si geloest
Bid om gods willen een
pater noster en een aue maria
voer margriete van belcyns
dochter diet gescreuen heeft

Vgl. Catal. der Bibl. van Hultman, biz. 4. N. 18.

OVERZETTING VAN DE VIER EUANGELIEN, OP
perkament, uit het eind der XIV. eeuw, 55 bladen
in folio: (waarvan de eerste 7 bladen verkeerdelyk ge-
bonden, en in deze volgorde voorkomen: 1, 3, 4,
2, 7, 5, 6.) eng. band.

Begin:

Hier beghint dz plogus vā sīte
iheronim⁹ op die euangelien van sinte
matheus.

MAtheus vandē geslachte van yuda enz.

Op dezelfde bladzijde:

Hier eijndet dat prologus. En hier

dat

dat euāgeliū na dattet sinte ma-
theus bescreuē heuet.

Liber generationis.

Dit is tboec d' ghebo'ten ihū xpī
dauids soen abrahams soen enz.

Einde:

Hz sijn veel dinge die ihc dede . wa't
datmen die alle screue . ic mene dz
die boeke die te scriuen sijn die
w'lt niet begripen en soude moghen.

Z. H. Alewijn, in der tijd bezitter van dit HS., geeft van de Over-
zetting het volgende narigt:

„Van deze zelfde vertaling (als blijkt uit vergelyking der aangehaalde
plaatzen) worden drie MSS. vermeld in de Taelkund. Mengelingen (van
J. A. Clignett en J. Steenwinkel, Leid. 1781. by F. de Does) No. 1. als:
van 1350. bl. 38. 52. 53. 54. (of omtrent 1350, zo als er bl. 36.
staat).

1431. bl. 32. 37. 38. 52. 54.

1472. bl. 37. 38. 52. 54.

wegens de twee eerste zie mede aldaar bl. 19. en de aanteeck.”

OVERZETTING VAN DE VIER EUANGELIEN, op
perkament, uit de XV. eeuw, 195 bladen in gr. 8,
De eerste 7 bladen bevatten het Register. De overig-
en zijn kolomsgewijze beschreven. roodled. band.

Begin :

Hier beghint sinte Matheus ewangelium.
Op onser vrouwen ontfanctnisse ende ghe-
boerte.
Dit is tboec der ghebuerten ihū
xpisti dauids sone. enz.

Einde :

wtganck Het sijn vele ander dinghen
die ihesus dede waert datmen die
alle screue ic meen dat die boeckē

die te scrijvē sijn die werlt niet
begripē en soude mogheN

Hier eyndet sunte Johannes ewange-
lium God si des ghelooft.

Dit boeck is ghescreuen eñ volbrocht
ou'mids der ghenaden godes Int iaer
ons herē .M. CCCC ende l... op
sinte elyzabeths auont wedne
God si des ghelouet.

Achter de l in het jaargetal is eene cijfer uitgekrabr.

Uit de Biblioth. van Röver kocht Hultman dit HS.; zie Catal. zijner
Biblioth. blz. 4. N. 15.

DE VIER EUANGELISTEN, in deze orde: *Mattheus*,
Marcus, *Joannes*, *Lucas*, op perkament, 143 bla-
den in quarto, kolomsgewijze beschreven. ribbe band.

Beschreven door Le Long Boekzaal der Nederd. Bijbels bl. 277. Komt
ook voor op den Catalogus zijner Bibliotheek, Amst. Sept. 1744. bl. 14.
MS. qu. No. 8.

HET NIEUWE TESTAMENT, of de vier Evangelis-
ten, de Epistelen, de Handelingen der Apostelen,
de Openbaring, enz. met tusschen ingevoegde glossen.
Op perkament, geschreven in 1431; 5 deelen, zamen
518 bladen in quarto. oude banden met kop. sloten.

Het is No. 1036 der verkooping van Meerman; vroeger van B. Huy-
decoper.

Zie over hetzelfde Le Long, Boekz. bl. 292.

**OVERZETTING VAN EEN GROOT GEDEELTE DES
NIEUWEN TESTAMENTS**, op perkament, uit het be-
gin der XV. eeuw, 210 bladen in gr. 8., kolomsgewijze
beschreven. oude band.

Begin:

Hier beghint dat plogus

VAN

van sinte pauwels epistelē

PAulus die apostel ons he'n jhesu xp̄i
heuet ghescreuen viertien epistolen enz.

En aldaar bl. 1. kol. b. :

. . . . . ende alle
mensen totten sinne xp̄i te trecken.
so heeft sinte pauwels sinen epistelen
ghescreuē Sōmich in latijnscher talē.
Sōmich in griexer talen e somich
in hebreuseher talē op dat een yghel-
ic gheleert worde daer in Eñ ist
dat dese epistelen den ghenen die
latijn v'staen eñ den griekē eñ den
ebreuschen orberlic sijn eñ nutte
so sijn si oec den duitschē guet.
eñ het is wat vreemde datmen
also menich duitsche scrift ghemaect
videt eñ dese licht scijnende claere
epistolen wt den geest des leuende
godes ghedicht niet ghemeenre en sy
onder den ghemene luden die minne
hebben tot xp̄s leuen Want naest
den ewāgelien sijn si die leerlicste
scrifturen die ghescreuen sijn. Ou'mits
dat diē epistolen swaer sijn ende dic-
wile mit luttel woerden veel sinnes
begrepen Want laty is bequamer
mede te spreken dan duitsche. daer
om is hem sōwile te helpe ghecomen
mitter kerken ende der lerers glose enz.

Einde :

M' die h'e leeft die wtgheleidet heeft
eñ toegheleidet dat saet des van isrl'

van-

vandē lande aquilonie eñ van allē
landen Tot welkē icse derwerths wtghe-
worpen hadde Eñ si sullen wonē in
hoer lā(t) spreect die here almachtich
Amē

De inhoud is als volgt:

1. Alle de Brieven van Paulus, 2. de Brieven van Jacóbus, Petrus, Johannes en Judas, 3. de Handelingen der Apostelen, 4. het Boek der Wijsheid.

Tusschen blad 202 en 203 zijn twee pergament-bladen van het jaar 1544 ingelascht, waarop hetzelfde staat, hetgeen blad 203 en 204 bevatten. Op de vier laatste bladen wordt eene reeks van kerkteksten, het gansche jaar door, opgegeven, met verwijzing tot het blad van het HS. alwaar dezelve te vinden zijn.

Z. H. Alewyn, de voormalige bezitter, merkt daarover aan:

„Dit is, volgens le Long, Boekzaal der Nederd. Bybels, bl. 280. een handschrift van de allereerste overzettinge der epistelen, handelingen, en apocalypsis. Men vergelijke onder andere dat prologus hier bl. 1. en 2. met dat by le Long, bl. 281—284. Alle de HSS. zijn genoegzaam van den zelfden inhoud, verschillende slechts hier en daar in spelling, bl. 285. De overzetting is geschied volgens de vulgata, bl. 280, in of voor 1301, van welk jaartal le Longs I exemplaar is, met welk dit HS. mede in orde der brieven, handelingen, enz., overeenkomt, bl. 285. Vergelijk mede dat prologus van den VII. epistelen, en het begin van sinte jacobs epistel, alhier bl. 108. en 109. met de uittreksels van le Longs IV. exemplaar, bl. 287—289.”

HET LEUEN ONS LIEFS HEEREN IHESU CHRISTI,
op perkament, uit de XV. eeuw; 197 bladen in
quarto, kolomsgewijze beschreven. h. b.

Begin:

Dicwijn eñ lange heb ic in minē sin gedocht te ma-
ken in duutscher talen vten latyn een tractaet vanden
leuen enz.

Einde:

. . . . . ou'mits gracie eñ inlichtinge des heyligen
gheests ons levens; een bescerminge in onsen eijnde.
Verbeteringe onser werken eñ gedachten. berespinge on-
ser

ser woerden en seden Ende verlatenisse alle onser sonden
Amen.

Voorts :

Dit boeck hoert opt groete beghinc hof in sinte agniette
convents huus tot haerlem.

Het is No. 1039 der verkooping van Meerman.

LEVEN ONS HEREN JESU CHRISTI, op papier, uit
de XV. eeuw, 182 bladen in quarto, kolomsgewijze
beschreven, met vele geteckende beeldjes. Voor-
aan op 8 bladen de tafel der kapittelen. roodl. bd.

Achter den uitgebreiden prologus of tafel der kapitl. begint het werk
aldus :

In die seste maent wart die enghel gabriel van gode
gesent in een stadt van galileen die nazareth hiete tot
ene maghet die enē mā getrouwet was die ioseph hiete
vā dauids huse enz.

Einde :

en segghen heyl si onsen God eer duecht stancheit en
wysheit en danchaerheit in ewicheit der ewicheit Amen
Deo gracias.

(Dan nog eene aanbeveling des schrijvers). — Zonder naam of jaartal.
Daarna volgt, van dezelfde hand, op 17 bladen, een stuk, luidende :

Opten witten donredach dat auontmael Voer den feest-
dach van paesschen. enz.

DIE PASSIE ONS HERĒ IHESU CRISTI, op pa-
pier, uit de XV. eeuw, 17 bladen in 8. ingebonden
achter een gedrukt Leuen ons liefs Heren J. C. van
1498. oude bd.

Bgin :

Hier beghint die passie ons herē
ihesu cristi als die vier ewāgelisten
lucas marcus johānes en matheus

E

een

een yghelic daer wat of hebbē ghescreuen en daer een weynich īghetoghē enz.

Einde :

Ende daer houden si den mont
hoerre begherten aen ende drincken
Want hebben een edel schenker.
want die dranc ende schenker
sijn een.

Daarachter volgen 8 papieren bladen, door eene andere hand beschreven, in 8.

Een denoet en weechlic ghebet vā
die passie ons he'n

MARTYROLOGIUM VAN USUARDUS, op perkament,
uit de XV. eeuw, 267 bladen in 4. ribbe bd.

Begin:

Dits die voersprake opt marti(ro)logiū
die in veel boekē den eersamighē
priester beda wort toe ghescreuen.
En sommighe ander segghē datse ghe-
nomen is vut sinte augustijns boeken.
Die hoochtidē der heiligher apostolen
of martelaren hebben onse voeruaderē
in bewisinge der eren en der waer-
dicheit ingeset te viren enz.

Einde :

Opten derden dach in februario.
— — Te bremen sinte anscharius
die eerste biscop in dier stede En
noch veel ander.

Uit de Biblioth. van Hultman. Z. Catal. blz. 5. n. 19.

HET

HET LEVEN VAN ST. FRANCISCUS, op perkament, van het jaar 1455. 174 bladen in gr. 8., kolomsge- wijze beschreven. halve fr. band.

Begin :

Hier beghint S' frācisc^o leuē Alst die eersamige vader Bonauētura v'gadert heuet. en hoe dat louede. doe hi nochtā in weerliken staet was HĒt was een man in die stat van assise die eerste van sijne moeder iohānes. en daer na fransiscicus (sic) vā sinē vader ghenoeemt was ens.

Einde :

Salich is die knecht . die die heimelike dinghen godes v'berghēt in sijne hertē Amen

Hier eyndet dit boec god heb die eer ewelic en ōmermeer

Dit boec is gescreuen totten loue godes en sūte francisc^o sijns heilighē knechts . int iaer ons h'en dusent vierhondert . en .lv . en gheeyndet op sūte cecilien dach die heilige ioncfrouw . en mertelaerster

Leest om die mīne godes een Aue mai'a voer die arme scriuest'

Hierop volgt een kleine groet aan den heil. Franciscus:

Van sū frācisc^o een suu'like g(r)uete

HET LEVEN VAN ST. FRANCISCUS, op papier, uit de XV. eeuw, 192 bladen in quarto, (waaronder 2 perkamente bladen en 3 bladen register) kolomsge- wijze beschreven. oude band met koperen sloten.

Begin:

Hier beghint sinte franciscus leuen
also alst die eersamighe bonauētura
v'gadert heuet hoe dat hi leuede
doe hi noch in sinen weerliken staet
was Dat eerste capittel
HĒt was een mā yn die stat van
assijee die eerste van sijnre moeder
iohannes eñ daer na franciscus
van sinen vader ghenoeemt was enz.

Einde:

Eñ sult v v'nietē onder v seluē eñ
ond' alle creatuerē . also dat ghi
niet en vijnt dat ghi meer te doē
hebt . op dat god in v wercken
mach :

Geheel aan het einde leest men op een omslagblad :

Dit boec hoert tot sinte maria magda-
lenē susterē te amsterdam bydē myre
broeders staēdet

Door Z. H. Alewijn, den voormaligen bezitter, geteekend *MS. O* ;
merkende hij verder aan : „ dit MS. is grootendeels yan denzelfden in-
houd, doch minder uitvoerig en ouder van taal dan de Wijngaert van
St. Franciscus, gedr. 1518. ”

SINTE FRANCISCUS LEGENDE ENDE SIJN LEVEN,
op papier, uit de XV. eeuw, 130 bladen in quarto,
kolomsgewijze beschreven. oude band.

Begin :

God wouts.

Hier hier (*sic*) beghint sinte Franciscus legende ende syn
leuen. alsoe alst die eersamighe vader boneventuere ver-
gadert heuet. enz.

Ein-

Einde:

Eñ om dat alsoe grote mine hadde tot alle menschen sachieit soe is hij gheset vander gloryē inden ouersten choer van cherefin want die barnen inder minnen Gods Amē

Deo Gracias.

Weleer van B. Huydecoper, en Z. H. Alewyn, die dit HS. geteekend heeft MS. H, en eene vergelijking met MS. O voorin geschreven, met verwijzing naar de aanteekening achter MS. O.

SOMERSTUK VAN SINTE BERNARDUS SERMOENEN, op papier, van het jaar 1475, 230 bladen in quarto, kolomsgewijze beschreven; vooraan het register der sermonen. h. fr. b.

Begin:

Hier begint 't somerstic van sinte bernardus sermonē. eñ eerst opten paesdach enz.

Einde:

Want hoe dat se (dese hoechtijt onser kermisse) meer properlike onse huse toehoirt hoe se ons mit rechter ynnicheit ynniger wezē sel . ouermits die hulpe des geens die inder eeuwicheit gebenedijt is Amen. A.M.E.N.

Voorts:

Gescreuen eñ geeijndt bij Jan Janszoen van den Graue In den jaer ons heren enz.

SERMOENEN VAN SINTE BERNAERT, op papier, uit de XV. eeuw, 30 bladen in 8. h. b.

Begin:

Dit sermoen prediete synte bernaert dye heylighe leerar den kersten volck alte mynnentlyck enz.

Einde:

doe sy (de heilige maagd) op voer in dē hemel myt lyve

E 3

eñ

eñ myt siele dye ewelic duerē sal myt haeren lyenen
kynde ewelic sonder eynde Amen

Stichtelyk boek, naar deszelfs slot genoemd :
DAT HOEFKYN DER ROSĒ INDEN DAL DER TRANEN,
verdeeld in 8 Boeken; op perkament, uit het begin
der XV. eeuw, 161 bladen in gr. 8., kolomsgewijze
beschreven. oude band.

Begin:

Hier begīt dat prologus vā sōmighē
vermanīghen die seer oerberlic sy tot
enen ghestelikē leuē mede te comen.

Bl. i. kol. b. :

Die mi volghet die en wandert niet in
duusternisse seit die heer Dit syn cristus
woorden In welkē wi vermaent worden
dat leuē xpi eñ syn manierē na
te volghen Ist dat wy warachtelike
v'licht willē werden eñ verlost vā
alre blintheit des herten . Hier om
si onse ouerste studieringe te denckē
in den leuen ons heren ih'u xpi Die
leringhe gaet bouen alle leringe der
heilighen Eñ die den gheest hadde hi
soude daer ī vinden māna . dat is
verburghen hemels broot . Mer het ghe-
schie somtijt dat veel menschen wt
stadigē horen des ewangelys cleyne
begheerte voelen . wāt si den gheest
xpi niet en hebben . Mer wie die woor-
den xpi volcomelic ende smakelic wil
v'staen dien is noot dat hi alle sy
leuē lanc arbeide xpus leuen te ghe-
liken. enz.

Ein-

Einde :

swyget gi alle heiligen en creatuerē
op dat ic horen mach wat mi spreect
mijn here my ewige minne Amen

Hier eyndet dat hoefkyn der rosē
in den dal der tranen

Aan het hoofd van elk dezer 8 boeken, die ieder weder in verschel-
dene hoofdstukken verdeeld zijn, wordt de inhoud opgegeven.

Vooran dit HS., van Z. H. Alewijn afkomstig, bevindt zich een in-
geplakt blaadje, waarop met eene latere hand, naar 't schijnt, uit de
XVI. eeuw, geschreven staat:

o Heijlige en Zalige Eenvoudigheit :
Dit is een bysonder wijs en Godtvrugtigh
Boeck : geschreven omtrent het Jaer
1428 of 1430. ik denk naest, dat het
vroeger geschreven is.

(Van dezelfde hand staat aan den voet des eersten blads :

Sta buijten Rijkdom, Eer, en Staet,
de Doot sal dat gesnor verdrijven :
al wat ter Werelt leeft vergaet:
maer Deugt alleen sal eeuwig blijven.)

SPIEGEL DER VOLKOMENHEID, op papier, 118 bla-
den in quarto. h. e. b.

Begin :

Die gracie ons heren ih'u xpi En die mynne des
Vaders en die ghemeenscap des heilighen gheests sy met
ons allen Amen In xpo ghemynde dochter om uwer
groter oetmoedigher ende deuoter begheerten ghenoech te
sijn na mijn vermoghen daer ghij oetmoedelic in be-
gheert hebt van my te ontfanghen een corte leer en on-
derwijs. hoemen comē mocht tot een recht volcomen
leuen daermen god alre ghelijeste mede mocht werden en
inden gheest verenicht enz.

Eind-

Einde:

Of die benedixte beteykent die benedixie die god gheuen sel ten joncsten daghen sprekende. Coemt ghi ghebenedide int rijk mijns vaders ende besit dat rijk Amen.

Achteraan staat:

tot love Goods ende der H. maget maria

MCCCCXIX.

In denzelfden band volgen, van dezelfde hand geschreven, op 161 bladen, eenige stichtelijke opstellen en werken: eerst, spreuken van *St. Bernaert* en andere Vaderen; daarna: Over de deugd van zwijgen en de zonde van ijdel, spreken. — Over de zaligheid des vredes. — Gesprek van Jesus met een zondaar. — Gesprek van Jesus met een heiligen Vader. — Maar vooral *een tractaet van den wyngaert, die syntè bernaert ghemaect heeft* (allegorisch mystisch, ook over allerlei bloemen; tusschen beide, over de zeven bloedstortingingen des Heeren J. C.)

Voor in dit HS. is gebonden een afbeeldsel in plaat van *Martinus van Velden, Martyr*, (geb. te Antwerpen, 1603, gestorven te Leiden, d. 6 April 1639, na mishandelingen hem aangedaan, daar hij de misdienende te Middelburg bij ter Goude, overvallen was), met een geschreven *kort verhaal der martel doodt van den eerwaarden Heer Martinus van Velden*. Op de achterste schutbladen is van dezelfde hand geschreven een bericht nopens het gewezen Graauwzuster-klooster Nazareth, in het bon van Marendorp te Leiden; waaraan dit boek, volgens MS. aantekening op blad 1, had toebehoord.

Drie handschriften bij een, weleer in 't bezit van Z. H. Alewijn; fr. band.

a. (VRAGEN EN ANTWOORDEN OVER DEN GODSDIENST, TUSSCHEN LEERLING EN MEESTER) op papier, uit de XV. eeuw, 160 bladen in gr. 8., kolomsgewijze beschreven.

Begin:

Aldus staet ghescreuen int eerste boec vander ouder ewen . Dat god sprac totten heileighen (sic) patriarc iacob . Du en selste di niet ontsien want ie di tot enen groten geslacht maken enz.

Ein-

Einde :

Dattu dat bitter meer deseer (*sic*) werelt
ende die af ulieten der iordane der be-
gherten te rugghe heeste ghestoten
sonder alle weder keren alsoe dattu
die bloete waerheit in deser tyt ghe-
brucste ende die ewighe salicheit
vercrigeste . Ende mi blinde mensche
inden seluen ghetal vijndeste . Dat
ons ende alle Karsten menschen gheschie .
Dat verleen ons die vader en die
soen ende die heilighe gheest . Amen.

b. (VIII SERMOENEN), op papier, uit de XV.
eeuw, 46 bladen in gr. 8., kolomsgewijze beschre-
ven.

Begin:

UAs onse herte niet bernende in ons doe
hi ons toespraec in den weghe Die text
vander ewangelyen bewyst ons enz.

Einde :

Ende seide di gheschie als du wilste.
Ende doe die moeder thuus quam vant
si se ghesont van sinnen ende van lichaem.
en was ouermits den gheloue ghenesen.
daer wi gode dē vader sculdich syn
of te dancken ende te louen . Ouer-
mits ihm xpm onsen heer die in der
ewicheyt ghebenedijt moet wesen Amen.

c. (XLV SERMOENEN OF COLLACIEN), op pa-
pier, uit de XV. eeuw, 55 bladen in gr. 8., ko-
lomsgewijze beschreven.

F

Bc-

Begin :

Hier beghinnen Ihesus collacien
of sermoenē beghīnēde vā vastel-
auōt tot paeschē
INder hoenichuloeyender tijt vā ker-
misse doe die deerne xpi vereenicht
was mit gode haren brudegō. Soe
hoerde si hem segghē dese woerden enz.

Einde :

Susteren ghemint het is die leste
tijt. V moet ghebenedien mijn vroeli-
ken verrisenisse En die myne mijs
vroliken hertes nv eū tot allen
tiden . Amen

Vijf Handschriften bijeen gebonden, op papier,
uit de XV. eeuw, 241 bladen in fol. kolomsgewijze
beschreven, oude band ; bevattende :

a. (SERMOENEN), 66 bladen.

Begin :

Hier beghīnē die heylighen (sic) ewan-
ghelij des sondaghes in die atwent
GREGorius illi recte de Deo loquūtur
qui totis ex visceribus eū amare desi-
derāt. Die recht van gode connen
spreken die sullen /gode van allen
inwendicht leeren mīnē Nu vinde
ic drierhande mēschen die van gode
spreken dat eerste enz.

Einde :

Dair om suldy marie eerē mit wwe
ghebedē eñ mit offerhande eñ mit
aelmissen Dat wy na desen leuē mit

hair

hair moeť regnierē in dat ewygyhe
leuē Dair ons moet toe brenghen
Die vad' die soen die heylighe gheest
Amē

b. DAT LIJDEN ONS HE'EN IHU X', 3 bladen.
(onvoltooid).

Begin:

In dit boeck is bescreuē een deel van dat
lyden ons he'en ihū x' en vanden
miraculen die gheschieden in syn doot
en in syn v'risenisse also alst die vier
ewangelisten descriuē en sommyghe
puyntē die in nycodemis passie staen.

**c. (MEDITATIEN OVER HET LIJDEN VAN JESUS
CHRISTUS), 62 bladen.**

Begin:

O Ghi allen die daer gaet biden
weghe merket ende pensiet of enich
liden ende droefenisse ghelijc is
mijn liden ende droefenisse enz.

Einde:

Ghebendijt moet die vader die soen
die heilighe gheest wesen Amen.

**d. REIS NAAR HET HEILIGE GRAF, geschreven
in het jaar 1476, 12 bladen.**

Begin:

Hier beghint de pelegremaedse van
dat heilighe lant
Die gloriose ende die heilighe stat
van iherusalem ende dat heilighe

F 2

lant

lant van beloftenisse te versoeken
of om pelegremaedse te trecken
totten heiligen graue die sel te
venegen te sceppe gaen omtrent
ons heren hemeluaerts dach want
so varen die gheleyen der pelegrim
na iherusalem Die dit bescreuen
heeft die heeft selue te iherusalem
gheweest Int iaer ons heren dusent
vier hondert ende achte en vijftich enz

Einde:

Hier eyndet die pelegremaedse ran
dat heilige lant also veel als die
pelegrim wanderen of versoeken

Johannes

Ihesus   Maria
Anna   Ioseph

Katherina

Steruen is die oerde mijn
Steruen dat moet ymmer sijn
Steruē moet ic vroe of spade
Steruen moet ic waer ic gae
Steruen moet ic op een tijt
Die sterft eer hi sterft
Die wort altijt verblijt

Daaronder staat, met eene andere hand geschreven:

Item dit boeck is ghescreuen Int laer
ons he'n Dusent vierhondert en ses
en seuentich En dit boeck liet scriuen
Claes van dorssen en yde sy wijf,
welke claes vors' sterff jnt jaer van
lxxvij des maendachs nae gou ker-
myssse (pie memorie) welke boeck

yde

yde s̄y wijf heeft ghemaect en ghe-
ghenē den cloest' van sinte birgitten
tot een ewich testament willende dat
dit selue boeck nyet wt den cloester
bliuen en sal bouē ij of drie daghe
Eñ nae haerre doot nūm'meer wtten
cloest' te gaen enz.

e. SERMOENEN, 98 bladen.

Begin:

Dit sermoen dat heilige ewangelij
leest men op den heilighen paeschdach
QVis reuoluet nobis lapidem ab ostio
monumenti Gescriuet marc⁹ in syn
xvi capittel en spreect aldus vele
te duytsche. Wye sal ons den steen
of doen vander doerre des graefs enz.

Einde:

Des gonne ons allē die vader die sone
die heylighe gheest Amen

Litt. a. b. en c. zijn allen door dezelfde hand geschreven, maar slecht.
Het boek behoorde voormaals aan het Brigitten-Klooster te Gouda.

Twee Handschriften, bijeen gebonden in hoorne bd.

a. OVER HET LIJDEN CHRISTI, VAN JOHANNES
VAN SCOENHOVEN, op papier, van het jaar 1439,
52 bladen in 4.

Begin:

Dit is een deuote epistel vand' passiē ons he'n
EEn religiosen māne broeder wernero
carthus' bi vtrect sinen alren
liefsten nene broeder iohānes mede-
broeder en mede knecht in den h'e

F 3

Die

Die metalen slange in den cruce
te speculieren en in die hertelike sri-
cheiden des soeten ih'u ingedermtelic
en ynrelie ouerformt te werden voer
gruete

Dyn mine heuetet aen mj versocht
mit oetmoedigen en deuoten bidden nu
der dage doe ic bi di was dat
ic di wat woude scriue dat minentlic
smakelic en u'weckelic waer tot
deuocien van den druc en passie
des geminden ih'u Mer die scaemte
heuet die hant en dat gemoede een wyltijts
van den arbeit des scriuens beketet

Einde:

Dit boec aldus nu eyndende bid ic
den alren ouersten dat die h'e d'
glorie die voer ons gepassyt is hem
geweerdigen wil o alre liefste neue di
te hebben tot enen geselle syre passien
en syre glorie en di in sine cruce
glorierende ontfange in die claerheit
die hi had bi de vad' voer dat begi
d' wel't ame

Gescreue in de iare ons he'n . Meccc. en xxx. ix.
des dages na sūte thomas Rota.

b. DRIE SERMOENEN VAN JOHANNES VAN SCOEN-
HOVEN, op papier, uit het midden der XV. eeuw,
103 bladen in 4., kolomsgewijze beschreven.

Begin:

Hier begint dat eerste sermoen broed'
iohans van scoenhoue dat hi te

win-

windesem dede in den generalen
capittel op dat ewāgeli op den
sōnendach na d' octaue vā paessesē
Het sel werdē een coye eñ een
herde Dit scryft iohānes enz.

Einde, op de voorlaatste bladz. des HS.

On'mits die ganc des seluen he'n ihu
xpi die mitten vader eñ mitten heiligen
gheest leuet eñ regniert een God ewelic
sonder eynde Amē

De laatste bladz. bevat eenige korte zedespreuken van Meester Ghe-
rijt de Groot (Geert Groete) en een ongenoemd leeraar.

FUNDAMENT VAN DER KERSTENRE GHELOUEN,
op perkament, uit de XV. eeuw, 19½ bladzijden in
gr. 8. h. b.

Begin :

Dit boec is een fundament van
der Kerstenre ghelouen eñ het is
v'gadert wt Cōpēdiū theologie eñ
wt pawes Innocentius sermonē, eñ
anders wt vele sermonē die de heylighe
lerare ouermits ingheuen des heilighē
gheestes hebben ghedicht eñ ghescreuen

Einde :

Onse here ih's cristus die een heer
eñ een conic is alre doechdē eñ
alre salicheiden moet ons sijn god-
like gracie eñ ghenade verlenen eñ
daer also mede verlichten dat wij
die rechte waerheit mochten kennen
eñ daer nae leuen eñ hem alsoe moeten

die-

dienen en mīnen . en also naden
doechden der salicheiden louen dat wij
die ewighe salicheit moeten vercri-
ghen en nēmermeer vā hem en
moeten ghescheiden Amen Deo gracias

Daaronder staat, met eene latere hand geschreven :

Dit boec hoert toe tatic symons soen tamstedam

Zie Catal. der Bibl. van Hultman, blz. 4. n. 17.

Drie Handschriften, bijeen gebonden, op papier,
uit de XV. eeuw, 245 bladen, kolomsgewijze be-
schreven. fr. b.

a.) VAN DES KERSTENS GHELOUE DAT ANDERDE
BOECK, 137 bladen.

Begin:

Hier beghint dat naevolghē des boecks des kerstens
gheloue dat anderde boeck v'uolgēde enz.

Einde:

Nu is gheslotē dat boeck vandē kerstē gheloue in alle
sine capittelē des heb god lof en eer nu ende ymmer-
meer Amē

Voorts:

Dit boeck hoert toe die susterē vanden magdalenē bij-
nen haerlem

En heeft ghescreuē suster griet lodewicx docht' van
antwerpē bid voer ho' en voer hoer ouderen voer lijsbet
lodewycx docht' die hier oec een professyde sust' was
om gods willē.

b.) HISTORIE VAN DIE HEILIGHE DRIE CONIN-
GHEN, 34 bladen.

Be-

Begin :

Dye materie der heiliger drie conighē heeft beghinsel ghenomē van die propheet balaam enz.

Einde :

Indē iaer ons herē m. en hōdert en Lxiiij des anderen daghes nae mariē magdalenē dach worden die heilige drie conighē ghebrocht van meylanē tot colen hoe en van wien en in wat manierē suldi vindē als hier voer gheseit is Amen

c.) VAN — DAT SACRAMENT DER BIECHTEN EN DER PENITENCIEN , in vragen en antwoorden , 74 bladen.

Begin :

Op dat ghi totten verstande van d̄yre begheerte comē moghes soe ist noot dat ghi tē eerstē male wetet wat penitencie is enz.

Einde :

En al daer mede soe laet ic dese materie bliuē en rade een yeghelyc dat hi hem vorder al daer hi sal cōnen en moghen die grote gracie te verdienen op dat hi mit enē cleynen betalinghe van in grote schulden ghevrijt en ghegunt mach worden Amen Deo gracias

Voorts :

Dit boeck hoert toe die susteren van den magdalenē bijnen harlam op crayenhorst en heeft ghescreuen suster griet lodewicx dochter.

Het is n. 1041 van de verkooping van Meerman.

DER MAECHDEN SPIEGHEL, op papier, uit de XV. eeuw, 172 bladen in 4., kolomsgewijze beschreven. oude band.

Begin :

Dit is der maecheden spieghel

G

Want

Want elc mensee van s̄re natuereliker ewē weghē
getoghen wort Syn eerste beghin weder te soeken In
dijenselue wort hi v̄maent alle v̄ganckelike dinghē cleynt
te achte enz.

Einde:

Mer want wi beide schinen te claghen of wi yet te
veel woerden daer toe ghedaen moghen hebben So laet
ons dat te samē voert aen mit swigē beteren Daer helpt
ons toe die vader die soen en̄ die heilighe gheest Amen
God si ghelooft ih's maria louet den h'e want hi
goet is

Dit boec hoert toe den besloten susteren van sinte
Katherinen ende sinte elizabeth tē huus wonende ter
goude in rosendael

Het geheel levert eene zamenspraak op tusschen Theodora en eenen
Pelgrim. „Theodora, (dus heet het bl. g. b.) is also vele te seg-
ghen als een aenscouwester gods.”

(JAN VAN RUIJSBROEK), VIJF GEESTELIJKE TRA-
CTATEN, op papier, 189 bladen, kolomsgewijze be-
schreven, fr. band; bevattende:

a.) ARBEYT DER GHEESTELIKER BRULOFT.

Begin:

Hier beghint die aerbt der gheestelik' bruloft die heer
Jan van Ruusbroec pape te gronedael bi bruesel maecte
ī duitscher enz.

b.) DAT BOEC VANDĒ SACRAMĒT.

Aan het einde staat: anno MCCCCLXIII.

c.) DAT RIJCK DER GHELIEUEN.

d.) DAT BLENCKENDE STEENTGIJN.

e.) DIE HOECHSTE WAERHEIT.

Ein-

Einde :

Dat verleen ons allē ihc xp̄c die leuēde god Amen.

Hierop volgt eene Geloofsbelijdenis, blz. 181—189.

Vooraan staat eene gekleurde teekening, den schrijver afbeeldende; daarachter zijn leven; aan 't slot eene lijst van de achtereenvolgende bezitters dezes HS. van den jare 1495 af, tot 1759 toe. Hetzelve is n. 1040 van Meermans Verkoopning.

DEUOTE LEERYNGHĒ, op papier, uit de XV. eeuw, 163 bladen in 8., waaronder 4 perkamenten. oude band.

Begin :

Hier beghint een boec van menigherhande deuote leerynghē ghenomē wt vele boekē

ALsoe vele spreket die waerheit moghestu mi volghē. Alstu die seluē wt gaeste Daerom werct alsoe vele alstu mogheste. enz.

Einde:

Ten derdē mael sel hyt beuelen der goedertierenheit des heylyghē gheests biddēde hē dat syn gheloue onermits myne ī hē werken moet dat hi in die vre syns doots volmaect gheuondē worde Amen

HOROLOGIUM AETERNAE SAPIENTIAE, op papier, uit het einde der XV. eeuw, of nog later, 224 bladen in 8. h. bd.

Begin :

**Horologium Eternē Sapientiē . ofte
Eeuwige Wijsheids Uurwijzer. enz.**

Bladz. 2 :

SOedanich is dijn lief wten lieue o' alre schoonste bouē allen wien Die van dese woerden wil hooren die ontbindinge . die gheue syn oren der godliker mynen enz.

Einde:

Hier cyndet dat horologium et'ne sapientie.

G 2

Bidt

**Bidt voer die scriuer een Inich ghebet om goods wille.
Dit boeck hoort toe suster aef Cornelis wonendet ot
die beruoete susteren.**

Het geheel levert een gesprek op tusschen de Wijsheid en den Leerling.

De Hoogl. Siegenbeek heeft in het eerste stuk zijner Proeven van Nederd. Welsprekendh. 1799. een paar uittreksels uit dit HS. geplaatst, blz. 6—11, waarover zie Denzelven in zijn Voorberigt, blz. xvii, en v.

ORDENSREGELN VAN DEN HEILIGEN AUGUSTINUS, op perkament, uit de XV. eeuw, 126 bladen in 8. oude band.

a. De Regelen zelve, op 25 bladen.

Begin:

Hier begint sinte Augustys reghel des heijlighen bisshops. Van eenheijt der herten . ende niet eijghens te hebben Dat eerste capittel.

Dit sijn dingen die wij gebiedē te houden v die inden cloester syt gheset. enz

Einde:

Hier eijndet die reghel vā vnsen heijlighen vader sinte Augustijn.

b. Uitlegging der Regelen, op 105 bladen.

Begin:

Hier beghint die bedudenisse nadē sinne van sunte augustijns regule

DEse nagescreuē ghebode sijn ghelieten reghel om dat ons ouermids hem bewijst wort ene forme rechtes leuens Want daer ō heit si reghel. enz.

Einde:

Mar daer uwer enich wat siet ghebrekē die sel hē bedrouē vā dē gheledenē en sel hē voer dat toe comēde hoe-

hoedē en biddē dat hē sine misdaet v'gheue w'de , en
dat hi in ghen becoringe ingheleyt en w'de

Et sic est finis

ONSER LIEUEN VROUWEN MANTEL, op papier,
uit de XV. eeuw, 248 bladen in 8., waaronder 6 per-
kamente bladen. oude band.

Begin:

Hier begint een denoete materie en is geheiten onser
lieuer vrouwen mantel en is gedeilt doer die weke Des
sonnedags

Die moder des onbeulecten Lemkens ihū xpē die va-
nendragersche is alre ioncfrouwē want sy oir ioncferlike
reynichz wt bernender mynnen gade alre ierst geoffert
en gelaeft heft enz.

Einde:

Al weert oc dattu di een heel iaer bereidest en da
in dinre herten anders niet en heddes tegaen tot mynre
taflen . . . .

Het einde ontbreekt.

(GEBEDEN), op perkament, uit de XV. eeuw, 246
bladen in 8.; met 4 miniaturen en met goud afgezet.
fr. band.

Begin:

O Alreweerdichste here ihesu criste mynlike vrent
endeghe ende ghenoechte des hertē waert leueN der sie-
len ende alle guet enz.

Einde:

Ouermits sinen hilighen verdien(s)ten ende v gloriose
gebet die daer leuet ende regniert van ewicheit in ewi-
cheit Amen

(STICHTELIJKE OVERDENKINGEN EN GEBEDEN),
op papier, uit de XV. eeuw, 224 bladen in 8. h. b.
bevattende:

G 3

a.

a. (EENE OVERDENKING OVER HET LIJDEN),
45 bladen.

Begin:

In den garden syn bomē die bouē schone syn en onder an der wortel sijn se leel(i)ch gestalt also is in xpo bouē die schonheit der gotheit . mer na der menschiet enz.

Einde:

Geen denck en mach u soe geringe iden hemel brenge als dat lidē godes die dar op denckē

b. Vā DOCHTER vā SYON; dit en vele gebeden aan den Zaligmaker en de H. Maagd; waaronder DIE HONDERT ARTIKELĒ DER PASSIEN ONS HERĒ IH'U XRI zich bevinden, 147 bladen. Vooraan dezen bundel Matth. XXVI, XXVII. Marc. XIV, XV. Luc. XXII, XXIII. Joh. XVIII, XIX. of de kapittels van het Lijden, op 34 bladen.

Zie Catal. van P. v. Musschenbroek, 1826. blz. 178. n. 5.

(DEVOTE OEFENINGEN EN GEBEDEN), op papier, uit de XV. eeuw, 382 bladen in 8. oude band.

Begin:

vander begheerten der ynnig' sielen

UErgane god dattu den hemel schoerste en nederquaemste v'gaue god dattu dē hemel mijns hertē schoerste ende nederquaemste enz.

Blad 3 — 14 a. bevatten eene overzetting van het Hooglied:

HI cusse mi mittē cussen s̄ys mondes Want dijn borstē sijn beter dan wijn die da'welrukē van der alrebesten saluen enz.

Zoo vindt men ook, blad 369 en 370, een kapittel daaruit vertaald.

Einde:

Ic beuele mi ind' moeghentheit des hemelschē vaders
Der

Der wysheit des godliken soens Der guedertierenheit des heilighē gheestes En d' glorioser ioncfrouwen Maria en minen heilighē engel en allē heilighen in gods name Amen.

GETIJD-BOEKEN.

I. Op perkament, uit de XV. eeuw, 330 bladen in 8., kolomsgewijze beschreven en hier en daar met fraai bloemwerk beteekend; de eerste 9 bl. bevatten eenen kalender. oude band.

Begin:

Hie beghīnen die getiden vanden eersten sonnendach vanden aduent enz.

God wilt dencken in mijn hulp enz.

Einde:

Die h'e heeft versadet vijf M. menschen mit vijf broden ende twee visschē.

II. Op perkament, uit de XVI. eeuw, 225 bladen in 8., met 11 onafgewerkte miniaturen en 5 voorletters, fraai met goud en koleuren afgezet; vooraan een kalender. oude bd. verg. op snee.

Begin:

Onser urouwē getide metten

HEre du selte opdoen mine lippē en mijn mont sal voirtkundighen dinen lof enz.

Einde:

U te loue o hemelsche coninghinne Maria Amen.

Is n. 1071 der Verkoopung van Meerman.

III. Op perkament, uit de XV. eeuw, 105 bladen in 8. oude bd.

1. Kalender . . . . . 12 Bl.
2.

2. Gebed.

Het begin ontbreekt, en het boek vangt thans aan met :

gheheylicht werde dinē naem enz. . . . 3 bl.

3. Hier beghint die lange vigelie. IX lessē . . 35 bl.

4. Hier begīt onser lieuer vrouwe ghetide . . 35 bl.

(De eerste blz. van beide deze stukjes is fraai geteekend).

5. Hier beghint die ewige wijsheit getide . . 35 bl.

(Niet volledig). Einde :

**O Heer god wi bidden di sich an genadelic onse cranc-
heit eñ du goedertieren instorte in ons den smake der
ewiger wijsheit op dat als wi gesmaect hebben hoir ho-
nichulietende sueticheit . . . .**

**IV. Op perkament, uit de XV. eeuw, 265 bladen
in 8. oude bd.**

Begin :

**Hier beghint die ghetide vā onser lieuer vrouwen
Te met**

**O Heer du sel(s)te myn lippē op doen Eñ myn mont
sel dinen lof voertkundighen enz.**

Einde :

**Heer ghif hem die ewige rust Eñ dat ewige licht
hem lichten. Si moeten in vreden rusten amen**

De eerste 12 bladen bevatten eenen kalender.

**V. Op perkament, uit de XV. eeuw, 127 bladen
in 8., met 4 miniaturen en verder bloemwerk. fr. b.**

Begin :

**HĒre du selste opdoen mine lippē Ende mijn mont
sel voort kundighen dijn lof . enz.**

Einde :

**Dair ick di sien moghe claerlic vā ogen tot oghen .
dair sel mi soe drōcken maken . eñ alsoe v'went mitter
sueticheit eñ claerht dijns liefliken aensichtes dat ic hon-
ghers**

ghers en dorstes al v'gheten sel. Daer helpe mi die ghene die sonder beghin is . en ewelike sonder einde bliuen sal . ih's xp's . Amen

VI. Op perkament, uit de XV. eeuw, 251 bladen in 8. oude bd.

Begin:

Dit sint die ghetiden te loue d' ewigher wysheit

Prolog

Mine siel heuet di begheert inder nacht. enz.

Einde:

Ic begheer ontbonden te worden en mit di te wesē. In dinen handen beueel ic minen geest siet op mi heer god der waerheit. Die daer leuet

Op de eerste 12 bladen een kalender.

VII. Op perkament, uit het begin der XV. eeuw, 175 bladen in 8. fr. bd.

Begin:

Hier beghinnē die sequētiē van aldē helē iaer. Optē kersnacht in die eerste misse . en op onser vrouwē hemelua't

Die choren der enghelē syn mede blide mitter glorioser maghet enz.

(Deze blz. is fraai afgezet.)

Einde:

Ic beuel mi ī die doot mys herē ih'u xpe Tusschē mi en s̄y v'bolgentheit dat ic nymermeer en moet comē tē oerdel tē si ou'mids dese redē en dā come ic d'a gaerē mit begheertē enz.

Op het omslagblad staat met eene andere hand geschreven:

Dit boec hoert toe . en heeft ghescreuen . suster wyburch gherijts d^o bidt voor haer siel . . . om gods willen . . .

Voorraan staat een Kalender voor het jaar 1401 — 1419.

H

VIII.

VIII. Op papier, uit de XV. eeuw, 238 bladen in 8.
fr. b.

Begin:

Mine ziele heuet di begheert ind' nachte enz.

Einde:

Ende reyne wandringhe dat di behacchlic si . enē
voersienen doot mit volcomender sprake en rechte bekē-
nisse en een goet salich eynde Amen Alle mēschen
gracie ende ghenade Alle ghelouighe zielen ruste en
vrede Amen

Vooran bevindt zich een Kalender, 10 bladen groot; doch de twee
eerste ontbreken.

IX. Op perkament, uit de XV. eeuw, 90 bladen
in 8. h. b.

Begin:

Onsen liener vrouwē ghetij . Metten

HEre du selste opdoen mijn lippē ende mijn mont
sal voort kundigen dinen lof enz.

Einde:

O maria fonteyne der sueticheit. Ic bidde v doer den
bitteren doot uwes lieues kijnts onsen here ih̄m cristum
dat ghi mi wilt beschermē voor alle mine vianden sienlic
en onsienlic. en voor alle verdriet an siele ende an lieue
Ouermits onsen here ih̄m xpm amen.

Ihesus . maria

Op de eerste 12 bladen staat een Kalender; en een paar blz. zijn met
bloemwerk beteekend.

X. Op perkament, uit de XV. eeuw, 90 bladen
in 8. met bloemwerk en vergulde voorletters afgezet.
Vooran een kalender. h. b.

Begin:

So wie inden staet der graciē staet en leest vij pr̄ ūr
en seuē auc mā enz.

Einde

Einde :

Op dattu goedertieren ons gheues verghiffenisse te gadere ende vrede . Ou'mits onsen he'e ihm xpm̄ Amen.

Hierop volgen de Geloofsartikelen, en de Lofzangen van Maria en Simeon in het Laujn.

Zie Catal. van P. v. Musschenbroek, 1826. blz. 178. n. 2.

XI. Op perkament, van het jaar 1428, of kort daarna, 127 bladen in kl. 8. De eerste 15 bladen bevatten den kalender.

Bl. 1 luidt, in eenen met letters beschreven cirkel:

Om te vinden die sondach letter mit deser figurē So is te wetē dat int iaer ons herē mcccc en̄ xxvi was die sonnendach letter een e enz.

Begin:

Hier beghint die ghetide van onser lieuer vrouwē in duutsche

HEer du selste op doen mine lippen. Ende mijn mont sel voortkundighē dijn lof. enz.

Einde :

Dese is een vandē hoghen vermoghende der hemelē dien die hant des h'en gheheilichde in sy . . . .

Het einde ontbreekt.

In dit boekje zijn vele Psalmen, b. v. de 95ste, driemaal, en andere Lofzangen, allen in proza overgezet.

C. Kiliani Etymologicon Teutonicae Linguae, ex ed. L. Potteri, Alcm. 1605. 8. l. p. met MSS. aantek. van G. J. Vossius.

Kilianus auctus, seu Dictionarium Teutonico-Latino-Gallicum etc., Amst. 1642. 8. maar in twee folio roodledere banden doorschoten en vol MSS. aantekeningen over allerlei Noordsche Talen, van

- eene onbekende hand, naar het schijnt uit de XVII. eeuw.
- Hetzelfde werk, eene dergelijke uitgave, 8. Ontbreken, de titel en de appendix peregrinarum dictionum; maar doorschoten in langwerpig 4. roodl. bd. en met vele MSS. aantekeningen van *Fr. v. Lelyveld*.
- C. Kiliiani Etymologicon Teutonicae Linguae, curd et c. annott. G. van Hasselt*, Trajecti Bat. 1777. 4. met wit papier in 2 deelen roodl. bd. doorschoten, en met MSS. aantekeningen van *R. M. v. Goens*.
- M. Tydeman MSS. aantekeningen op zijn Exemplaar van Kiliaans Woordenboek*. Kopij. 198 blz. 4. carton.
(Zie Catal. van M. Tydeman, 1826. blz. 54. n. 1289.)
- C. Tuinman, fakkel der Nederduitsche Taale*, Leyden 1722. 4. met wit papier, in twee h. h. banden doorschoten en met vele MSS. aantek. van *Petr. Burmannus (Primus)*.
- D. v. Hoogstraten nieuw Woordenboek der Nederlandsche en Lat. Tale*, Amst., 's Gravenh. en Leyden 1756. met papier doorschoten en met MSS. aantekeningen van *Fr. v. Lelyveld*. 4. 3 roodl. bdn.
- Hetzelfde Woordenboek*, een vroeger druk, zonder titel; dubbeld doorschoten en met MSS. aantekeningen. fol. h. h. b.
- F. Halma Fransch en Nederduitsch Woordenboek*, 4. met wit papier doorschoten in 3 folio h. e. b. en met MSS. aantekeningen. Deel I, lett. A — I ontbreekt.
- Register van Drukfouten in den gr. 8. Bijbel*, gedr. bij Pieter Keur te Dordrecht, 1720, en in
den

- den 12. Bijbel, bij denzelfden, van 1712. 8. HS.
2 stukjes. 192 bladz.
- Aanmerkingen over de oude Duytse Taal*, uit de XVII. eeuw, 22 bladen in folio.
- J. J. Schultens Taalkundige MSS. Mengel-excerpten over het geheele Alphabeth*, in folio. 3 dikke cartonne bdn.
- A. Kluit*, een groote bundel *Taalkundige Excerpten* uit onderscheidene der oudste Schrijvers, tusschen beide ook met aanmerkingen, 97 bladen in folio.
- J. van Iperen Naamlijst van Nederduitsche en ook bastaardwoorden*, van *Aa* af, en eindigende met *Ergeren*, 5 blz. voorberigt en 148 kolommen met woorden. folio.
- J. Steenwinkel Lijst van oude Nederduitsche woorden en spreekwijzen*, met opgave der Schrijvers waar dezelve voorkomen, en met aanteekeningen, 19 bladen in folio.
Zie Catal. van P. v. Musschenbroek, blz. 165. n. 476.
- Alphabetische Lijst van Nederduitsche Woorden en de plaats waar dezelve voorkomen.* (misschien afkomstig van *J. Steenwinkel*.) Kopij. 15 bladen.
(Zie Catal. van P. v. Musschenbroek, blz. 162. n. 475.)
- Beschrijving van, en taalkundige Excerpten uit het werk: van den Kaetspele*, op eenen gheestelijken sin, Loven, 1477. 18 bladen. — Dergelijke *Excerpten uit: Gesten der Romeinen*, Gouda, 1481. 7 bladen. — *Uit: B. de Breidenbach, Beuarden tot dat heylighe grafft enz.*, Mentz, 1488. 2 bladen. — alles geschr. door *J. Steenwinkel*. in folio.
Zie Catal. van P. v. Musschenbroek, blz. 162. n. 471.
- N. Hinlōpen taalk. aanmerk. over het woord Nopper*, 5 bladen in folio.

- L. van Bolhuis Verzameling van Groninger en Ommelander woorden, welke in Halma's Woordenboek niet voorkomen, 1783. 26 bladz. met bijvoegsels van J. A. Clignett, 3 blz. J. Steenwinkel, 7 blz. en A. C. de Malnoë, 5 bl. in 4. alsmede een pakket van dergelijke Spreekwijzen, op losse bladen geschr. door denzelfden v. B.*
- Drie Lijsten van Woorden en Spreekwijzen, meest te Deventer gebruikelijk, (misschien van Mr. G. Dumbar, den jongeren), met eenige weinige aanmerkingen, mede van ongenoemden; 28, 48, 17 en 5 blz. in 4. en een pakket van dergelijke Spreekwijzen, op losse bladen, mede van de hand van den Verzamelaar der Lijsten.*
- A. v. d. Berg Woorden uit de gemeene landtaal op de Veluwe, 2 verzamelingen, waarvan de eerste aangevuld is door D^s. H. J. Folmer te Dwingelo in Drenthe. langw. 8.*
- J. L. Verster, Abrz. Woorden in de Meijerije van 's Bosch gebruikt wordende; een pakket losse blaadjes, langw. 8.*
- J. Steenwinkel lijst van bij ons ongewoone Brabandsche Woorden en Spreekwijzen, 4 blz. — Lijst van Timmer-gereedschappen, 4 blz. — van Leerlooijers-termen, 4 blz. — Inventaris van een IJzerwinkel, door A. Kluit, 4 blz. in fol.*
- J. Ermerins concept van een Magazijns Woordenboek, of ophelderingen van woorden betrekkelijk de Artillerie en een Lands Oorlogsmagazijn, 85 blz. in 4.*
- R. M. van Goens toelichtende lijst van woorden uit Schilder-, Bouw- en Beeldhouwkunst ontleend, 16 blz. — Gebruik van dubbele en enkele klin-*

- klinkers in de overzetting van den Bijbel*. Eerste druk, te Leyden bij Ravesteyn, 1637. door denzelfden; 51 blz. in 4.
- Lijst van Katwijksche Visschers Woorden en Spreekwijzen*, bezorgd door Mr. F. W. Boers, 55 blz. in 4.
- J. Ermerins Aanteekeningen rakende het Gilde van Rhetorica te Vere*, met bijlagen, 9 bladen in folio.
- Fr. van Lelyveld Woordenlijst op Melis Stoke*, naar de uitgave van Huydecoper, 795 bladen in folio. 5 dn.
- Fr. van Lelyveld Legger van aanteekeningen over de Nederlandsche Taalkunde*, tot eigen gebruik weleer vervaardigd. 574 bladz. 4. roodl. bd.
- Fr. van Lelyveld Magazijn van Woorden*, 521 bladz. lang fol. cart. bd.
- Fr. van Lelyveld taalkundige Aanmerkingen over de Letters A en B*, 17 bladen in folio.
- Fr. van Lelyveld Lijst van min bekende of gebruikte woorden, voorkomende bij Huygens in zijne Korenbloemen*, 28 bladen. — *C. Nozeman aanteekeningen van woorden en woordbuigingen uit: dat Leuen ons liefs heren Ihu xpi*, Scoenhoven, 1499. 4 bladen. — *Lijst en uitlegging van Vlaamsche woorden*, door een' ongenoemden, 5 bladen. — *W. Kops oude Woorden en Spreekwijzen, uit een gedr. getijdeboek; zonder tijd en pl. «vermoed. te Haarl. A. 1450.»* (?) 4 bladen in folio.
- Fr. van Lelyveld Proeve van Taal- en Dichtsieraden*, 26 bladz. in 4.
- Fr. van Lelyveld Taalkundige Excerpten uit J. Cats Zinne- en Minnebeelden, Selfstrijt, vooral uit zijn Houwelijk*, 60 blz. in 4.

Fr.

Fr. van Lelyveld Aanmerkingen op de Dichtlievende Verlustigingen van B. de Bosch, met bijvoegsels van de Bosch zelveu, 28 bladz. in 4.

J. Macquet Dichtlievende Uitspanningen, met aanmerkingen van eenige leden der Maatschappij, 67 bladz. in 4.

De Psalmen van David in Nederduitsch rijm door een onbekenden Dichter der XVII. Eeuw. HS. van 480 blz. fol. fr. bd,

J. v. Vondel Palamedes, Amst. 1652. h. h. b. 4. met papier doorschoten, en zeer vele MSS. aant. van *Z. H. Alewijn* en *Fr. v. Lelyveld*.

C. Droste (Overblijfsels van geheugchenis der bisonderste levensgevallen van) in Veld- en Zee-slaagen enz., 's Gravenhage, 1728. met papier doorschoten en met meer dan 2600 MSS. verzen en een Register door den Dichter-zelf (geb. 1642) vermeerderd. — *Dezelfde, Vertaling uit het 2de boek van Prudentius tegen Summachus*, ald. 1752. 4. h. h. b.

Zie Catal. van M. Tydeman, blz. 36. n. 671.

Rieuwart Rompslomp, Blijspel, door *, uit de 1^e helft der XVII. eeuw, 46 bladen in fol. h. e. b.

Bern. Brandt, de bekeering van Augustinus of Spiegel van Gods Voorzienigheid, blij eindich Treurspel, (van omstreeks 1700). 27 bladen.

J. C. Weyerman, de schoone Dwaalster of de vereenigde Gelieven, Blijspel, opgesteld in 1704. en twee andere Blijspelen. — *De wandelende Jood* en andere stukken, in vertoogen, door denzelfden: 131 bladen in fol. h. e. b.

J. D. R. de snoepende Minnaar in de turfback.
Klugt-

Kluchtspel, (van omstreeks 1700.) 26 bldz. in fol. roodl. bd.

Warrendhout, Sot- en Wijsheid, of de wereld in zijn binnenste, Blijspel, vertoond ter eere van R. Padbrugge, Commissaris der Oostersche Kwartieren en Gouverneur van Amboina, en J. Lobs, Gouverneur der Moluccos; geschr. op Ternate, in 't Kasteel Oranje, 8 M^c. 1689. 44 bladen in folio. roodl. bd.

Orestes en Pylades of Ifigenië in Tauren, Blijspel, gevolgd naar 't Fransch van La Grange, 109 bldz. fol. h. e. b.

Martena's Landboek van Vriesland, HS. van 253 bladen, gaande tot 14 Aug. 1545. Kopij van dezelfde eeuw, in folio. fr. b.

Fol. 219—227 zijn opengelaten, om in te schrijven van de jaren (15)37 en 38 „wat, dat men daarvan krijgen kan.”

Afschriften van 31 oude stukken, Holland in 't algemeen en de stad Amsterdam in 't bijzonder betreffende, uit de XVI. eeuw, 260 bladen, met een Register, in folio. h. bd.

Bij: die Ordinantie van den doden te scouwen die doot gebleven zijn van menschen handen, op fol. XXXVI vso, zijn aantekeningen van *Mr. M. Temminck*.

Een Handschrift, op papier, in 4. h. h. b. inhoudende, fol. 1—88. *Handvesten, Costumen en Usancien van Waterland*, alsmede over de *Verpondinge* van die Dorpen; — fol. 89—92. de *Advysen in den Joodschen Raad uitgebragt bij de ter dood veroordeeling van Jesus*; — fol. 92 vs. en 93, de *Schildtalen van Amstelland, Waterland, Zeevanck en Gooiland, en het Schot van de Dorpen in Waterland*; — daarna, op 37 bladen,

den, het *Groot Privilegie van Vrouw Maria*; beide (zoowel dit als de Handvesten) met afzonderlijk vooraan geplaatste Registers der Hoofdstukken of Artikelen: — eindelijk blz. 40—46. *Extract wtte erfelijcken Accoorde tusschen Dene-marcken en die Nederlanden, gemaect tot Spierre, den 23 Meij, Anno 1544.* — Geschreven (fol. 95 vso.) door *Andreas Heinrici, Secretaris van Landsmeer.*

(*Stadregten van Haarlem*), uit het begin der XV. eeuw, 38 bladen in 4. h. b.

Die van het jaar 1390. (23½ bladen.)

Begin:

KOren en statuten nae ghescreuen hebben ghemaect gheordineert en gheset Scout scepene en Rade der stede van haerlem Int jaer dusent drie hondert en tneghentich op den achten dach in april Om nutschap ende oerhaer der stede voerscreuen enz.

(45 artikelen.)

(Zie v. *Oosten de Bruyn, De Stad Haarlem* enz. bl. 163 en volg.)

Handvest van Hertog Aelbrecht van Beyeren, 4 Maart 1402, st. cur. (2½ bl.)

(Zie de gedrukte *Privilegien van Haarlem*, bl. 60—62.)

Daarna het Handvest van Koning Willem, van St. Clemensdag 1243, in eene oude Vertaling. (12 bladen.)

(*Privil. van Haarl.* bl. 8—22.)

(Aan het einde van dit boek zijn 9 bladen uitgesneden; maar het laat zich niet bepalen, of die beschreven waren.)

Die Kueren en handvesten van Scellinckhout in Vrieslandt, met Register, 18 bladen; — *Handvesten van Medenblik*, met Register, 39 bladen; op papier, uit de XIV. eeuw, in 4. h. b.

Kcu-

Keuren van Drechterland, op papier, uit de XVI. eeuw, 80 bladen in 4. met Register. h. h. b.

Handboek, behelsende de uitlegginge en oorsprong van verscheidene duystere en verouderde woorden, spreekwysen, en gewoontens, in de Geldersche, en enige naburige regten voorkomende. Op eene proeve samengebragt door Mr. J. C. C. v. H. (Copes van Hasselt?) 235 bladen, op de eene zijde beschreven; Kopij. in folio.

Alphabetsch. Met een afzonderlijk Register van de behandelde artikelen. Uit de verkoopng van wijlen den Heer Mr. C. G. Hultman. blz. 3. n. 124

Een bundeltje met Overijsselsche stukken, 29 bladen in quarto, bevattende: *eene huwelijksvoorwaarde van den jare 1455; een Verkoopbrief van 1463; (kopij van de XVI. eeuw.) — Kopij van Rekenboek of nota van Leerderbroek, A^o. 1529. — Van lene ennde van guede vann echt to copen yn samwynnige* enz. zijnde **Kostumen en Bisschoppelijke Statuten** voor die van den Lande van Volenhoven, 11 bladen. — *Uitspraak van moetsoens en maechgeschyedesluede, van 1487; (Kopij der XVI. eeuw.)*

J. v. d. Beke Cronijken van den Stichte van Utrecht en van Holland, (Kopij der XVIII. eeuw.) 44. bladen in 4.

M. Michiels (burlesque) Notulen der Staten van Zeeland, van 13 Junij 1676 — 1 Jan. 1684. (Zonder den sleutel.) Kopij. 247 bladz. in 4. h. e. b.

J. v. Hout der Stadt Leyden Dienstbouc; gedr. op 't Raedthuys der voorschr. stede. 1602. fol. in

koker. Verrijkt met vele MSS. aantekkk. van des Schrijvers Neef, Burgemeester *J. J. Orlers*.

Afteekeningen van 12 Overijsselsche steden, met de pen uitgevoerd; onder en tegenover elk derzelve zestienregelige verzen *in den onderscheiden tongval dier plaatsen*. HS. van de XVII. eeuw. in 8. langw. form. carton.

C. *Boonzajer korte letterkundige aantekeningen over Nederlandsche Schrijvers en de uitgaven hunner werken*; HS. van 562 blz. in folio; met een uitgebreid Register in 8. 2 roodl. bden.

Ruim tachtig *eigenhandige Brieven*, door den Baron *W. A. van Spaen Lalecq* aan *P. van Musschenbroek* tusschen de jaren 1802 en 1816 geschreven, voornamelijk de vroegere Nederlandsche, in 't bijzonder de Utrechtsche en Geldersche Geschiedenissen betreffende. in 4.

Zie Catal. van P. v. Musschenbroek, blz. 163, n. 477.

Eigenhandige Brieven van Nederlandsche Geschieden Oudheidkundigen van het begin der XVIII. eeuw, als één van *G. Cuperus* aan *Nic. Witsen*; 3 van *G. Outhof*, één van *Pieter van der Meersch*, 21 van *J. I. Harkenroth* en nog eenige van anderen, allen aan *Ludolf Smids*. in 4. h. h. b.

Zie Catal. van M. Tydeman, blz. 151. n. 43.

Een bundel met oorspronkelijke handteekeningen, en ten deele ook eigenhandige brieven, van 75 Nederlandsche Geschiedschrijvers; 70 Nederlandsche Taalkundigen, en 60 Nederlandsche Dichters en Dichtersessen, van de XVII tot de XIX. eeuw.

Zie Catal. van J. W. te Water, 1823. pars II. blz. 21, 23, 24. n. 54, 57, 59.

HSS.

HSS. IN VREEMDE TALEN.

Twee Handschriften in ééne oude band, folio,
afkomstig uit de Bibliotheken van *N. J. Fou-*
cault en van *Emtinck* en *Z. H. Alewyn*.

- a. (*Girard d'Amiens*) *la bataille d'Agoullant et de*
Force encontre Charlemaine, op perkament, uit
de XIII. eeuw, 47 bladen, ieder van 32 regels.
Het eerste blad is afgezet.

Begin:

Qvant kll'ame fu en france repairiez
Daspremont ou il or ml't este tranueilliez enz.

Einde:

Dont cest livres est ml't avec gens profitans
Mais petit profiter puet aus mesentendans.

Hij beroept zich (volgens *Bilderdijk*) op *Saint Lyons*. Eene me-
nigte regels achtereen eindigen doorgaans met denzelfden rijmklank.

- b. *La bataille de Rencesuaus (Ronceval)*, op per-
kament, uit de XIII. eeuw, 56 bladen, ieder mede
van 32 regels; het eerste blad is afgezet.

Begin:

Moult' fu kll's prodons pourquoi dieu li aida
Car en touz ses besoins souuent le visita enz.

Einde:

Qui des bñ entendans doit estre auctorisie
Et de touz volent's en toutes cors oye.

Voorts:

Ci fine la bataille de rencesuaus ou Roll' et ol'r et
leur compaignons morurent et guenelon les vendi
au roi marsile et en fu pendus et detrais a cheuaus.

En van eene latere hand:

Che Romans est Monsr ichan de flandres singfi de
Crienecem. que dieuz gard Amē Amen

Dit gedicht komt, wat de wijze van berijmen betreft, met het voorgaande volkomen overeen. Bilderdijk heeft over den Schrijver er bij opgeteekend: „par le même, ou par Jean Bodiaus, mais qu'il semble plutôt citer comme celui dont-il a pris les faits.”

Twee Handschriften in één h. b. folio, vroeger in bezit van *N. J. Foucault* en *Z. H. Alewyn*.

a. *La Consolation de Boece*; in 't Fransch berijmd door *Jean de Meung*, op perkament, uit de XIV. eeuw, 32 bladen, met 39 regels, kolomsgewijze beschreven.

Begin:

Tous ceulx que fortune enyvre
Qui tous de conuoitise ardent
Quant ilz estudient ce liure
Et diligamment le regardent
Sans conuoitise les fait viure enz.

Het vijfde boek is korter behandeld (begint fol. 32), of wel, het MS. schijnt niet voltooid te zijn.

Einde:

Son estat mis en oubliance
De coureer fannel sauance

Zie over den vertaler, Ebert Bibliogr. Lex. n. 2638 et 13946.

b. *Le livre des bonnes meurs*, op perkament, uit de XIV. eeuw, 56 bladen, waarvan de twee eerste rijk met randen van bloemwerk afgezet zijn en de tweede met eene miniatuur voorzien is, welke den schrijver in zijne cel voorstelt.

Begin:

Cy commence La table des rebriches (*rubrieken*) du liure intitulé des bonnes meurs, Lequel contient cinq parties. Dont la premiere partie parle des sept peches mortelz et des remedes qui y sont enz.

Einde:

Par quoy jl appert que pea vault l'esperance de ceulx qui dient que ce monde cy durera moult longuement.

Ge-

Getijdeboek, Latijn en Fransch, op perkament, uit de XV. eeuw, 138 bladen in 12. fraai geschreven en met gouden voorletters en bloemwerk op blad 1 en 64. (Blad 121 en vervolgens zijn verscheiden Latijnsche Kerkliederen). Vooraan op 12 bladen een kalender. h. b.

Begin:

DOMine labia mea aperies Et os meum annūtiabit laudem tuā enz.

Einde:

**Amen dieu doint quensi soit il
Par ihesu crit ton benoit fil. Am^m**

Hetzelve was vroeger in bezit van Z. H. Alewyn.

(*Mystiek geschrift*) van *Cassianus en Germanus*, op papier, van het jaar 1461, 230 bladen in folio kolomsgewijze beschreven; met eene teekening op het eerste blad, zijnde:

Cassianus — Germanus.

Begin:

SANctus Iohannes der ewangelist schreibt in dem puche der haimlichen offenbarung vō dem gesichte das er ains mals gesechen hat in dem ewigen leben vnder andern worten stat geschriben Sāt Iohannis sache ain kayserlichen thron dar inne was ain küniglich' stul der was geczieret mit allem dem das lust den augen pringt Got der himlich vater sasz auff dem selben stule enz.

Het geheele boek is verdeeld in „XXI. guldin harpfen oder Collationen.”

Einde:

Ausz den worten allen verstet man wol das got dienen leicht ist Amen das ist war Dar inne sey got gelobet vnd geeret enz.

Et sic est finis hui libri in sexta feria post epiphanyam dñi sub anno dñi m^o cccc^o lxx^o enz.

Z.

Z. H. Alewyn, voormalige bezitter van dit HS., merkt er over aan:
„Dit boek, (schoon de woorden niet overeenkomen, en het eene geen overzetting is van het andere) is in wezen en inhoud het zelfde met den *ouder vaders collacien*, gedrukt te Antw. 1506.”

Novum Testamentum, Gr. ed. S. Curcellaeo, Amst. Elzevier, 1658. in 12. gebonden in drie hoorne bandjes, en op de randen der bladz. vol beschreven met eene kleine, maar nette, hand, met aantekeningen uit oude Grieksche en Latijnsche Schrijvers, door *Gerhard Ruyter* of *Ruyterius*, Predikant te Enchuisen, omstreeks 1722. (Voorin is eene oude theologisch-mystieke plaat vastgehecht.)

NEDERLANDSCHE GEDRUKTE WERKEN

UIT DE XV EN EEN GEDBEELTE DER
XVI EEUW.

1477.

Nederduitsche Bybel, Delft Jacob Jacobsz. (van der Meer) en Mauritius Yemantsz. van Middelborch. 10 Jan. 1477. klein folio. 2 zwaar vergulde roodmarok. banden.

Zeldzame en zeer belangrijke druk. Hij is de eerste van den Nederd. Bijbel; en tevens het oudste bekende werk, *met uitgedrukten datum*, in de Nederd. taal in 't licht verschenen; en het vroegste denkstuk der Delftsche boekdrukkerij; die, blijkens het eerste wapen van Jacob Jacobsz. onder de subscriptie geplaatst, aldaar is ingevoerd door iemand uit het aanzienlijk geslacht van van der Meer; hetwelk ongeveer dien tijd, aldaar regerings-posten, en zelfs de Burgemeesterlijke waardigheid, bekleedde.

Deze uitgave bevat 2 deelen, die echter enkel het Oude Test. behelzen, en nog wel zonder de Psalmen, welke 3 jaren daarna afzonderlijk in 8vo formaat zijn uitgegeven (zie hier achter, bl. 78.) De voorrede, waarin ten opzichte der geestelijkheid tamelijk vrije uitdrukkingen voorkomen, ontbreekt in sommige exemplaren, wellicht om deze oorzaak, maar bevindt zich in het tegenwoordige.

Zie over dezen druk, Bleijswijck beschr. van Delft, blz. 737. — Beschr. van Delft van 1729, blz. 650. — Korte beschr. van Delft, 1828, blz. 100. — Scriverius Laurecrans voor Laurens Coster, blz. 89. Marchand Hist. de l'Impr. 1. part. p. 69. Seiz Jubeljaar der uitgevondene boekdrukkunst, blz. 158. Visser Naaml. blz. 6. (fransche Vertaling door Jansen bl. 248.) Pars Naamrol der Bat. Schrijvers, blz. 231. Le Long Boekzaal der Nederd. Bijbels, blz. 365. Freijtag Analecta Lit. p. 100. Vogt Cat. Libr. Rar. p. 95. Clement Bibl. Cur. tom. III. p. 459. Panzer Ann. Typ. tom. 1. p. 370. no. 1. De la Serna Santander Dict. Bibl. No. 287. Brunet Manuel du Libraire (edit. de Bruxelles) tom. 1. p. 209. Ebert Bibl. Lexicon, no. 2133. Cat. de la Bibl. de Crevenna no. 147. Bibl. Spenceriana tom. 1. p. 68. en Meerman Orig. Typ. tab. 5. fig. 2. alwaar de eerste regels der voorrede voor Genesis afgebeeld worden: Een exemplaar van dezen druk werd in de Verkoopung der boeken

K

van

van den Hr. Clignett te 's Gravenhage, in 1828 gehouden, voor f 100 verkocht. Een ander in Sept. van hetzelfde jaar te Amsterdam voor f 76. 50. Het Ex. der Maatschappij is voorzien van de handteekeningen der voormalige bezitters, P. Scriverius, S. Schijnvoet en B. Huydecoper.

1478.

Summe le Roy ofte des Conincks Somme, ende leert hoe men de sonden biechten ende beteren zal (uit het fransch vertaald door Jan van Brederode), Delft (Jacob Jacobsz. van der Meer en Mauritius Yemantsz. van Middelborch) 24 April 1478. klein 4. h. b.

Eerste zeer zeldzame uitgaaf (wier drukkers men herkent aan de wapenschilden onder de subscriptie) van dit werk; hetgeen volgens de uitgave vertaald zoude zijn door zekeren Jan van Brederode: (doch door Jan van Rode naar luid van een handschrift voormaals bezeten door Isaäk le Long, en thans in de Bibliotheek van den Baron van Westreenen van Tiellandt berustende, waarin buitendien het een en ander gevonden wordt, met de toenmalige gevoelens der geestelijkheid strijdende, hetgeen in de uitgaven weggelaten is.)

Zie over hetzelfde le Long Boekz. blz. 223 — 227. Van Wijn Historische Avondstonden 2de stuk, blz. 52. Panzer Ann. Typ. tom. 1. p. 270. No. 2. Visser Naaml. blz. 7. (blz. 251. der fransche vertaling) en de Bibl. Röveriana, alwaar deze druk, onder 4to No. 59. voor f 41 — werd verkocht. Ebert Bibl. Lex. no. 19519.

NB. Het 1ste blad ontbreekt aan dit exemplaar, dat daarentegen met eenige aantek. van Huydecoper voorzien is.

Passionael Somerstuck, Gouda, Gher. Leeu, 10 Mey 1478. fol. oude bd.

Eerste zeldzame druk van dit werk, hetgeen somwijlen te onregt verward wordt met de *Historia Sanctorum* van Jac. de Voragine (zie Ebert Bibl. Lex. No. 10680), doch even als deze, Legendes van Heiligen bevat, en in 2 deelen gesplitst is.

Dit tegenwoordige is het eerste, met Paasschen beginnende; het Winterstuk, mede in dit jaar, bij denzelfden Drukker in het licht verschenen, wordt niet daarbij gevonden; doch kan worden beschouwd als vervangen door de uitgaaf van 1480, waarvan nader; en waar achter dit Zomerstuk gebonden is.

Zie over dit Zomerstuk, Panzer Ann. Typ. tom. 1. p. 442. No. 4. Visser Naaml. blz. 6. (blz. 350. der fransche Vertaling). Vgl. ook Ebert Bibl. Lex. No. 11790 — 11794.

1479

1479.

Quatuor novissima of de vier uitersten des Menschelijcken Levens, Gouda, Gher. Leeu, 12 Julij 1479. in 4. oude bd.

Tweede uitgaaf van dit werk, van zoodanige zeldzaamheid, dat zij in de Lijsten van Visser en Jansen niet gevonden wordt. Hetzelve is gebonden achter *dat Hoefkijn der Rosen*. Zie hiervoor, bij de HDS. blz. 37.

1480.

Passionael Winterstuck, Gouda, Gher. Leeu, 10 Febr. 1480. in folio, oude bd.

Dit gedeelte van den 2den druk van dit werk, is mede zeer zeldzaam, en vermeld door Panzer Ann. Typ. tom. 1. p. 443. No. 15. Visser Naaml. blz. 10. (blz. 257. der fransche overzetting).

Fasciculus Temporum ofte Chronyck der oude Tyden (vertaald uit het latijn van Werner Rolewinck van Laer, en vermeerderd en vervolgd door Jan Veldenaer), Utrecht, Jan Veldenaer op St. Valentijns-dach op Vastenavond 1480, met gekleurde houtsnee platen en wapenschilden, in folio. fr. b.

Eerste druk van deze Nederd. Vertaling, minder gewigtig om de zeldzaamheid, die niet zeer groot is, dan door de belangrijkheid van den inhoud, vooral ten opzichte der Vaderlandsche Geschiedenis, en door de kunstvolle uitvoering, met verschillende karakters in onderscheidene rigtingen geplaatst, en verzeld door graveer-versierzels.

Zie over dezelve Scriverius Laurecrans, blz. 88 en 90. Pars Naamrol, blz. 39. Marchand Dict. Hist. tom. 2. p. 291. Panzer Ann. Typ. tom. 3. p. 547. No. 8. Visser Naaml. blz. 9. (blz. 256. der fransche vertaling) 8. Cat. van Crevenna No. 5807. van La Serna Santander No. 3606. van Röver, fol. No. 277. Bibl. Spenceriana tom. 6. p. 126. en van Meerman; pars. 3. fol. No. 60. — alwaar zij voor f. 21.00. werd verkocht. — Benevens Meerman Orig. Typ. tom. 1. p. 117. en pl. 6. No. 3. die de afbeelding der 1ste regels oplevert, en Ebert Bibl. Lex. No. 7361.

1481.

Historien ghetoghen wten gesten ofte Croniken der Romeinen, Gouda, Gher. Leeu, op den lesten

K 2

dach

dach van April 1481. met gekleurde houtsneden. in folio. oude band.

Eerste zeer zeldzame uitgave van deze Nederd. Overzetting van het Latijnsche Werk, betiteld : *Gesta Romanorum moralisata*.

Men vindt dezelve vermeld in Panzer Ann. Typ. tom. 1. p. 444. No. 24. — Visser Naaml. blz. 11. (blz. 262. der fransche Vertaling). Ebert Bibl. L. ex. No. 8456.

1482.

***Dat Passionael Somerstuck*, Delft (Jacob Jacobsz. van der Meer) op St. Laurens avond 1482. in folio. h. e. bd.**

Deze druk is zoo ongemeen zeldzaam, dat zij zelfs aan Visser in zijn Naaml. en aan deszelfs franschen uitgever Jansen, onbekend is gebleven.

De twee wapenschilden, onder de subscriptie, zijn die van de stad Delft, en van Jacob Jacobsz. van der Meer, waaruit blijkt, dat deze de drukker is geweest, doch ook tevens, dat zijn' voormalige medearbeider Mauritius Yemantsz. van Middelburch geen deel aan deze uitgave heeft gehad.

Dit exemplaar heeft, blijkens eene MS. aantekening op het laatste blad, toebehoord aan de Susteren van Kinrode, van der Oerden (de Orde) des H. Grafs ons liefs Heeren Ihesu Christi.

***Dat Passionael Winterstuck*, Delft (Jacob Jacobsz. van der Meer) 5 Sept. 1472. (1482.) in folio. h. e. bd.**

De valsche datum van 1472. heeft aanleiding gegeven om deze uitgaaf zulk eene vroege plaats aan te wijzen, doch het blijkt dat dezelve behoort tot het voorgaande Somerstuck, en dat dus de weglating van een X uit het onderschrift, door een' drukfeil, dezelve heeft veroorzaakt; zoo als de Hr. Visser reeds vermoedde in zijn Naamlijst blz. 1.

1484.

***Summe le Roy ofte des Conincs Somme*, Herlem (Jan Andrieszoon) op den lesten dach van Mey 1484. klein 4to. h. b.**

Derde, maar echter zeer zeldzame, druk van dit boek, vermeld bij le Long Bockz. blz. 225. Marchand Hist. de l'Impr. tom. 1. p. 105. de Bruijn Besch. van Haarlem, blz. 242. Panzer Ann. Typ. tom. 2. p. 454. No. 4. Visser Naaml. blz. 16. (blz. 273. der fransche Vertaling). Ebert Bibl. L. x. no. 19520.

Boeck

Boeck des Gulden Throens ofte der XXIV Ouden, Herlem (Jan Andriesz.) op Sinte Crispyns ende Crispiaens dach (25 Oct.) 1484. in fol. met hout-sneë fig. fr. b.

Tweede en zeldzame druk van dit werk, voor de eerste maal in de Nederd. taal te Utrecht, in 1480, in het licht gegeven. De spelling van Herlem had Seiz, derde Jubeljaar, blz. 195. in de dwaling gebragt dezelve aan de stad Berlijn toe te schrijven.

Men vindt dezelve vermeld in de Bruijn Besch. van Haarlem, blz. 241. Marchand Hist. de l'Imprimerie, p. 80. Panzer Ann. Typ. tom. 2. p. 454. No. 6. Visser Naaml. blz. 16. (blz. 274. der fransche Vertaling). Bl. 86. van dit Ex. is met de pen geschreven. Het was vroeger in bezit van het Nonnenklooster van St. Katharina te Leijden, waaromtrent op het laatste blad zich een geschiedkundig narigt bevindt, (en op welks grond het oudste deel van den Academischen Hortus is aangelegd.)

1485.

Vijf bouken Boecil de Consolatione Philosophie (in 't Latijn en Nederduitsch) met Commentarien, Ghend, Arend de Keizere, 3 Meij 1485. in groot folio. roodl. bd.

Zeer zeldzame uitgaaf, de eerste welke eene Nederd. overzetting bevat. Beschreven in Clement Bibl. cur. tom. 4. p. 445. Meerman Orig. Typ. tom. 1. p. 117. Panzer Ann. Typ. tom. 1. p. 439. No. 2. De la Serna Santander Dict. Bibl. No. 318. Visser Naaml. blz. 19. (blz. 280. der fransche Vertaling). Cat. de Crevenna, No. 1841. Bibl. Spenceriana tom. 1. p. 282. Ebert Lex. No. 2643. Dit Ex. is van voren voorzien met vele geschrevene aantekkk.

Bartholomeus (van Glanvilla) Engelschman van de Eijgenschappen der Dingen, Haerlem, Jac. Bel-laert van Ziericzee, op Kersavont 1485. in folio. e. b.

Eerste zeer zeldzame Nederd. uitgave van dit werk, belangrijk zoo door den inhoud, om den staat der kunsten en wetenschappen, ten dien tijde, te kennen, als om de 11 vrij uitvoerige houtsneë platen, die den tekst verzellen, en waarvan 10 in dit exemplaar fraai atgezet zijn.

Zie over dezen druk, Clement Bibl. cur. tom. 2. p. 471. Meerman Orig. Typ. tom. 1. p. 148. Panzer Ann. Typ. tom. 1. p. 454. No. 7. Visser Naaml. blz. 19. (blz. 280. der fransche Vertaling). Cat. van la

K 3

Val-

Vallière No. 1471. en van Crevenna No. 1585. Ebert Bibl. Lex. No. 3597.

1487.

Duytschen Souter, Delft (Jacob Jacobsz. van der Meer) 1487. in 12mo. groen marok. bd.

Tweede, doch echter zeer zeldzame druk van de Nederd. Psalmen; vermeld bij le Long Boekz. blz. 377. Visser Naaml. blz. 25. (blz. 294. der fransche Vertaling). Ebert Bibl. Lex. No. 18095.

1488.

Bernh. van Breydenbach, Bevarden tot dat Heijlighe Grafft in Jherusalem, en van daen totten Bergh Synai, enz. met houtsn. Mentz, Eerhaerd Rewich van Utrecht. 24 Mey 1488. fol. h. b.

Zie over dit Nederduitsch, schoon buiten de Nederlanden gedrukt, werk, Visser Naaml. blz. 27. (blz. 298 der fransche vertaling) en Ebert, Lex. No. 2975. Dit exemplaar bezit van voren aantekeningen van C. A. van Wachendorff en M. Tijdeman.

1491.

Duytschen Souter, Zwolle, Pet. van Os, op onser liever Vrouwenavont 1491. in 12mo. groen marok. bd.

Derde, doch evenwel nog zeldzame, uitgave der Nederd. Psalmen; vermeld bij le Long Boekz. blz. 377. Visser Naaml. blz. 35. Ebert no. 18095.

1498.

Dat leven ons liefs Heeren Jhesu Christi, Leyden, Hugo Janszoen (van Woerden) 25 Mey 1498. Met houtsn. platen, in 12mo. oude band.

Dit zeldzaam drukje wordt vermeld in Visser Naaml. blz. 47. (blz. 333. der fransche Vertaling).

In denzelfden band met het HS. *Die passie ons Herē J. C.*, hiervoor, blz. 33. vermeld.

Dat Vaderboek, dat in den latyne is ghehieten Vitas Patrum, door Jeronimus wt den Grieksen in den latine overgheset, Delf, Henr. Eckert van Homberch, 1498. in fol.

Zeldzame uitgaaf, opgeteekend in Visser Naaml. blz. 47. (blz. 332. der fransche Vertaling).

NE-

NEDERLANDSCHE DRUKKEN,

MEEST UIT DE EERSTE HELFT DER
XVI EEUW.

1502.

Vertroestinghe der ghelatenre Menschen, Leyden,
den, Hugo Jansz. van Woerden, 12mo. fr. b.

Van achter staat; is gecorrigeert en emendeert in een cloester ge-
heten Roemburch buten Leijden.

1503.

De (Duytschen) Psalter. — S. Athanasius *Boeckē*
enz. (over het nut van elken Psalm). — *Dz Boeck*
Ecclesiastes, Delft, bi Corn. Heynrickz, Letter-
snijder, 584 blz. de laatste waarvan gevuld wordt
door het Delftsche wapen. 8. h. b.

Het eerste is bij le Long niet vermeld.

Dleut ons liefs Heeren Ihesu Christi, Antw.
Henr. Eckert van Homberch, m. houtsn. fol. oude
bd.

Vooraan met vele geschreven aantekkk.

1506.

Der ouder Vader Collacie, Antw. Mich. Hillen van
Hoochstraten. fol. oude bd.

Met het *Vaderboeck*, 1511. en den *Belial*, 1512. zamengebonden.

1508.

Den Duytschen Souter, Antw. 8. h. bd.

Bij le Long niet vermeld.

1511.

1511.

Dat Vaderboek, met houtsn., Lejden, Jan Se-
versoen. fol. oude bd.

☞ Achter der Ouder Vader Coll. 1506.

1512.

Belial, met houtsn., Antw. Henr. Eckert vā Hom-
berch. fol. oude bd.

☞ Met het voorg. en der Ouder Vader Collacie 1506. zamengebonden.

1513.

*Den Bibel in 't corte, ghetranslateerd wt den La-
tine ende Walsche*, (Antwerpen) by Claes de Greue
(Graue) ende Thomaes van der Noot. op S. Tho-
mas avondt. fol. h. e. b. met sloten.

(Zie Le Long, blz. 413. Panzer Ann. Typ. tom. 6. p. 5.) Het
titelblad ontbreekt aan dit Exemplaar.

1514.

't Scep vol Wonders, met houtsn. pl., Antw. fol.

't Regement der Ghesontheyt, houtsn., Brussel.
fol.

Achter het voorg. gebonden, hetgeen naar de bijgevoegde dagteek-
ning des druks, anders om moest geweest zijn. Voor in het boekdeel
zijn aantt. van B. Huydecoper en C. G. Hultman.

1518.

*Godschalc Rosemondts vā Eyndouen, van der
Siechtē en vā dye seuē Dootsonden*, Antw. Henr.
Eckert van Homberch. 8. h. h. b.

Den Wyngaert vā Sinte Franciscus. Antw. Henr.
Eckert van Homberch. fol. oude bd.

1525.

Het Nieuwe Testament, tweede gedeelte, begin-
nende met blad 243. Die Epistelen Sant Pauli
totten Romeijnen; op perkament, Basel, Adam
Petri van Langendorff. 8. fr. b. m. kop. sl.

Voor

Vooran met MSS. aantek. over dit N. T. en over het hierbij behoord hebbende *eerste* deel op perkament, bij le Long vermeld, Boekz. blz. 526 — 532.

Het Oude Testament, Antw., Hans van Roemundt.
12. 4 eng. banden.

Zie aantek. voor aan hetzelfde, en Le Long, Boekz. blz. 532 en 554.

1526.

Bijbel, met houtsn., Antw., Jacob van Liesveldt.
fol. oude band.

Zie le Long, Boekz. blz. 562. Verkocht, Auctie (J. Koning), Amst. Sept. 1828. f 23. 50. — De kaart achter aan Exodus ontbreekt bij dit Ex.

Die Souter wel verduytscht door J. Bugenhagen,
Basel, Adam Anonymus (of Adam Petri van Langendorff). 4. zwaar vergulde oude fr. band. met kop. slot.

Le Long, Boekz. blz. 584.

1529.

Fasciculus Myrre, Antw., Simon Cock. 8. h. e. bd.

Volgens aantek. van Dr. W. Greve vooran, is de auteur hiervan Mitthys Wenssen, Generaal der Minderbroeders in de Nederlanden, Voorvader der echtgenoot van Rombout Hogerbeets.

Jan Bottelgier, Somme Ruyrael, Antw., Claes de Graue. fol. fr. band.

1531.

Een troost en spiegel der sieckē ende der ghenē die in lijde sijn, wt die Heylige Schrift bij een geuoecht, zonder plaats van druk, by Nicolaes van Oldenborch. 8. fr. band.

Zijnde met 11 andere stukken, meest s. a. et l., in een gebonden.

Hierbij heeft Z. H. Alewijn aangetekend: Dit is het oudste boek, waarin ik tot nog toe *oo* en *ee* nauwkeurig genoeg gevonden heb.

1534.

Die Historie die men heet Ecclesiastica, bescreuen door Eusebium, Bisschop tot Cesariē,
Antw., Gouaert van der Haghen. fol. h. band.

L

In-

Institutiones Imperiales; Instituten, een gerechtich oorspronck der Keyserlicke Rechten, van Th. Murner — in duytsche ouergezet, Antw., Claes de Graue. 4. h. band.

1538.

Dlevē ons Heeren Jhesu Cristi; derdewerf-verbetert, met (afgezette) houtsn., Antw., Claes de Graue. fol. fr. band.

1539.

De Boom der Schriftueren, van VI personagien ghespelt tot Middelburch in Zeelant. 8.

Het eind ontbreekt. In denzelfden band, als den Spiegel der Sieckē, 1531.

1548.

S. Augustyns vierighe meditatit oft aendachten. En die alleenspraken der sielē tot God. En van d' aenschouwingen Christi; Antw., Symon Cock. 1548. 8. h. b.

In denzelfden band volgen: S. Augustyn, die forme van leuen, 1555.— Dezelfde, van der liefden Gods, 1554. — S. Bernardus, devote aendachten, overgheset door Anth. van Hemert. 1551. allen gedrukt bij denz. S. Cock. — De innighe alleensprake van Gerl. Peterssen, Regulier te Windesim. 's Hertogenb. 1621. — Cort tractaet, hoe nootsaeckelyk zy de vrede der zielen. ald. 1621.

1551.

(David Joris) 't Wonderboeck, zonder vermelding van plaats of drukker. fol. met platen. vier deelen, één h. band.

1553.

(David Joris) Verklaringhe der Scheppenissen, zonder plaats. Febr. 1553. — (Dezelfde) Tractaet van Godes Gheest, Liefde unde Stemme, mit die verloo-

looren Mensche. zonder plaats, Januarij 1553. folio. oude band.

In denzelfden band met het volgende.

1558.

(*David Joris*) *Ghespreck tusschen een Godtghelert, Bibelsch gheleerd und Sophistgeleert, enz. — (Dezelfde) Alle vaten sichten wtgheven wat sy in hebben: Alsoe* enz. zonder plaats. January 1556. fol.

1557.

Boëthius, die vertroestinghe der wyssheyt, wt den Latyne. Deventer, Symon Steinberghen. 8. h. band.

1559.

Den Spieghel der Rechts: door Justinus Goblerus, (Antw.) Symon Coek. folio. h. band.

De titel heeft 1559; van achter echter staat 1560.

1560.

Sebastianus Franck van Word, die Guld's Facke. zonder plaats van druk, of vermelding van drukker. folio. oude band met sloten.

JAARLOOZE EDITIEN DER XVI EEUW.

Broeder Vincentius (Bellovacensis) Spiegel hystoriael. fol.

In denzelfden band met den Bibel, in 't corte getranslateert. Antw. 1513. — De titel ontbrekt; en, daar van achter geen drukker of drukplaats aangeteekend is, kan men lechts, uit de overeenkomst met den Letter van gemelden B'bel, bij gissing opmaken, dat het de in 1515 te Antwerpen door Claes de Grave bezorgde uitgave van Vincentius zal zijn.

L 2

Eenen

Eenen spiegel der volcomtheit, zonder plaats, Mart. Nuyts. 8. roodl. band.

Een devote oeffeninge tot eenen yeghelycken Choor der Enghelen. Delft, Symon Jansz. 8.

Bij 't voorgaande ingebonden.

Een gheestelic Avontmael. Antw. Mychiel van Hoochstraten. 8.

Een boecxken voor een yegeliken kersten mensche. hoe mē den berch va Calvarien opclimmē sal enz.
Antw. Willem Vorsterman. 8. h. h. band.

Beide gebonden achter: G. Rosmondts van Eyndouen boecxken van der Siechten enz. 1518.

Die Kuere van den Lande van Zeelandt (van 1495).
Antw. Hieron. Verdussen 8. h. band.

Zie hetzelfde voorts bij de geschiedenis der Nederlanden.

Een octavo band, bevattende de volgende stukjes, allen in de eerste helft der 16 eeuw gedrukt. fr. b.

1. *Refutacie van 't Salve Regina*. aan 't eind defekt. zonder plaats van druk.
2. *Van den Propheet Baruch*. zonder pl.
3. Zie hiervoor, op 1531.
4. *Van den Olden en Nieuwen God, gelpoue ende leere*. zonder plaats.
5. *Een suerlicke ende seer schoone disputacie, gheschiet in den Haghe in Hollant, tusschen die Kettermeesters ende Jan van Woerden, A. 1525. 15 Sept.* by Peeter Steffer, alias Lodowyck Hetzer.
6. *Niclaes van Amsdorff, van dē Christelycken verscheyden ende sterven des Vorsten Joannes Frederyck, Hertoghe van Sassen, met een lycksermoon over zyn begrafenisse, ghedaan 1554.* zonder plaats.

7. *Eenen troostelycken Sendbrief voor alle die om der waerheyte ende om Christus naem veruolcht worden.* Defekt aan 't einde.
  8. (*Genezing des Kreupelen in den Tempel. Handel. III. Rederykersspel.*) zonder pl. De titel ontbr.
  9. Zie hiervoor, op 1559.
  10. *Baltasar Fribergher, Prochiaen te Walschout (Disputatie).* Wittenberch, Melchior Lotther. De titel ontbr.
  11. *Een schoon expositie wten LXXVII Psalm.* zonder pl.
  12. (*Gesprek tusschen een meester ende een discipel: fragment van een Onderwijsboekje in het Christelyk Geloof.*) zonder pl.
- Psalter des Konincklicken Propheten Davids, door J. Bugenhagen en M. Bucerus.* Geneve, Petrus Stephanus van Gendt. fol. e. b.
- Den Spieghel van Sassen van allen Keyzerlyken rechten.* Antw., Willem Vorsterman. 4. h. band.

T A A L K U N D E.

Algemeene.

J. C. C. Rüdiger, Grundriss einer Geschichte der menschlichen Sprache nach allen bisher bekannten Mund- und Schrift-arten. 1r th. von der Sprache. Leipz. 1782. cart. 8.

Ueber Sprache und Schrift, aus dem Franz. des Praesid. von Brosset übers. und mit. anm. von M. Hissmann. m. kpf. Leipz. 1777. 2 th. 1 bd. cart. 8.

L 5

J.

- J. S. Vater* Pasigraphie und Antipasigraphie, oder über die neueste Erfindung einer allgemeinen Schriftsprache für alle Völker und *von Wolken, Leibnitzens, Wilkins's* und *Kalmar's* pasigraphischen Ideen. Weissenf. u. Leipz. 1799. cart. 8.
- F. Schaub* über die Muttersprache als Unterrichtsgegenstand. Bresl. 1825. 4.
- B. H. Lulofs* over de noodzakelijkheid van de beoefening der eigene taal en letterkunde voor de zelfstandigheid en den roem van eene Natie. Gron. (1816). cart. 4.
- J. D. Michaeëlis* over den wederkeerigen invloed van de aangenomen begrippen onder een volk op de nationaale taal en van de taal op de nationaale wyze van denken, vertaald door en met aanm. van *C. v. Engelen*. Harl. 1771. 8.
- C. Duret* thrésor de l'histoire des Langues de cest Univers. Yverdon. 1619. roodl. bd. 4.
- M. J. C. Vollbeding* Stammtafel aller Sprachen. Berlin 1802. cart. 8.
- J. C. W. le Jeune* geschied- en letterkundige nasporingen omtrent de afkomst en verspreiding der Talen van onderscheidene Volkeren. Delft 1826, 827. 2 dn. 8.
- J. S. Vater* Litteratur der Grammatiken, Lexica und Wörtersammlungen aller Sprachen der Erde nach alphab. Ordnung etc. Teutsch u. Lateinisch. Berlin 1815. 8.
- Zum Europäische Sprachenbau oder Forschungen über die Verwandtschaft der Teutonen, Griechen, Celten, Slaven und Inder; nach *A. Murray* bearbeitet von *A. Wagner*. Leipz. 1825. 2 th. 8.
- J. G. Luntze* Carena und Kehren; oder Etym. Philol. Unters. über d. Urspr. u. die Bedeutung der beyden genannten Wörter. Leipz. 1808. cart. 8.
- S. J. Z. Wiselius* Vertoog over de hooge Oudheid van het Letterschrift (Leyden 1829). 8.

Ne-

Nederduitsche.

M. Siegenbeek beknopte geschiedenis der Nederlandsche Letterkunde. Haarl. 1826. 8.

J. F. Willems Verh. over de Nederduytsche Tael- en Letterkunde, opzigtelijk de Zuidelijke Provintien der Nederlanden. Antw. 1819 — 1824. 2 dn. 8.

Noel van Berlaimont Vocabulare enz. Vlaamsch en Fransch. Antwerpen, Willem Vorsterman 1511. h. b. 4.

Gherard van der Schueren Teuthonista of Duytsch- lender, uitgeg. door *C. Boonzajer*, met eene voorr. van *J. A. Clignett*. Leyden 1804. 4.

(*C. Plantyn*) Thesaurus Theutonicae Linguae, Schat der Nederduytscher Spraken. Antv. Plant. 1575. h. b. 4.

H. Junii Nomenclator, Antv. 1577. l. p. 8.

C. Kiliani Etymologicum Teutonicae Linguae, s. Diction. Teutonico-Latinum, opera *L. Potteri*. Mid- delb. 1620. l. p. 8.

C. Kiliani Etymologicon Teutonicae Linguae, cura et c. ann. *G. van Hasselt*, Traj. Bat. 1777. 2 vol. l. p. 4.

M. Binnart Biglotton amplificatum, s. Dictionarium Teuto-Latinum novum. Amst. 1669. h. b. 8.

J. van den Werve den schat der Duytscher Talen. Delf. 1608. h. b. 8.

Kort begrip, leerende recht Duits spreken; in 4 deelen; door de Kamer *in liefd' bloeyende* te Amst. — alsmede: *B. Keckerman* dialectica etc. alles te Wormerveer, 1649. h. b. 8.

S. Ampzingii taelbericht der Nederlandsche Spel- linge, door *Chr. v. Heulen* overgezien. Wormer- veer 1649. 8.

D.

D. van der Weyden inleydinge tot een vastgegronde Nederduitsche Letterstellinge. Utr. 1651. h. b. 12.

J. A. Comenii Janua Linguarum, d. i. deure der Taelen, Lat. en Nederd. Amst. 1662. l. p. 8.

W. A. Winschootens letterkonst, synde het eerste deel van de Neederlandse Spraakkonst. Leiden 1635. h. b. 8.

Twee 8. h. e. bd., met eenige zeldzame Taalkundige stukken, weleer verzameld door het Taalk. Genootschap *D. A. O. M.*, zijnde: *P. Leupenius* aanmerkingen op de Neederduitsche Taale. Amst. 1653. — *J. Duykerius* Schouburgh der Neederduytsche Letter-, Spel- en Leeskonst, ald. 1696. — *J. Hilari-des* nieuwe Taalgronden der Neederduytsche Taal, weegens het gebruik der Voorleedekens en de Neederl. Woordrekkinge, Fraaneker, 1705. — *B. Hakvoord* oprecht onderwys van de letterkonst. Utr. 1745. — *P. Bakker* Schoolboek, ald. 1715. — *C. Ripa* iconologia of uytbeeldingh des verstands. met afbeeld. Amst. 1699. — *Joh. Goossens van Helderer* Kort-Schriftboek en Nederduitse Spelkonst. Amsterd. 1683. — De voorn. verschillen over de Spellinge kortlyk aangewesen enz. door *M. S.* Amst. 1711. — Woordenboek, waar inne allerhande Konst- ende Bastaart-woorden enz. worden vertaelt enz. door *Mr. S. van Leeuwen.* (s. l. et a.) — Elem. Rhetor. d. i. Beghinselen der Reden-ryk-konst, enz. van *G. J. Vossius*, vertaelt door *A. L. Kok.* Amst. 1678.

J. Nyloë Aanleiding tot de Nederduitsche Taal, Lecuw. 1711. h. b. 8.

Ex. van M. Tyd., met wit papier en MSS. aantekeningen van eene onbekende hand.

J. Oudaan Aanmerkingen over Q. Horatius Flaccus Dichtkunst, op onze tyden en zeden gepast door *A. Pels*; (met eene Voorr. van *D. v. Hoogstraten*), Amst. 1715. — Brief van *Philalethes* wegens de beschuldigingeu van *D. van Hoogstraten* ten laste van Prof. *J. de Klerk* (in gem. voorr.). — Briefaan *Philalethes* wegens (gemelde) beschuldigingeu — Heusche vermaning van *Gisb. Hortensius* (*Tuinman?*)

man?) aan den lasteraar van *D. v. Hoogstraten*. — Brief aan *G. Hortensius* van zijn vriend wegens den (gemelden) lasteraar. — Eerkransen voor de Klerikaansche Voorvechteren. — Echo op (die) eerkransen. — De Logenkramer, of *J. de Klerk* van leugenen en lasteren overtuigt, door *P. Burman*. Uit het fransch vertaald, met eene opdracht van *A. Bogaert*. Amst. 1713. — Aenmerkingen over het uittreksel van *R. Ansloos* Poëzy in het Journal Litteraire (van *le Clercq*). Rott. 1713. h. b. op den titel voerende de woorden: Gulde Legende van *J. de Klerk*.

L. ten Kate Aenleiding tot de kennisse van het verhevene deel der Nederduitsche Sprake. Amst. 1723. 2 dn. roodl. banden. 4.

Ex. van M. T., met verschillende MSS. aantek. en losse stukken van zyne hand.

Verzameling van alle de Vertogen uit den Nederlandschen Spectator en Philanthrope, betreffende de Nederduitsche Taal en Dichtkunde, benevens de Dichtstukjes in beide werken voorhanden. cart. bd. 8. Verzameld door Mr. Z. H. Alewyn.

Tael- en Dichtkundige Bydragen. Leyden 1760, 62. 2 dn. roodl. bd. 8.

Ten deele met wit papier en MSS. aantekeningen van Fr. v. Lelyveld.

Hetzelfde werk in 2 h. h. b. 8. waarby ingebonden zyn: Vrijmoedige bedenkingen over het 1e dl. der Taal- en Dichtkundige Bijdragen, 1e en 2e uitgave. 1761. — Bydragiana (uit Haerlem) tegen den Schryver der Vrym. bedenk. (*Irenaeus Philomusus*). — *A. Andriessen* bescheiden antwoord en nader antwoord op het bescheiden naauwkeurig onderzoek zijner aanmerk. op de Psalmberyming van *P. Dathenus*. Midd. 1759. — *P. de Vrije*, Korte aenmerkingen, op de maendelyksche Bydragen ten opbouw van Neerlands Tael- en Dichtkunde. Amst. 1762. Exemplaar van M. Tyd., met 's Mans aantekeningen.

E. Zeydelaar regelmatige Nederduitsche Spelkonst. Amst. 1769. 4.

J. Fortman dichtlievende Mengelingen, verzeld van Taal- en Dichtkundige Aanmerkingen. Hoorn. 1772. 8.

- Proeve en tweede Proeve van Oudheid-, Taal- en Dichtkunde door het Genootschap D. A. O. M. Utr. 1775, 1782. schrijfpap. 2 fr. 5d. 8.
- H. Pieterse* Rhapsodia van Nederduitsche Taalkunde, benevens eene Geslachtlyst der Zelfstandige Naamwoorden. Amst. 1776. 8.
- H. Pieterse* vier Verh. over eenige gedeelten van de Nederduitsche Taale. Amst. 1782. 8.
- K. Styl* en *L. van Bolhuis* beknopte aanleiding tot de kennis der Spelling, Spraakdeelen en Zintteekenen van de Nederduitsche Taal. 2e druk. Gron. 1778. 8.
- D. v. Hoogstraten* lijst der gebruikelijkste Zelfstandige Naamwoorden, vermeerderd door *G. Out-hof* en *A. Kluit*. Amst. 1783. 8.
- (*J. Steenwinkel* en *J. A. Clignett*) Taalkundige Mengelingen, Leyden 1781, 1782. n. 1 en 2. 8.
- B. Huydecoper* proeve van Taal- en Dichtkunde, in vrijmoedige aanmerk. op Vondels herscheppingen van Ovidius; 2e uitg. door *F. v. Lelyveld*, Leyden 1782 — 1791. 4 dn. schrijfp. 8.
- W. Bilderdijk* korte aanmerkingen op *Huydecopers* proeve van Taal- en Dichtkunde. Amst. 1828. 8.
- Anonymi Batavi idea Linguae Belgicae Grammaticæ, Poëtica et Rhetorica, cur. *E. v. Driel*; L. B. 1783. 8.
- P. Weiland* Nederduitsch Taalkundig Woordenboek. Amst. 1799 — 1811. 11 dn. 8.
- P. Weiland* Nederduitsche Spraakkunst. Amst. 1805. 8.
- B. der Kinderen* Analogische en Etimologische gronden van Nederd. Letter- en Taalkunde. Amst. 1802. 8.
- M. Siegenbeek* Proeven van Nederduitsche Welsprekendheid. Leyden 1799. 8.
- M. Siegenbeek* Verhandeling over de Nederduitsche Spelling. Amst. 1804. 8.
- M. Siegenbeek* aan *Mr. J. Meerman* over de Vokaalverdobbeling in het Nederduitsch. Amst. 1807. 8.

M.

- M. Siegenbeek* Gemengde Taalkundige Bedenkingen, (K. en L. B. Haarl. 1825. n. 24.) 8.
- M. Siegenbeek* Taalkundige Bedenkingen, voornamelijk betreffende het verschil tusschen de aangenomene Spelling en die van *Mr. W. Bilderdyk*. Haarl. 1827. 8.
- W. Bilderdyk* van het Letterschrift. Rott. 1820. cart. 8.
- W. Bilderdyk* Verh. over de Geslachten der Naamwoorden in de Nederduitsche Taal. Amst. 1805. 8.
- Hetzelfde Werk, 2de druk. Amst. 1818. 8.
- W. Bilderdyk* Geslachtlijst der Nederduitsche Naamwoorden. Amst. 1822. 2 dn. 8.
- Nederduitsch Spel- en Taalkundig Woordenboek, 1e stukje A — B. Leyden, du Mortier 1810. 8.
- B. H. Lulofs* akademische voorlezingen over de Nederlandsche Redekunst, vooral over de vinding in de Welsprekendheid. Gron. 1822. 8.
- J. C. E. Baron v. Ertborn* Observations sur la langue Flamande particulièrement sous le rapport des Provinces Méridionales, traduit du Holl. de *W. C. Ackersdyck*. Anvers. 1821. — (of wel) *W. C. Ackersdyck* Aanmerkingen omtrent de Nederl. Taal, bijz. met betrekk. tot de Zuidelijke Provincien, met de fr. vertaling van *Baron J. C. E. van Ertborn*. Antw. 1821. 8.
- L. G. Visscher* over het herstel en de invoering der Nederlandsche Taal (in de Zuidelijke Provincien). Brussel 1825. 8.
- Olinger* la langue Hollandaise à la portée de tout le monde. Brux. 1821. mar. rouge. 8.
- Olinger* nieuw Nederduitsch en Fransch Woordenboek. Brux. 1822. rood. mar. 8.
- G. Lauts* Elémens de la langue Hollandaise. Brux. 1821. 2 parties. 8.
- G. Lauts* Woordenboek voor de Spelling der Nederlandsche Taal. Brussel 1827. 8.

Behaegel Nederduytsche Spraakkunst. Brugge 1815—
1827. 6 aflever. of 1e Boekd. 8.

Is. le Long Boekzaal der Nederduytsche Bybels.
Amst. 1752. r. b. 4.

Met aantekeningen van M. Tydeman.

J. Niesert literarische Nachricht über die erste zu
Köln gedruckte Niederdeutsche Bibel. Coesf. 1825. 8.

N. Hinlopen historie van de Nederlandsche Overzet-
tinge des Bybels. Leyden 1777. h. b. schrijfp. 8.

Dat nieuwe Testament ons Heeren J. C. (Embden)
by Lenaert der Kinderen. 1563. h. h. b. 16°.

Zie le Long, Boekz. blz. 689. (Met den brief aan de Laodiceërs).
De rand is vol MSS. aantekkk. en uitweidingen van eene zeer fijne, maar
duidelijke hand der XV Eeuw; (Een onbeschreven Ex. is verkocht,
Sept. 1828. verkooping J. Koning f 5.75.)

Dat nieuwe Testament onses Heeren J. C. (zonder
naam van pl. of drukker) 1569. h. b. 16°.

Zie Le Long, Boekz. blz. 690. (Er ontbreekt 1 Joh. V. 7.)

Dat nieuwe Testament, met de annot. *August.
Marlorati*. Leyden by J. Paedts Jacobsz. MDLXXIX.
segr. bd. 12.

Volgens M. Tydeman, beteekent dit jaartal 1569.

Dat nieuwe Testament onses Heeren J. C. (zonder
naam van pl. of drukker). 1597. oude h. b. 12.

Zie Le Long, Boekz. blz. 691.

ABC, oft Exemplen om de Kinderen bequamelick te
leeren schryven, inhoudende veel schoone senten-
cien tot onderwysinghe der ionckheyt. Antw. Chr.
Plantyn. 1568. fr. b. langw. 4.

J. F. Willems over de Hollandsche en Vlaemsche
schrijfwijzen van het Nederduitsch. Antw. 1824.
schrijfp. cart. 8.

J. Sartorii Linguae Latinae phrases, Germanice red-
ditae. Amst. 1660. l. p. 8.

J. Sartorii Adagiorum Chiliades tres, s. sententiae
proverbiales Graecae, Latinae, Belgicae, notis il-
lustratae, ex rec. *C. Schrevelii*. Amst. 1670. l.
p. 8.

H,

- H. L. Spieghele* Byspraax Almanak. Amst. by Jan Theunissen. (z. j.) h. b. 12.
- Nomina propria Hollandorum et Frisica accommodata Nominibus Sanctorum, qui in Ecclesia celebrantur. Antv. 1694. — Praecedit: Rituale Romanum. ib. eod. lig. nigr. 16.
- A. Smyters* Epitheta, dat zyn bynamen oft toena-men. Rott. 1620. h. b. 8.
- M. Lambrechts* handboekje voor den Zeeleerling, zijnde eene beschryving der toetakeling eens Oorlogschip, Amst. zonder jaar. h. b. 8.
Gedruckt in of na 1730. zie blz. 134.
- A. ten Broecke Hoekstra* nuttigheid van de Taalkennis der Middel-eeuwen, alsmede van die der oude Vriesen. (Amst. 18 . .) 8.
- T. D. Wiarda* Alt-Friesisches Wörterbuch, Aurich. 1786. 8.
- J. H. Hoeufft* Taalkundige aanmerkingen op eenige oud Friesche Spreekwoorden. Breda 1812 — 1815. 2 stukken. 8.
- (*Ev. Wassenbergh*) Verh. over de eigennaamen der Friesen. Fran. 1774. 8.
- E. Epkema* Woordenboek op de Gedichten en verdere Geschriften van *Gysb. Japicx*. Leeuw. 1824. cart. 4.
- Asega* Buch, ein Alt Friesisches Gesetzbuch der Rüstringer, herausgeg., übersetzt, u. erläutert von *T. D. Wiarda*. Berlin u. Stettin. 1805. 4.
- Oude Friesche Wetten, met eene Nederd. vertal. en aantek. (van *A. Heringa*, *N. Tholen*, *P. Wierdsma* en . . . *Brandsma*). Camp. en Leeuw. 1782. 2 stukken. 1 h. h. b. 4.
- Waatze Gribberts* Bruiloft, in 't platte Friesch. gedr. by Idema. — Gaerspraeck fen twaa Huuslooe, byschriewende ien Brulloft. Leeuw. 1714. h. e. b. 8. met wit papier doorschooten.
- Landrecht van Auerissel, tho samen gebracht unde uthgelecht dor *M. Winhoff*. z. plaats 1559. h. b. 8.

Groninger Maandschrift tot Nut van 't Algemeen, Gron. Wynmaand 1816. (Waarin eene zamenspraak tusschen Pieter en Jaap, in 't Gron. dialekt). 8.

Nedder-Düdesche Kercken- und Husz-Psalmböck, tho deenst der Holländer-Gemeene up Amack. Copenh. 1783. dem 268 Jahr sint der Holländer erste Ankumpste up Amack. fr. b. 8.

F. C. Schmitto Ordnung des Heils dörch den Catechismus Lutheri —, tom Gebruck der Dütschen Gemene to Holländerdörp op Amack, Kopenh. 1788. h. b. 8.

Duitsch.

(Gothisch ; Alemannisch ; oud en later Duitsch.)

G. G. Leibnitzii Collectanea Etymologica, illustratio- ni linguarum veteris Celticae, Germanicae, Galli- cae aliarumque inservientia. Hanover. 1717. l. p. 8.

J. G. Schottelii ausführliche Arbeit von der Teut- schen Hauptsprache etc. Braunsch. 1663. p. b. 4.

A. Helwigii Etymologiae, sive Origines dictionum Germanicarum ex Ling. Lat., Gr., Hebr. Francof. 1611. l. p. 8.

Der Teutschen Sprache Stammbaum und Fortwachs- oder Teutscher Sprachschatz, samt einer Hochteut- schen Letterkunst, u. s. w. von dem Spaten (Se- rotinus). Nurnb. 1691. p. b. 4.

Volgens M. v. Wicht, wiens handteekening op den titel voor- komt, was dit de Genootschaps-bijnaam van *Casp. von Stieler*, Herz. Holstein. Hofrath.

C. Gryphius der Deutschen Sprache unterschiedene Alter und Wachsthum. Bresl. 1708. — Accedunt: (*J. G. Schottelii*) manuductio ad Orthographiam et Etymologiam in lingua Germ. Braunsch. 1676. — Quodlibet oder Zusammenfügung vieler Teutschen gleichlautenden Wörter. Helmst. 1709. — *J. C. Bre- mer* siebenfacher Oratorischer Unterricht. Braun- schw. 1707. — Weg zur Oratoria Practica. Leipz. 1705.

1705. — P. Lyseri *Parerga Oratoria*. Francf. a. Leipz. 1690. p. b. 8.
- Beyträge zur Geschichte der Teutschen Sprache und National-Litteratur. Lond. 1777. 2 th. 1 cart. b. 8.
- J. C. Adelung* über die Geschichte der Deutschen Sprache, über Deutsche Mundarten und Deutsche Sprachlehre. Leipz. 1781. 8.
- F. C. Fulda* über die beiden Hauptdialecte der Teutschen Sprache. Leipz. 1773. cart. 4.
- Praktische Anweisung zur Kenntniss der Hauptveränderungen und Mundarten der Teutschen Sprache von den ältesten Zeiten bis ins 14 Jahrh. Leipz. 1789. cart. 8.
- S. J. E. Stosch* kleine Beiträge zur nähern Kenntniss der Deutschen Sprache. Berlin 1778. 8.
- J. Grimm* Deutsche Grammatik. Gött. 1819. 1er th. 8.
- F. C. P. von Steinheil* Lehrgebäude der Deutschen Sprache. Stuttg. 1812. h. e. b. 8.
- J. W. Pfaff* die zwölf Syntactischen Grundgestalten, nebst einer Rede über den Germanisch Scandinavischen Sprachbund. Nürnberg. 1816. 8.
- G. F. Benecke* Beyträge zur Kenntniss der Altdutschen Sprache und Litteratur. Gött. 1810. 1r bd. th. 1. 8.
- G. W. F. Beneken* Teuto oder Urnamen der Deutschen. Erl. 1816. 8.
- L. Hulsius* u. *F. M. Ravellus* dictionarium Teutsch-Frantzösisch-Italiaenisch, etc. Francf. a. M. 1616. zwynl. bd. 4.
- J. Schilteri* Thesaurus Antiquitatum Teutonicarum Ecclesiast., Civil., Litterar. Ulmae 1728. 3 vol. s. p. cord. fol.
- J. G. Scherzii* Glossarium Germanicum medii aevi, ed. *J. J. Oberlino*. Argent. 1781. 2 tom. 1 vol. s. l. a. fol.
- J. G. Wachteri* Glossarium Germanicum. Lips. 1737. l. g. fol.

J.

J. C. Wachteri Glossarium Germanicum. Lips. 1757.
s. l. p. 8.

Böckh und **Gräter** Bragur, ein Litterarisches Magazin
der Deutschen und Nordischen Vorzeit. Leipz.
1781 — 1802, nebst dem Allgem. Repertorio über
bd. 1 — 6. von **K. T. Heinze**. 7 h. h. b. 8.

Gräter Odina u. Teutona, neues Litt. Magazin. Bresl.
1812, h. h. b. 8.

J. Ihre Glossarium Sueo-Gothicum. Upsal. 1769. 2 tom. f.

J. J. Dilschneider die Deutsche Sprache in Proben
von Ulphilas bis Göthe, nebst einem Wörterbuche
Köln. 1826. 8.

B. Vulcanius, de literis et lingua Getarum s. Gotho-
rum, item de notis Lombardicis, L. B. 1597. cart. 8.

J. C. Zahn Versuch einer Erläuterung der Gothische
Sprachüberreste in Neapel und Arezzo. Braunschw.
1804. 8.

Quatuor Evangeliorum versiones Gothica et Anglo-
saxonica, ed. **F. Junio**, **Fr. Fil.** et **Th. Mare-**
schallo; acc. **F. Junii** Glossarium Gothicum. Amst.
1684. l. p. 4.

Ulphilas Gothische Bibelübersetzung nach **Ihre**, mit
einer Lat. Uebers., einer Sprachlehre und einem
Glossar von **F. K. Fulda** und **W. F. H. Rein-**
wald, herausgeg. von **J. C. Zahn**. Weissenfels,
1805. h. e. bd. 4.

Ulphilae partium ineditarum Specimen curis **A. Maji**
et **C. O. Castillionei** editum. Mediol. 1819. cart. 4.

J. Ihre Analecta Ulphilana. Ups. 1769. l. p. 4.

G. F. Heupelii Diss. Histor. Philol. de Ulphila, s.
versione IV Evangelistarum Gothica. Witteb. 1693. 4.

Evangelii sec. Matthaeum versio Francica Saec. IX.
nec non Gothica Saec. IV. quoad superest, ed.
J. A. Schmeller Stuttg. et Tüb. 1827. 8.

Otfridi Evangeliorum liber. Basil. 1571. l. ant. 8.

Exemplaar van C. v. Alkemade en P. v. d. Schelling. Deze zeer
zeldzame eerste uitgaaf, is, volgens Ebert, Allgm. Bibl. Lex. n. 15313.
bezorgd door Mathias Flaccius.

Bon-

Bonner Bruchstücke vom Otfried, herausgeg. durch *H. Hoffmann von Fallersleben*. Bonn 1821. 4.

(Men vindt hier, blz. xv—xx, eene optelling der voornaamste, hetzij in HS., hetzij in druk, in de Nederlanden aanwezige, oudste Nederduitsche geschriften, welke vroeger door *H. v. F.* in den K. en L. Bode. 1821. geplaatst werd.)

S. Nauhaus diss. hist. crit. de antiquissimis linguae Germanicae Monumentis Gothico-Theotiscis. Stargard. 1723. 4.

Tatiani Alexandrini Harmoniae Evangelicae antiquissima versio Theotisca, ut et *Isidori Hispalensis* de nativitate Domini etc. libri eadem lingua conversi fragmentum, ex ed. et c. anim. *J. P. Palthenii*. Gryphisw. 1706. l. p. c. 4.

Cum ann. in fronte et in calce.

J. Diecmanni Specimen Glossarii MScti Latino-Theotisci Rabani Mauri illustrati. Breae 1721. s. l. p. 4.

Met eenige aantekkk. van M. Tydeman.

A. H. Hoffmann Althochdeutsche Glossen. Bresl. 1826. 1e samml. 4.

Incerti Monachi Weisseburgensis Catechesis Theotisca Saec. IX. etc. ed. *J. G. Eccardo*. Hanover. 1713. cart. 8.

Hymnus Magnus Ecclesiae Te Deum Laudamus, Saec. IX. in Theotiscam linguam conversus, ex ed. et c. ann. *J. G. Eccardi*. Helmst. 1713. 4.

Incerti Poëtae Teutonici Rhythmus de Sancto Anne, ex vers. et c. animadv. *M. Opitii*. Dantisci 1639. l. g. 8.

Willeramii Abbatis in Canticum Canticorum paraphrasis, Latina et Veteri lingua Francica, ed. *P. Merula*. L. B. Raphel. 1598. — *F. Junii, Fr. Fil.* Obs. in *Willeramii* paraphrasin Francicam. Amst. 1655. l. p. 8.

Hic illic cum ann. S. A. Gabbemae.

Niederdeutsche Psalmen aus der Karolinger Zeit, herausgeg. v. *F. H. v. d. Hagen*. Bresl. 1816. cart. 4.

Decalogi Orationis Symboli Saxonica versio vetustissima, c. n. *M. Freheri*, (s. l.) typis G. Voegelii-

- lini, 1610. — Foederis, Ludovici Germaniae, et Karoli Galliae Regum, Argentorati Ao. 842 percussi, formulae, c. n. ejusdem *M. Freheri.* (ib.?) 1611. l. p. 4.
- Specimina Linguae Francicae, ed. a *C. Lachmann.* Berol. 1825. (met andere stukken ingebonden) in h. e. bd. 8.
- M. Höfer* die Volkssprache in Oesterreich vorzüglich ob der Ens. Wien 1800. cart. 8.
- J. A. Schmeller* Bayerisches Wörterbuch. Stuttg. u. Tübingen. 1827. 1r th. 8.
- J. C. Schmid* Versuch eines Schwäbischen Idiotikon. Berl. u. Stett. (o. J.) 8.
- W. F. H. Reinwald* Hennebergisches Idiotikon. Berl. u. Stett. 1793 u. 1801. 2 fasc. 8.
- J. C. Strodttmann* Idioticon Osnabrugense. Leipz. u. Alt. 1756. l. p. 8.
- G. Oelrichs* Sammlung alter und neuer Gesez-Bücher Bremens. Brem. 1771. — Dat Rigische Recht, und dat Ridder Recht u. s. w., herausgeg. von *G. Oelrichs.* Brem. 1773. h. e. b. 4.
- K. F. A. Scheller* Bücherkunde der Sassisch Niederdeutschen Sprache. Braunsch. 1826. 8.
- J. F. A. Kinderling* Geschichte der Nieder-Sächsischen oder sogenannten Plattdeutschen Sprache vornehmlich bis auf Luthers Zeiten. Magdeb. 1800. h. e. b. 8.
- Ideal zur gemeinnützigen Platt- und Hochdeutschen Sprachlehre für Stadt- und Landschulen. Würzb. 1805. cart. 8.
- M. Richey* Idiotikon Hamburgense. Hamb. 1755. h. fr. b. 8.
- J. N. Bärmann* dat groote Höög- un Häwel-Book. Dat sünd Dichtels, Rymels un Burenspillen in Hamborger plattdüüdscher Mundart. Hamborg 1827. 8.
- Das Jütische Lowbuch, in Hollsteinischer Sprache, sampt

- samt einem Repertorio und Hrn. *Blüttings* Glossa, zum druck befördert durch *E. W. Flensburg* 1717. p. b. 4.
- F. L. A. v. Grolman* Wörterbuch der in Teutschland üblichen Spitzbuben-Sprachen; 1r bd. die Gauner Sprache. Giessen 1822. 8.
- J. Agricola* Sibenhundert und funfftzig Deutscher Sprüchwörter, etc. Wittenb. 1592. zwynl. bd. 8.
- Erklärung der vornehmsten Teutschen Sprichwörter, nach ihrem Ursprunge und wahrem Verstande. Leipz. 1748. 8.
- Die Nachlassenschaft, oder *J. P. B.* Abhandlung über Sprichwörter. Barmen 1787. 8.
- F. Adelung* Altdutsche Gedichte in Rom, und in Dresden. Königsb. 1799. cart. 8.
- F. H. v. d. Hagen* Denkmale des Mittelalters, (ohne Ort) 1824. 8.
- Dorow* Denkmäler alter Sprache und Kunst, mit Steindrucktaf. Bonn 1825. 1r bd. 1—3 heft. 8.
- E. G. Graff* Diutiska; Denkmäler Deutscher Sprache und Litteratur. Stuttg. und Tüb. 1826. 1r bd. 2 hefte. 2r bd. 1 u. 3. hft. 8.
- H. F. Massmann* Denkmäler Deutscher Sprache und Litteratur. München 1827. 1s hft. 8.
- Deutsche Gedichte des Mittelalters, herausgeg. v. *F. H. v. d. Hagen* und *J. G. Büsching*, m. Holzschn. Berlin 1808 u. 1820. 2 th. 4.
- Das hohe Lied Salomonis in 45 Minneliedern aus dem 13 u. 14 Jahrh., herausgeg. von *J. G. Bartholmae*. Nürnberg. u. Leipz. 1826. 8.
- Romantische und andere Gedichte in Altplattdeutscher Sprache, herausgegeben von *P. J. Bruns*. Berlin und Stettin, 1798. cart. 8.
- Der Helden Buch, herausgeg. durch *F. H. v. d. Hagen*. Berlin 1811. 1r bd. 8.
- Der Laien Doctrinal, ein Alt-Sassisches gereimtes Sit-

- tenbuch, herausgeg. u. mit einem Glossar, von *K. F. A. Scheller*. Braunschw. 1825. 8.
- Z(eune)* der fremde Götzendienst (Einleitung zu dem Vortrage über das Nibelungenlied.) (1814) 8.
(Achter Specimina Linguae Francicae, ed. *Lachmann*.)
- Der Nibelungen Not mit der Klage, herausgeg. v. *K. Lachmann*. Berl. 1826. 4.
- Bruchstücke aus *Eilharts von Hobergen Tristan und Isolde*, herausg. durch *Hoffmann von Fallersleben*. Bresl. 1823. 8.
- Tristan von Meister *Gotfrit von Straszburg*, mit der Fortsetzung des Meisters *Ulrich von Turheim*, herausgeg. von *E. v. Grootz*, nebst einem Steindr. Berlin. 1821. 4.
- Wigalois, der Ritter mit dem Rade, getihtet von *Wirt von Gravenberch*, herausgeg. von *G. F. Benecke*. Berlin 1819. pap. vel. cart. 8.
- Grave Ruodolf, herausgeg. von *W. Grimm*. Gott. 1828. 4.
- Barlaam und Josaphat von *Rudolf von Montfort*, herausgeg. und mit einem Wörterbuche von *F. K. Köpke*. Königsb. 1818. 8.
- Der Edel Stein, getichtet von *Bonerius*, aus HDschrr. berichtigt u. mit einem Wörterbuche versehen von *G. F. Benecke*. Berlin 1816. pap. vel. cart. 8.
- Der arme Heinrich von *Hartmann von der Aue*, herausg. und erklärt durch die Brüder *Grimm*. Berl. 1815. 8.
- Iwein, der Riter mit dem Lewen getihtet von dem Hern *Hartman*, Dienstman ze *Ouwe*, herausgeg. von *G. F. Benecke* und *K. Lachmann*. Berlin 1827. 8.
- Die Gedichte *Walthers von der Vogelweide*, herausgeg. von *K. Lachmann*. Berlin 1827. 8.
- H v. Langenstein* ein schön und anmüthig Gedicht, wie ein Heidenscher Küng, genannt der Littower, wunderbarlich bekehrt, und in Prüssenland getoufft ward, herausgeg. durch Meister *Seppen von Eppishusen*. Constanz. 1816. 12.

Rey-

Reyneke Vosz de Olde, nye gedruket, mit sidlykem Vorstande unde schonen Figuren, erluchtet unde vorbetert. Rostock, S. Mölleman, 1592. h. e. b. 4.

(Ebert, Allg. Bibl. Lex., zegt er van op no. 18842: „Weit weniger schön als die Rostocker, von 1549; und sowohl Sprache als Orthographie sind hier sehr verderbt.“ De titel van dit Ex. met rood afgezet.)

Heinr. v. Alkmar Reinecke der Fuchs, herausg. von **J. C. Gottsched**, m. küpf. von **v. Everdingen**. Leipz. und Amst. 1752. h. fr. bd. 4.

Die historie vā Reynaert de Vos, nach der Delfter Ausgabe von 1485, von **L. Suhl**. Lübeck u. Leipz. 1783. cart. 8.

Met aantekkk. van M. Tydeman.

Reineke de Fos fan **Hinrek fan Alkmer**, forklared dorg. **K. F. A. Scheller**. Brunswyk 1825. 8.

Das Buch des Vaters **Amandus**, genaüt **Seysz**: begreift in jm (in vier Bücher) vil guter gaistlicher leeren, wie der mensch, so er sich gewendt hat von Got zu der creatur, ainen widerker sol tun zu seinem ersten ursprung der da Got ist, und wie er sich haben sol in sein selbs uñ aller creatur gelassenheit und absterben aller fröd, begirlichait, wollusts und gemachs diser welt und seins aigen leibs, Gott vor augen haben, jn suchen, und über alle ding liebhaben, sein leiden betrachten, und sich selbst underwürfflich in rechter demut gleichförmiklich halten, in tun und in lassen, in ließ und laid, und vil ander kostlich underrichtungen etc. 223 bladen. Goth. letter. met houtsneë platen. Augspurg, durch maister Hannsen Othmar, gesessen bey sant Ursulen Closter ain Lech. 20 Juny 1512. oude band. fol.

Van dit werk, zwiigen zoowel de Repertorien van Panzer, Brunet en Ebert, als zelfs K. F. A. Scheller in zijne Bücherkunde der Sassisch-Niederdeutschen Sprache. (De titel is geheel met roode letters gedrukt.)

J. Görres die Teutsche Volksbücher. Heidelb. 1807. 8.

(**G. Rollenhagen**) Frosch-Meuseler, der Frösch und Meuse wunderbare Hoffhaltunge, in 3 Büchern, mit Holzschn. Magdeb. 1608. h. e. b. 8.

Das nehmliche Buch (mit den nöthigen Abkürzungen).
Tübing. 1819. 8.

—
*Angelsaksisch. — Engelsch. — Gaelisch. —
Wallisch.*

G. Hicessii Linguarum Veterum Septentrionalium
Thesaurus Grammatico-Criticus et Archaeologicus.
Oxon. 1705. 2 vol. p. c. fol.

E. Lye Dictionarium Saxonico- et Gothico-Latinum.
Lond. 1772. 2 vol. fol.

M. Casauboni, Is. F. de quatuor linguis commenta-
tionis pars prior, quae de Lingua Hebraica: et de
lingua Saxonica. Lond. 1650. l. g. 8.

G. Wotton Linguarum Veterum Septentr. Thesauri
Hicessiani conspectus brevis, cum notis et app.
Lond. 1708. l. p. 8.

Met aantekkk. van M. Tydeman.

Elisabeth Elstob the rudiments of Grammar for the
English Saxon Tongue, with an apology for the
study of Northern Antiquities. Lond. 1715. cart. 4.
Met aantekkk. van M. Tydeman.

S. Skinner, Etymologicon Linguae Anglicanae. Lond.
1671. l. g. deaur. fol.

N. Bailey, an universal Etymological English Dic-
tionary. Lond. 1764. e. b. 8.

H. Spelmanni Archaeologus in modum Glossarii,
pars prima. Lond. 1626. l. a. fol.

E. Lhuyd Archaeologia Britannica; Vol. 1. Glosso-
graphy. Oxford 1707. e. b. fol.

H. Spelmanni Glossarium Archæologicum. Lond.
1764. l. p. fol.

W. Baxteri Glossarium Antiquitatum Britannicarum,
etc. Lond. 1753. l. g. 8.

Caedmonis Monachi Paraphrasis Poëtica Geneseos.
(ex edit. Junii 1655.) cart. 4.

Desideratur titulus.

He-

Heptateuchus, liber Job, et Evangelium Nicodemi,
Anglosaxonice. Historiae Judith fragmentum, Dano-
Saxonice, ed. *E. Thwaites*. Oxon. 1698. l. a. 8.

Psalterium Davidis Latino-Saxonicum, ed. *J. Spelman*. Lond. 1640. l. a. 4.

Jeffrey of Monmouth British History, transl. from
the Latin into English by *A. Thompson*. Lond. 1718.
e. b. 8.

Met de handteekening van *Edw. Harvey*.

G. Musgrave Geta Britannicus, e. tab. aen. Iscae
Dunmoniorum (Exeter) 1716. l. g. 8.

Met de handteek. van *J. v. Vaassen*.

Geschichte Alfreds des Groszen, aus Turners Gesch.
der Angelsachsen, nebst Lodbrok-Quida oder
Todesgesang, von *F. Lorentz*. Hamb. 1828. 8.

Leges Regis Canuti Magni, quas Anglis olim dedit,
Anglo-Sax. et Lat. c. variant. et obs. ed. *J. L. A.*
Kolderup-Rosenwinge. Hauniae 1826. 4.

E. Gibsoni Chronicon Saxonicum, s. Annales rerum
in Anglia gestarum a C. N. ad A. 1154, etc. Oxon.
1692. l. p. 4.

The history of Reynard the Fox, (with many cuts
in wood.) Lond. 1671, 1672. 2 parts. cart. 4.

W. C. Grimm Alt-Schottische Lieder nebst Send-
schreiben an Prof. *Gräter*. Heidelb. 1813. 8.

(Achter Specim. Linguae Franc. ed. *Lachmann*.)

(**De Pentateuchus in 't Gaelisch**). Clòdh-bhuailte 'an
Dan - Eidin (Edinb.) 1785. e. b. 8.

J. D. Rhaesi Cambrobrytannicae Cymraecaeve lin-
guae institutiones et rudimenta. Lond. Th. Orwi-
nus, 1592. l. p. fol.

(**De Bybel, Psalmen en Liturgie in 't Wallisch**).
LLundain (London) et Rhydychen, 1727. e. b. 8.

Ex Biblioth. Meadiana.

Deensch, Noorweegsch, Yslandsch en Zweedsch.

J. Möller über die Brauchbarkeit der Nordischen
My-

- Mythologie für die schönen zeichnenden Künste.
Ulm. 1823. 8.
(Achter Specim. Ling. Franc. ed. *Lachmann.*)
- G. Brynjulfi* Periculum Runologicum, s. de Runo-
rum origine, propagatione et usu. Hauniae 1823. 8.
- R. Nijerup* Verzeichniz der in Dänemark 1824 noch
vorhandenen Runensteine. m. kupf. Kopenh. 1824. 8.
(Achter Specim. Ling. Franc. ed. *Lachmann.*)
- Anweisung zur Dänischen Sprache, nebst einer Chre-
stomathie und einem Wörterbuche. Kopenh. u.
Odensee 1767. cart. 8.
- O. Sperling* de Danicae Linguae gloria. Hafn. 1694.
l. p. 4.
Cum autogr. *R. M. v. Goens.*
- O. Wormii* Danica Literatura antiquissima, s. Runi-
ca. Hafn. 1656. l. p. 4.
- O. Wormii* Danica Literatura Antiquissima, Hafn.
1651. — Specimen Lexici Runici, collectum a *M.*
Olavio, in ordinem redactum a *Wormio*. ib.
1650. — *Wormii* Additam. ad Monumenta Dani-
ca. — Eiusdem Danicorum monumentorum libri
sex, ibid. 1643. — Eiusdem Regum Daniae series
duplex et limitum inter Daniam et Sueciam descrip-
tio. ib. 1642. — Eiusdem Fasti Danici, ibid. 1626.
l. p. fol.
(Van deze stukken werd een Exempl. in Jan. 1. l., Auctie Ten
Broecke Hoekstra, f 30. — verkocht).
- Th. Torfaei* Series Dynastarum et Regum Daniae,
sec. monumenta Islandica concinnata. Hafn. 1702.
l. g. 4.
- H. Harpestrengs* Danske Laegebog fra det 13 Aar-
hundrede, med Anmaerkn. og Glossarium af *C.*
Molbech. Kiobenh. 1826. cart. 8.
- P. E. Müller* über den Ursprung und Verfall der
Isländischen Historiographie, u. über die Nationa-
lität der Altnordischen Gedichte. Kopenh. 1813. 8.
- Snorronis Sturlonidis* Historiae Regum Septentriona-
lium, ed. *J. Peringskiold*. Stockholm 1697. Tom. I.
cart. fol.

Ana-

Analecta quibus historia, antiquitates, jura Regni Norvegici illustrantur, ed. *G. J. Thorkelin*. Havn. 1778. l. g. 8.

Dit en het volgende boek ten geschenke van den Graaf de St. Saphorin, toenmaligen Envoilé van Denemarken in Nederland.

Successio Regia et Regni (Norvegici) administratio, c. vers. et ex edit. *G. J. Thorkelin*. Hafn. 1777. cart. 8.

The Norwegian account of Haco's expedition against Scotland A. 1263. in the orig. Islandic, with translation by *J. Johnstone* (Kopenh.?) 1782. l. s. p. 8.

B. Haldorsonii Lexicon Islandico-Latino-Danicum, ed. *R. K. Rask*, praef. *P. E. Müller*. Hauniae 1814. 2 vol. s. l. a. 4.

Liber Originum Islandiae, c. vers. Lat. et indicibus *J. Finnaei*. Havniae, 1774. l. g. 4.

Edda Rhythmica seu Antiquior, vulgo Saemundina dicta c. interpr. Lat., notis, Glossario etc. etc. editum a Legati Magnaeani Ephoris. Hafn. 1787 — 1828. 3 vol. s. l. a. 4.

Historia Religionis Christianae in Islandiam introductae, nec non Narratio de Isleifo Episcopo, c. vers. et notis Se-virorum Legati Magnaeani Ephorum, Hafn. 1773. l. g. 8.

Mede een geschenk van bovengem. Graaf.

G. A. Dethardings Abhandlung von den Isländischen Gesetzen. Hamb. 1748. — Acc: *J. M. G. Beseke*, Versuch einer Abbildung eines Römischen Rechtsgelehrten, Mitau 1774. — Wie die Alten den Tod gebildet? (tegen *Lessings* stukje, van 1769.) Hannover, 1774. — *J. H. Smid*, die Weissagungen der Sibyllen nebst den Hirtenliedern des Virgil und Pope von der Menschwerdung Gottes, zur Vergleichung mitgetheilt, Aurich. 1761. cart. 4.

Jus Ecclesiasticum Vetus, s. Thorlaco-Ketillianum, constitutum A. C. 1123. c. vers. et notis *G. J. Thorkelin*. Havn. et Lips. 1776. 8.

Jus Ecclesiasticum novum, s. Arnaeanum, constitutum A. D. 1275. c. vers. et notis *G. J. Thorkelin*. Hafn. 1777. l. g. 8.

Dit werk, van denzelfden Graaf.

O

Lax-

- Laxdaela Saga**, s. historia de rebus gestis Laxdö-
lensium, c. vers. Lat., dissertatt. et indicibus.
Hafniae 1826. 4.
- Gunnlaugi Vermilinguis et Rafnis Poëtae vita**, c.
vers. Lat., notis etc. Se-virorum Legati Magnaeani
Ephororum. c. eff. Hafn. 1775. l. g. 4.
- Egilli Skallagrimii vita**, c. interpr. Lat., notis et
tabb. aen. edita a Legati Magnaeani Ephoris. Hav-
niae 1809. s. l. a. 4.
- Jomsuikinga Saga, etc.** (in 't oorspronkelijk Yslandsch).
Kaupmannahofn. 1824. 8.
- Jomsuikinga Saga, oversat af C. C. Rafn** (in 't
Deensch). Kiöbenh. 1824. 8.
Dit en het vorige ten geschenk van het Koppenhaagsche Genootschap
voor Noordsche Oudheden.
- Fornmanna Sögur**, (Band 1. 2. 3.) Saga Olafs Ko-
nungs Tryggvasonar; Kaupmannahofn. 1825 — 1827.
- Fornmanna Sögur** (11e bd.) Jomsvikinga Saga ok
Knytlinga (Yslandsch). Kaupmannah. 1828. 8.
- Oldnordiske Sagaër**: (Hetzelfde Werk; in het
Deensch overgebracht door C. C. Rafn). Kiöbenh.
1826, 1827. deel 1 — 5. 8.
- Scripta historica Islandorum de rebus gestis veterum
Borealium**, Latine reddita et apparatu critico in-
structa. Vol. 2. Historia Olavi Tryggvii filii. Hafn.
1827. 8.
- Vedtaeger (Wetten) for det Nordiske Oldskrift-Sels-
kab**. Kobenh. 1825. 8.
- Hovedberetning (Handelingen) fra det Kongelige Nör-
diske Oldskrift-Selskab for 1825 — 1827**. Kiöbenh.
1828. 8.
- Hermod, det Nordiske Oldskrift-Selskabs Tidende**.
N. 1 — 4. 1825. N. 8. 1826. 8.
Dit en de twee vorige ten geschenk van gemeld Genootschap.
- O. Fabricius Jungerutit Tuksiutidlo**, Kaladlinnut
opertunnut attuaegeksaet (Groenlandsch gezang-en
gebedenboek). Kiöbenhavnic 1801. e. b. 8.

J.

- J. P. Gothi** Dictionarium Latino-Sueco-Germanicum, Lincopiae 1640. l. p. fol.
- Der Insel Gothland altes Rechtsbuch, in der Ursprache, nebst Uebers. und Anmerk. von *K. Schildener*, Greisfw. 1818. h. e. b. 4.
- Alexis** (drama van *Sedaine*, vertaald in 't Zweedsch d. *C. Stenborg*). Stockh. 1777. 4.
- Zemire och Azor** (Comedie-ballet van *Marmontel*, vert. in 't Zweedsch door Mej. *Malmstedt*.) Stockh. 1778. 4.
- Roland** (opera van *Quinault*, vert. in 't Zweedsch door *Ristell*). Stockh. 1781. 4.

Fransch.

- Th. Lorin** sur les avantages qu'on pourrait tirer de la lecture des anciens écrivains Français. Paris 1811. 8.
- C. Pougens** trésor des origines et dictionnaire Grammatical raisonné de la Langue Française. Paris 1819. 4.
- Menage** dictionnaire étymologique ou origine de la langue Française, avec les origines de *M. de Caseneuve* etc. Paris 1694. fol. veau.
Avec des notes de Mr. M. Tydeman, en front.
- P. Richelet** dictionnaire Français. Amst. 1706. parch. cord. fol.
Avec des notes de Mr. M. Tydeman, en front.
- A. Dumoulin** Grammatica Latino-Celtica. Pragae Bohem. 1800. cart. 8.
- V. E. Löscheri** literator Celta, curante *J. A. Egenolf*. Lips. 1726. perg. 8.
- M. J. de Bast** Recherches historiques et littéraires sur la langue Celtique, Gauloise et Tudesque. Gand 1825. 2 vol. 4.
- J. F. M. M. A. Légonidec** Grammaire Celto-Brettonne. Paris 1807. 8.

R. H. J. Cambresier dictionnaire Walon-François ou recueil de mots et de proverbes François. Liège 1787. 8.

Rekeuil d'opéra Ligeois. Lige (vers l'an 1750). veau. 12.

Italiaansch.

E. Menagio le origini della Lingua Italiana. Geneva 1685. parch. cord. fol.

Avec des notes de Mr. M. Tydemas, en front.'

Slavoonsche Taaltakken.

(*Slavoonsch, Boheemsch, Poolsch, Russisch, Lijflandsch, Lettisch, Esthnisch.*)

M. Belii de veteri litteraturâ Hunno-Scythicâ exercitatio. Lips. 1718. 4.

J. P. Kohlii introd. in historiam et rem literariam Slavorum etc. Altonav. 1729. s. perg. 8.

J. Alexi Grammatica Daco-Romana sive Valachica. Viennae 1826. 8.

J. Dobrowsky institutiones Linguae Slavicae dialecti veteris. c. tab. aen. Vindob. 1822. 8.

P. v. Köppen Literärnotizen betreffend die Magyarischen und Sächsischen Dialekte in Ungern und Siebenbürgen. St. Petersb. 1826. 8.

Ujj testamentum etc. (N. T. in 't Hongaarsch). Ultraj. 1794. h. e. b. 8.

J. Dobrowsky ausführliches Lehrgebäude der Böh-mischen Sprache. Prag 1809. 8.

Grammatica linguae Boëmicae etc. Vetro-Pragae 1715. l. ant. 8.

J.

- J. A. C(omenii)* janua linguarum reserata aurea, Lat., Bohemice, Germ. Pragae 1669. s. l. perg. 4.
Nowy Zákon etc. (N. Test., Psalmen en Jezus Syrach in het Boheemsch) W Hale Mag'deburské 1782. cart. 8.
- J. Roter* Schlüssel zur Polnischen und Teutschen Sprache. Breslaw 1638. s. l. p. 8.
- P. Ruhig* Littauisch-Deutsches und Deutsch-Littauisches Lexicon, — und Grammatik. Königsb. 1747. — *P. Ruhig* Betrachtung der Littauischen Sprache. Königsb. 1745. h. fr. b. 8.
- M. Lomonossow* Russische Grammatik, aus dem Russ. v. *J. L. Stavenhagen*. St. Petersb. 1764. fr. b. 8.
- J. Heym* Russische Sprachlehre für Deutsche. Riga 1804. carton. 8.
- A. Jaroslaw Puchmayer* Lehrgebäude der Russischen Sprache (nach *Dobrowsky's* Lehrgeb. d. Böhm. Spr.) Prag. 1820. 8.
- J. A. E. Schmidt* Russisch Deutsches und Deutsch Russisches Hand-Wörterbuch. Leipz. Tauchn. (182.) 8.
- G. Renwall* Lexicon Linguae Finnicae, c. interpret. Lat. et Germ. Aboae 1826. 2 tom. 1 vol. 4.
- J. L. von Parrot* Versuch über Sprache, Abstammung, Geschichte, Mythologie, und Bürgerl. Verhältn. der Liwen, Lätten und Eesten. Stuttg. 1828. 2 th. 8.
- Ta Bihbele etc. (Bybel in het Lettisch). Rihgá 1794. 2 dn. h. b. 8.
- A. W. Hupel* Esthnische Sprachlehre nebst Wörterbuch. Riga und Leipz. 1780. 8.
- Wastne Testament etc. (N. Test. in het Esthnisch). Riga 1727. h. b. 8.

- B. F. Hummel** Bibliothek der Deutschen Alterthümer. Nürnberg. 1787. 8.
- F. Kruse** Deutsche Alterthümer oder Archiv für alte und mittlere Geschichte, Geographie und Alterthümer der Germanischen Völkerstämme. mit kupf. Halle 1824 — 1826. 1r bd. heft 1 — 6. 8.
- C. Corn. Tacitus** de Moribus Germanorum, (aliaque) de antiquo statu Germaniae, curâ *H. Conringii*. Helmest. 1678. — *H. Conringius* de habitus corporum Germanicorum causis. ibid. 1666. l. p. 4.
- Die Germania des Tacitus; mit Erläut. von *F. Bülow*, *J. Weiske* und *K. von Leutsch*. nebst Charte. Leipz. 1828. 8.
- C. E. Hanszelmann** Beweis, wie weit der Römer Macht — in die Ostfränkische — Lande eingedrungen, u. s. w. m. kupf. Schwäb. Hall 1768. h. fr. b. fol.
- B. J. Herold** Originum ac Germanicarum Antiquitatum libri, leges videlicet Salicae etc., Basileae, Henr. Petri 1557. l. p. fol.
- Zie Eberts aanteek. op n. 9566. (Dit Ex. is met wit papier doorschoten en bevat MSS. aanteek. van het laatst der 17e Eeuw.)
- Corpus Juris Germanici Antiqui** etc. curâ *J. G. Heineccii*. Halae Magdeb. 1738. l. g. 4.
- Der Sachsenspiegel oder Sächsische Landrecht, herausgeg. von *C. G. Homeyer*. Berl. 1827. 8.
- S. Girtler** de Speculi Saxonici editione Cracoviensi a. 1535. Cracov. 1826. 4.
- J. G. Schottelius** de Singularibus quibusdam et antiquis in Germania Juribus et observatis. Francof. et Lips. (1671.) l. p. 8.
- Cum annot. MS. M. Tydemanni.
- J. Grimm** Deutsche Rechts-Alterthümer, Gött. 1828. 2 th. 8.
- J. C. H. Dreyer** Sammlung vermischter Abhandlungen zur Erläut. der Teutschen Rechte u. Alterth. Rostock u. Wismar 1754. 3 vol. l. p. 8.
- A. v. Wersebe** über die Völker und Völker-Bündnisse des alten Teutschlands. Hannover 1826. 4.
- P. F. J. Müller** Beytrag zur Bestimmung der Gränzen

zen zwischen den Franken und Sachsen der Vorzeit. Duisb. u. Essen 1804. cart.

K. D. Hüllmann Städtewesen des Mittelalters (Kunstfleis und Handel, Grundverfassung, Gemeinheitsverfassung). Bonn 1826 — 1828. 3 th. 8.

J. G. Büsching Merkwürdigkeiten Altd deutscher Kunst in der Altmark. mit Kupf. Bresl. 1825. 1 Lief. fol.

J. G. Büsching das Bild des Gottes Tyr. m. Steindr. Bresl. 1819. 8.

(Achter Specim. Ling. Franc. ed. *Lachmann.*)

A. v. Haxthausen Plan der Gesellschaft für Geschichte und Alterthumskunde Westphalens. Höxter 1820. 4.

F. J. Gruber, warum führen die Deutschen Tuch- und Zeuchmacher, Kron' und Scepter und das Burgundische Kreuz in ihrem Handwerks-Schilde? Augsb. 1828. 8.

F. Magnussen *Priscae Veterum Borealium Mythologiae Lexicon; accedit Gothorum, Scandinavorum aut Danorum Gentile Calendarium, ex Asia oriundum.* Hauniae 1828. 4.

J. Erixi *Observationes ad Antiquitates Septentrionales pertinentes (de somniis et geniis).* Hafn. 1769. 8.

Von Nordischen Alterthümern; aus dem Latein. von **M. Bruzelius** und **C. A. Rääf**, mit Anm. von **J. G. Büsching**. nebst Steindr. Bresl. 1827. 8.

J. Laccenii *Historia Suecana; ejusd. Antiquitates Sueo-Gothicae.* Francof. et Lips. 1676. l. a. 4.

(**J. Martin**) *la religion des Gaulois.* av. fig. Paris 1727. 2 vol. d. v. 4.

Avec des notes de M. Tydeman.

M. J. de Bast *Recueil d' Antiquités Romaines et Gauloises, trouvées dans la Flandre.* av. fig. Gand. 1808. 4.

M. J. de Bast *second supplément au Recueil d' Antiquités, ou description de Bavai et de Famars.* av. fig. Gand 1813. 4.

J. J. Raepsaet *Recherches sur l'origine et la nature des droits des premières nuits etc.* Gand 1817. 8.

Ge-

Geschiedenis der Nederlanden.

(*Algemeene.*)

J. G. te Water de praestantia ac dignitate historiae Batavae. Mediob. 1780. 4.

P. Bondam de Jurisprudentiâ Belgica ad exemplum Juris Civilis Romani maxime excolenda. Traj. 1778. 4.

H. J. Arntzenii Institutiones Juris Belgici Civilis de Conditione hominum, pars prior. Gron. 1783. 8.

S. de Wind bijzonderheden uit de geschiedenis van het Strafrecht in de Nederlanden. Midd. 1827. 8.

J. Koning geschiedkundige aanteekk. betrekkelijk de lijfstraffelijke Regtsoefening te Amsterdam, voornamelijk in de 16e eeuw. Amst. 1828. 8.

A. Matthaei veteris aevi analecta, L. B. 1698—1710. 10 voll. l. p. 8.

Hic illic cum annot. C. A. v. Wachendorff.

C. P. Hoyneck van Papendrecht Analecta Belgica. Hagae Com. 1743. 3 voll. l. p. 4.

Cum quibusdam M. Tydemanni annot.

C. F. de Nelis Belgicarum rerum prodromus. Antw. 1790. pag. 1 — 96. 4.

Van Wijn, Lambrechtsen, Martini en Engelberts Byvoegsels en aanmerkingen op *J. Wagenaar* Vaderlandsche historie. m. pl. Amst. 1790. 1 — 8 st. 8.

H. v. Wijn huiszittend leven; mengelstoffen over de letter-, historie- en oudheidkunde van Nederland. Amst. 180 . 1 dl. 4e st. 2 dl. 1e st. m. pl. 8.

W. A. v. Spaen proeve van historie en oudheidkunde. Cleve 1805. 8.

J. C. de Jonge Verhandelingen en onuitgegevene stukken betreffende de geschiedenis der Nederlanden. Delft 1825. en 's Gravenh. 1827. 1e en 2e dl. met facsimilé. 2 h. fr. b. 8.

J. F. Willems Mengelingen van Vaderlandschen inhoud. met pl. Antw. 1827. no. 1 — 3. 8.

P

N.

- N. C. Kist* en *H. J. Royaards* Archief voor Kerkelijke Geschiedenis, inzonderheid van Nederland. Leyden 1879. 10 dl. met pl. 8.
- Bibliotheca Musschenbroekiana. L. B. 1826. 8.
- G. v. Orden* handleiding voor Verzamelaars van Nederlandsche Historiepenningen. Leyden 1825. b. p. h. e. b. 8.
- G. v. Orden* Bijdragen tot de Numismatiek van het Koninkrijk der Nederlanden. Zaandam 1828. 10 cahier. 8. met pl. in 4.
- Catalogus van Boeken en van eene Verzameling Nederl. Penningen en Noodmunten van 1400—1800. (van de *Smeth*, vervaardigd door *J. Koning*). Amst. 1810. met de prijzen bij de penn. en munt. 2 dn. p. b. fr. b. verg. 8.
- Desselfde, gew. pap.
- H. Grotii* Parallelon Rerumpublicarum liber tertius: de moribus ingenioque popalorum Atheniensium, Romanorum, Batavorum, in 't Nederd. vertaald en met aanm. van *Mr. J. Meerman*; Athenen onder Cleo door denz. Haarl. 1801—1803. 5 dn. 8.
- J. Scheltema* Staatkundig Nederland, met eene biogr. kaart. Amst. 1805. 1e dl. en 2e dl. 1e st. 8.
- J. Scheltema* Geschied- en Letterkundig Mengelwerk. Amst. 1817. 2 dn. 6 st. 8.
- H. Baron Cottot d'Escury van Heinoord*, Holland's roem in Kunsten en Wetenschappen. 's Hage 1824. 1e dl. 8.
- D. de Lange* Verhand. en verklaring van de Gemeenebestsbestiering en levenswys der oude Batavieren, van het ampt en de bediening der Graaven, enz. 's Gravenh. 1750. h. h. b. 8.
- E. M. Engelberts* Aloude staat der Vereenigde Nederlanden. Amst. 1784. dl. 1—5. 8.
- E. M. Engelberts* Verdediging van de eer der Nederlandsche Natie. Amst. 1776. 8.
- G. Bruining* Commentarius perpetuus in Julii Caesaris aliorumque tradita de rebus Belgicis, Batavicis, Frisicis, Sicambriis. L. B. 1818. ch. scr. 8.

J.

- J. Bent* aldervroegste Vaderlandse Oorhaden. Hoorn 1761. 4.
- A. Kluit* primae lineae Collegii diplomatico-historico-politici, sistentes vetus Jus Publicum Belgicum. L. B. 1780. 8.
- J. J. Raepsaet* analyse historique et critique de l'origine et des progrès des droit civils, politiques et religieux des Belges et des Gaulois; avec le suppl. Gand 1824—1826. 3 vol. 8.
- J. J. Raepsaet* histoire de l'origine, de l'organisation et des pouvoirs des Etats Généraux et Provinciaux des Gaules, particulièrement des Pays-Bas. Gand 1819. 8.
- J. J. Raepsaet* recherches sur l'origine et la nature des inaugurations des Princes Souverains des XVII Provinces des Pays-Bas. Brux. 1814. 8.
- A. v. Wersebe* über die Niederländischen Colonien, welche im Nördlichen Teutschlande in 12 Jahrh. gestiftet worden. Hannover 1815. 2 th. 8.
- N. G. v. Kampen* verkorte Geschiedenis der Nederlanden. Haarl. 1819. 2 dn. 8.
- (*M. Stoke*) Hollandtsche Ruumkronik. 's Hage 1620° h. e. b. fol.
- M. van der Heuwe* Hantvest of Chartre Chronyck van oud Batavien, enz. 's Gravenhage 1645. fr. b. fol.
- Historia veterum Episcoporum Ultrajectinae sedis et Comitum Hollandiae, explicita ex J. de Beca et G. Heda, cum App. auctore Suffrido Petri, c. n. B. Furmerii.* Franeg. 1612. l. p. 4.
Emendationes et variorum MSS. lectt. adjecit P. Scriverius.
- J. de Beka et W. Heda* de Episcopis Ultrajectinis, ed. *A. Buchelio.* Acc. *L. Hortensii* Secess. Ultrajectinae. Ultr. 1643. l. s. p. fol.
- Idem liber, l. g.
Cum permultis annott. MSS. *M. Tydemanni.*
- Van Brabant die excellente Cronike, van Vlaenderen, Hollant, Zeelant. Van den oorspronck des lants van Ghelre. — Van dat Sticht ende van die stad van Utrecht. enz. met houtan. Antw. 1550. h. b. fol.

- J. Veldenaer** Chronyck van Hollandt, Zeelandt en Westvrieslandt, met aant. van *M. Z. v. Boxhorn*. Leyden 1650. h. b. 4.
- M. v. Vaernewyck** die historie van Belgis. Ghendt 1574. h. b. fol.
- Hetzelfde werk. Antw. 1665. e. b. 4.
- O. Vredii** Flandria Ethnica; — historia Flandriae Christianae; — Sigilla Comitum Flandriae; — genealogia Comitum Flandriae, cum fig. Brugis 1659 — 1650. 3 voll. l. p. fol.
- Rerum Belgicarum annales quatuor, ed. *F. Sweertio*. Francof. 1620. l. p. fol.
- P. Scriverius** Hollandsche, Zeelandsche en Vriesche Chronyck, enz. met afb. 's Gravenhage (1677.) fr. b. 4.
- A. Kluit** historia critica Comitatus Hollandiae et Zeelandiae, c. effig. Mediol. 1777 — 1782. 2 tom. 4 voll. 4.
- J. Meerman** Geschiedenis van Graaf Willem van Holland. 's Hage 1783 — 1797. 4 dn. 5 stukken. waarvan 5 dn. in fr. b. 8.
- N. C. Lambrechtsen van Ritthem** verslag eener in 1817 te Middelburg ontdekte Grafzerk (denkelijk van Graaf Willem II). Midd. 1820. carton. 8.
- J. C. de Jonge** Verh. over den oorsprong der Hoeksche en Kabeljaauwsche twisten. Leyden 1817. h. e. b. 8.
- A. de Ulloa** die historie ende het leven van den Kz. Karel den vijfden, naar het Italiaansch. Antw. 1570. h. b. fol.
- L. Hortensius** van den Oproer der Wederdooperen, vertaald door *J. M. P.* met pl. Enchuysen 1624. h. b. fol.
- Hetzelfde werk, met platen van *S. à Bolswert*. Amst. 1660. h. b. 8.
- C. Scrib. Graphaei**, spectaculorum in susceptione Philippi, Hisp. Principis. An. 1549. apparatus, cum effig. lign. color. Antv. 1550. s. l. p. fol.

- S. I. Z. Wiselius* de staatkundige Verlichting der Nederlanderen. Brussel 1828. h. e. b. 8.
- R. Dinothus* een Spieghel der ghedenkwaardigher oorlochscher Gheschiedenissen naar het Latyn. Alckm. 1587. h. b. 8.
- P. C. Hooft* Nederlandsche Historien. met pl. Amst. 1677. r. b. fol.
- Hetzelfde werk, met aant. en opheld. van *M. Siegenbeek*, *A. Simons* en *J. P. v. Cappelle*. Amst. 1820 — 1824. 8 dn. m. pl. 8.
- J. W. te Water* historie van het verbond en de smeekschriften der Edelen. Midd. 1776 — 1796. 4 dn. b. p. h. fr. b. 8.
- J. B. G. Camberlyn* in caedem Egmondi. (Gand. 18..) 8.
- Aanteekeningen wegens de belegering van Haarlem; — *N. v. Foreest* verhaal van de belegering van Alkmaar; — *J. Fruytiers* beschrijvinge van de belegering van Leyden; — alles te Haarl. 1759. h. b. 8.
- M. Siegenbeek* Laudatio Jani Donsae. L. B. 1812. 8.
- J. C. de Jonge* de Unie van Brussel des jaars 1577; bijvoegselen tot dezelve, en facsimilé. 's Hage 1825. Delft 1827. 2 h. fr. b. en portef. in plano.
- De Unie van Utrecht van den jare 1579, met de handteekeningen. Haarl. 1778. fr. b. verg. fol.
- P. Bondam* Oratio saecularis de Foedere Trajectino. Traj. 1779. 4.
- P. Paulus* verklaring der Unie van Utrecht. Utr. 1755. 3 dn. waarvan één fr. b. verg. 8.
- J. de Meerman* comparaison de la ligue des Achéens, des Suisses, et des Provinces-Unies. la Haye 1784. 4.
- F. W. Pestel* Commentarii de Republica Batava. L. B. 1782. l. p. 8.
- A. Kluit* Historie der Hollandsche Staatsregering tot 1795. Amst. 1802. deel. 1. 2. 5. 5. in 8.
- A. Kluit* de jure quo Belgae legitimo suo principi Philippo imperium abrogaverint. Leidae 1779. 4.

Dezelfde redevoering, in het Nederduitsch vertaald, met opheld. en bylagen. Leyden 1779. 8.

(*L. F. de Beaufort*) het leven van Willem I. m. pl. Leyden 1732. 3 dn. h. b. 8.

Met aantek. van M. Tydeman.

H. A. Spandaw lofrede op Willem I. Gron. 1821. b. p. 8.

J. Baselius, notable exploiton van Oorloge in de Nederlanden door P. en M. Bax. Breda 1615. cart. 4.

Bundel van nagenoeg 50 brochures, rakende de Geschiedenis der Nederlanden, waaronder MSten; van den jare 1610 — 1705. h. b. 4.

Comoedia Vetus of Bootsman's Praetjē. Amst. 1718. h. b. 8.

A. Valerius Nederlantsche Gedenckclanck, openbarende de voornaamste Geschiedenissen van de 17 Nederl. Provintien 't sedert den aevvang der be-roerten tot 1625. met pl. en muziek-fig. Haarl. 1626. fr. b. langw. 4. (met de zeldz. pl. op blz. 210.)

Gedenkschriften van Jkhr. *Alex. v. d. Capellen*, van 1621 — 1632. Utr. 1777. 2 dn. b. p. 8.

Het leven van Willem II. 's Hage 1738. 2 dn. fr. b. 8.

N. C. Lambrechtsen van Ritthem korte beschrijving van de ontdekking en verdere lotgevallen van Nieuw-Nederland. Midd. 1818. m. kaart. h. fr. b. 8.

J. C. de Jonge Levensbeschrijving van J. en C. Evertsens, Luitenant-Admiralen van Zeeland, met pl. 's Hage 1820. 8.

Mr. *S. v. Middelgeest* pleidooi voor Mr. P. de Groot. Amst. 1819. b. p. 8.

Journal van den handel der Franschen in Utrecht en Woerden. Amst. 1674. met pl. h. b. 8.

C. Hugonii de vita propria sermonum inter liberos libri duo, ex edit. et c. annot. *P. Hofman Peerbkamp*; met de vertal. in Nederd. verzen door *A. Loosjes*. Haarl. 1817. b. p. 8.

J. Scheltema Peter de Groote in Holland en te Zaan-dam, in 1697 en 1717. m. pl. Amst. 1814. 2 dn. 8.

J.

- J. Scheltema* Rusland en de Nederlanden, in derzelver wederkeerige betrekkingen m. pl. Amst. 1817 — 1819. 4 dn. 8.
- P. Huisinga Bakker* het leven van Jan Wagenaar. Amst. 1776. 8.
- M. Siegenbeek* Verh. over Jan Wagenaar als Schrijver der Vaderlandsche Historie. (Amst. 182 .) 4.
- (*H. A. Kreet*) Nederlandsche Amnestien van de jaaren, 1435, 1488, 1787 en 1788. en bijvoegsel tot dezelve. Dordr. 1789. 2 stukken. b. p. 8.
- G. K. Grave v. Hogendorp* Verhandelingen over den Oost-Indischen Handel. Amst. 1801. 3 stukken. 8.
- G. K. Grave v. Hogendorp* Brieven aan eenen participant in de Oost-Indische Compagnie. Amst. 1802. 8.
- J. Scheltema* Alexander Keizer van Rusland, in Holland en te Zaandam in 1814. met pl. Amst. 1814. 8.
- J. Scheltema* de laatste veldtogt van Napoleon Buonaparte, m. kaart. en pl. Amst. 1816. 8.
- G. K. Grave v. Hogendorp* bijdragen tot de huishouding van Staat in het Koninkrijk der Nederlanden. 's Hage 1818 — 182 . deel I — VIII. 1e. stuk. deel IX. 8.
- J. v. d. Bosch* de la Colonie Frederiks-oord, traduit de l'Holl. par le Baron *de Keeverberg*, avec une préface du traducteur. Gand 1821. 8.
- Verzameling van stukken betrekkelijk de onbepaalde vrijheid van den Handel in Granen. 's Hage 1823. 8.
- Memorie en Aanmerkingen, aan den Koning op den 15 July 1824 en den 24 Juny 1825 ingezonden door den Min. v. Staat, Baron *W. F. Roëll* (over den Graanhandel.) ('s Hage) 2 stukken. 8.
- D. F. v. Alphen* redevoering over het Ontwerp van Wet der Geldleening ten behoeve der Overzeesche bezittingen. Leyden 1826. h. e. b. 8.

Ge-

(*Gewestelijke en Plaatselijke.*)

- J. v. Oudenhoven* beschryvinghe der stede en landen van Heusden. Amst. 1651. fr. b. 4.
- Iz. v. Nuyssenburg* korte beschryving van Geertruidenberg. Dordr. 1774. h. b. 8.
- Charterboek der Hertogen van Gelderland en Graaven van Zutphen, door *P. Bondam*. Utr. (1e dl. 4e afd. 1809.) fol.
- G. v. Hasselt* brieven gewisseld tusschen Nymegen met hare Spaansche bezetting en Arnhem in 1587. Arnh. 1805. fol.
- (*Is. A. Nyhoff*) statistieke Beschryving van Gelderland, m. pl. Arnh. 1826. 8.
- A. Huygen* Beschryving der stad Doesburg, uitgeg. door *C. W. Vonck*. Nym. 1761. 4.
- J. Schrassert* Beschryving der stad Harderwyck. Hard. 1732. 2 dn. 1 fr. b. 4.
- O. Tulleken* ad diploma Comitibus Reinaldi Nassavii de insula et monte Dei (then Weerdt Godts). Zwollae 1774. cart. 4.
- Beschryving der stad Bommel door een Gelders Regtsgeleerde. Arnh. 1765. — Verhaal van het gepasseerde in de Prov. Groningen 'tzedert de verheffinge van *Z. H. W. C. H. Friso*. Gron. 1748. cart. 8.
- A. W. K. Voet van Oudheusden* histor. beschr. van Culemborg. m. pl. Utr. 1753. 2 dn. 1 h. b. 8.
- J. F. Willems* historisch onderzoek naer den oorsprong en den waren naem der openbare plaetsen en andere Oudheden van de Stad Antwerpen, met pl. en portr. Antw. 1828. carton. 8.
- J. C. E. v. Ertborn* Geschiedkundige aenteekening aengaande de Ste Lucas Gilde, en de Rederijkamers van den Olyftak, de Violieren en de Goudsbloem (te Antwerpen). Antw. (180). fr. b. 8.
- J. C. E. v. Ertborn* hetz. werkje, 2e dr. ald. 1822. 8.

Be-

Beschryving der stad Antwerpen; gedr. te Amst. 1611.
één blad in plano.

J. J. Lambin Geschiedkundige onderzoekingen op de
aloude aenstellinge van den Voogd en van de Sche-
pen en Raeden der Stad Ypre. Ypre 1815. h. e. b. 4.

Brief, behelzende twee preuven dat het hof van Hol-
land vóór den jare 1429 is opgeregt. Leyd. 1717. fol.

F. v. Mieris en *D. v. Alphen* beschrijving der Stad Ley-
den, m. pl. Leyden 1762 — 1784. 5 dn. waarvan 2 in
fr. bden. groot pap. fol.

Een band met Stukken over het 2e Eeuwget. van
Leydens verlossing; als: Beschr. der plegtigheden en
vreugdebedryven op 3 en 4 Oct. 1774. m. pl. b. p. —
J. le Francq v. Berkhey het verheerlykt Leyden,
met gewone en buitengewone pl. — Dezelfde, be-
schr. van een aanmerkelyke Snaphaan. h. fr. b. 8.

H. D. Gaubius Feestreden bij den aanvang der
3e Eeuw van Leydens Hoogeschool, vertaald door
P. v. d. Bosch. — *P. v. d. Bosch* Beschr. der pleg-
tigheden by het 2e Eeuwfeest der Leydsche Aca-
demie. Leyden 1775. h. b. 8.

J. Roemer het vijfde halve Eeuwfeest over het Ont-
zet der stad Leyden in 1574, gevierd in 1824. m.
pl. Leyden 1824. — *J. H. v. d. Palm* feestrede op
d. 4 Oct. 1824. Leyden 1824. 8.

Le Baron de Westreenen de Tiellandt, recherches
sur l'ancien Forum Hadriani et ses vestiges près de
la Haye. Amst. et la Haye 1826. av. cart. 12.

Handvesten, Privilegien enz. van Dordrecht, door
P. H. v. d. Wall. Dordr. 1790. 3 h. fr. b. fol.

M. Beekman beschreiving van de Stad en de Baron-
nie van Asperen. m. pl. Utr. 1745. h. e. b. 8.

Beschrijving der stad Amsterdam. gedr. aldaar 1611.
één blad in plano.

M. W. de Jonge pleitredenen wegens het Paviljoen
te Haarlem. 's Hage 1820. 8.

J. Koning Geschiedenis van het Slot te Muiden en
Hoofds leven op hetzelfde. Amst. 1827. m. pl. 8.

Q

Kro-

- Kronyck ende historie van het edele en machtige Geslachte van den Huyse van Egmond, gelegen in Noord-Hollandt met houtsn. Alckmaer 1755. cart. 8.
- P. Paludamus* Oudheid- en Natuurkundige Verhandelingen, betreklijk tot Westfriesland. Leyd. 1776. 10 st. fr. b. 8.
- Die Kuerè van den lande van Zeelandt (van 1495). Antw. Hieron. Verdussen. zonder jaar van druk. h. b. 8. Zie boven, blz. 84.
- P. Paulus* betoog van Zeelands regt tot het stigten eener Hoogeschole. Leyden 1775. fr. b. 8.
- J. v. Iperen* Redevoering ter eere van *Joannes van Miggrode*, den eersten Kerkhervormer van Zeeland. m. pl. Amst. 1774. 8.
- J. W. te Water* tweede Eeuwfeest van de vrijheid in den Burgerstaat en Godsdienst binnen de stad Vlissingen. Midd. 1772. b. p. h. fr. b. 8.
- A. van Bemmel* beschr. der stad Amersfoort. m. pl. Utr. 1760. 2 h. h. b. 8.
Met MSS. aant. van M. Tydeman.
- Groot Placaat- en Charterboek van Vriesland, door *G. F. Baron thoe Schwarzenberg en Hohenlansberg*. Leeuw. 1768—1778. dl. 1—3. e. b. fol.
- H. W. C. A. Visser* en *H. Amersfoort* Archief voor Vaderlandsche, en inzonderheid Friesche Geschiedenis, Oudheid- en Taalkunde. Leeuw. 1824. 1—3 st. carton. 8.
- J. W. de Crane* historische Verhand. over den zoogenaamden nieuwen Stijl en deszelfs invoering in ons Vaderland, bijzonder in Vriesland. Work. 1826. b. p. 8.
- W. F. Schratzenback a Burmania* de jure Comitiorum Frisicorum. Franeg. 1751. l. p. 8.
- G. Dumber* het Kerkelijk en Wereldlijk Deventer. m. pl. Dev. 1732—1788. 2 dn. 1 h. fr. bd. fol.
Met MSS. aant. van M. Tydeman.
- B. J. van Hattum* Geschiedenissen der Stad Zwolle. Zwolle 1767—1773. 4 dn. waarvan 3 in h. h. b. 8.
Met MSS. aant. van M. Tyd. en eenige losse stukjes, tot Zwolle betrekkelijk.
- F. F. von Innhausen und Kniphausen* de Provinciae Groninganae regiminis formâ antiqua et nova. L. B. 1828. 8.

Ge-

Gechiedenis van het overig Europa.

- P. Aemylii (Veronensis)* de rebus gestis Francorum libri 2. Paris. 1548. c. lin. rubris. ch. maj. l. g. deaur. 8.
- J. J. Raëpsaet* defense de Charles Martel contre l'imputation d'avoir usurpé les biens Ecclésiastiques. Gand. 1806. 8.
- A. G. Raoux* Notice sur un passage de la Chronique de Sigebert de Gembloux, relatif à l'autorité prétendue par les Papes sur les couronnes des Rois. Brux. 1827. 4.
- L. von Ledebur*, das Land und Volk der Bructerer. Berlin 1827. 8.
- P. Cluverii* Germania antiqua, Vindelicia et Noricum. L. B. 1616. l. p. fol.
- P. Hachenbergi* Germania Media, 12 dissertationibus proposita. Jenae 1686. — (Anonymi) dissert. de origine illustrium Germanorum. (titulus deest). — *H. Meibomii* ad Saxoniae inferioris imprimis historiam introductio. Helmest. 1687. — *B. Hopfferi* stricturae politicae ad iter Germanicum *Danielis Eremitae*. Tubing. 1682. l. p. 4.
- J. D. F. Sotzmann* über des Antonius von Worms Abbildung der Stadt Cöln. m. Steindr. Köln 1819. 8. (Achter Specim. Ling. Franc. ed. *Lachmann*.)
- J. F. Faust* Fasti Limpurgenses. Wetzlar 1720. cart. 8.
- J. Th. Brosii* et *A. M. Mappii* Juliae, Montiumque Comitum, Marchionum et Ducum Annales. Col. Agr. 1731. l. s. g. fol.
- J. H. Jungii* historiae antiquissimae Comitatus Bentheimiensis libri 3. c. fig. Hanov. et Osnabr. 1773. l. p. 4.
Cum annot. M. Tydemanni.
- J. F. Falbe* Codex Traditionum Corbeiensium, c. tab. aen. Lips. et Guelpherb. 1752. l. g. fol.
- Nachrichten von der Insel Helgoland. London 1811. 8. (Achter Specim. Ling. Franc. ed. *Lachmann*.)

- (*J. Meerman*) eenige berichten omtrent Groot-Brittannië en Ierland. 's Gravenh. 1787. 8.
- (*J. Meerman*) eenige berichten omtrent de Pruisische, Oostenrijksche en Siciliaansche Monarchyen. 's Gravenh. 1793. 4 dn. 8.
- J. Meerman* eenige berichten omtrent het noorden en noordoosten van Europa. 's Gravenh. 1804. dl. 1—4. 8.
- N. G. v. Kampen* Geschiedenis van Griekenland. Delft en Dordr. 1827. 1e dl. 8.
- A. L. v. Schläzer* theorie der Statistiek, vertaald en met aanm. van *H. W. Tydeman*. Gron. en Amst. 1807. 8.
- F. E. Berg van Middelburgh* verh. over de afschaffing van de Kaapvaart. Utr. 1828. b. pap. 8.

D I C H T K U N D E.

(*Algemeene Werken.*)

- F. J. Riedel* en *H. v. Alphen* theorie der schoone Kunsten en Wetenschappen. Utr. 1778—80. 2 dn. 8.
- H. v. Alphen* Digtkundige Verhandelingen. Utr. 1782. 8.
- G. Brender à Brandis* Taal-, Dicht- en Letterkundig Kabinet. Amst. 1781—1784. 6 dn. b. p. 8.
- G. Brender à Brandis* Taal-, Dicht- en Letterkundig Magazijn. Amst. 1785—1787. 2 dn. b. p. 8.
- J. v. Iperen* Kerkelijke historie van het Psalmgezing der Christenen. m. pl. Amst. 1777. 1e dl. 8.
- W. Bilderdijk* Bijdragen tot de Toneelpoëzij, Leyd. 1823. 8.

S.

- S. J. Z. Wiselius* de Tooneelspeelkunst, inzonderheid met betrekking tot het Treurspel. Amst. 1826. b. p. 8.
J. A. Snijers iets over de Muzyk, Poëzy en Schilderkunst. (Antw. 1823.) 8.

Nederlandsche Dichtkunde — en Dichters naar tijdsorde.

- M. Siegenbeek* proeven van Nederduitsche Dichtkunde uit de 17e Eeuw. Leyden 1806. 8.
L. G. Visscher Bloemlezing uit de beste schriften der Nederlandsche Dichters van de 13e tot de 18e Eeuw. Breda 1821. dl. 2 en 3. 8.
J. Bowring and *H. S. van Dijk* Batavian Anthology, or Specimens of the Dutch Poëts with remarks. London 1823. pap. vel. cart. 8.
J. C. W. le Jeune letterkundig overzicht en proeven van de Nederlandsche Volkszangen sedert de xve Eeuw. 's Gravenh. 1828. 8.
Melis Stoke Rijkronijk met aanmerk. door *B. Huydecoper*. Leyden 1772. 3 dn. r. b. b. p. 4.
J. v. Maerlant Spiegel Historiael of Rijkronijk, met aantekeningen van *J. A. Clignett*, *J. Steenwinkel* en *W. Bilderdijk*. Leyden 1784, 1785. Amst. 1812. 3 dn. schrijf. 8.
J. A. Clignett Bijdragen tot de oude Nederl. Letterkunde. 's Gravenhage 1819. fr. b. 8.
(*W. van Zuylen van Nievelt*) Southerliedekens, ghemact ter eeren Gods op alle die Psalmen van David. Antwerpen, S. Cock 1540. h. b. 8.
In de Auctie bij den Hengst (J. Koning) te Amst. Sept. 1828. werd een ex. à f 20. — verkocht.
Hetzelfde boek. Utr. 1613. h. b. 8.
(Psalmen van *Johannes Utenhove*). Londen 1566. h. h. b.
Met MSS. aant. van M. Tydeman. De titel ontbreekt aan dit ex.

Werken van Rederijkers, en Spelen van Sinne.

1. Spelen vā Sinne by dē XIX gheconfirmeerden Cameren van Rhetorycken binnen der stede van Gendt comparerende; die selue spelē beghinnende d. 12 Juny 1539. Ghedr. Antwerpen. Oct. 1539. fr. b. 8.
2. Spelen van Sinne - ghespeelt - binnen Andwerpen. met houtsn. Antwerpen, Willem Siluius. 1562. roodl. bd. 4.
3. Spelen van Sinne — ghespeelt — binnen die stede van Rotterdam, by de neghten Cameren van Rhetorycken, die hem daer ghepresenteert hebben den xx dach in Julio, Anno 1561. Antwerpen, Willem Siluius, 1564. — Dryderley Refereynen, ghepronunciert opte Rhetoryckfest *der blauwe Acolyen* van Rotterdam. 1561. Antw. by denz. 't zelfde jaar. h. b. 8.
4. Refereynen int wyze —. Item int sotte — Item in 't Amoureuse. Vertoocht binnen Gendt — 1539. Antwerpen, Hans Coesmans 1581. fr. b. 8.
5. Den Lusthof van Rethorica — Beschryv. der Holl. Cameren van Redenr. binnen Leyden - 1596. Delf, Jan Andries 1596. h. b. 8.
6. Veelderhande (24) geneuchlicke dichten, Tafelspelen ende Refereynen. Antwerpen, Jan van Ghelen, 1600. fr. b. 8.
7. Const-thoonende Juweel by de lofl. Stadt Haerlem in 't licht gebracht. met pl. Zwol 1607. h. b. 8.
8. Een spel van sinnen opt derde, vierde en vijfste Cap. van 't Werck der Apostelen. Gorinchem, Jan Haensberch. 1608. — Den Boom der Schrifstueren, van ses Personagien ghespeelt tot Middelburch, d. 1 Aug. (15)39. Gorinch. ald. 't zelfde jaar. h. b. 8.
9. Refereynen, ghemaect op een vraghe, enz. Amsterdam, voor Abraham Huybrechtsz. 1611. h. b. 8.

10. Antwoort op de Vraghe, by de Brabandsche Reden-ryck Camer 't *Wit Lavender*, uyt *Levender Jonst* tot Amsterdam. — Amsterdam, voor Abr. Huybrechtsz. 1613. h. h. b. 8.
  11. Const-riick Beroep ofte antwoort, op de Kaerte uytgesonden by de Hollantsche camer binnen Leyden, *Liefd Es't Fondament*. Leyden, J. J. Paets. 1614. — Negenthien Refereynen int Sot, gheprononcieert te Leyden, 8 Oct. 1613. Ald. 't zelfde jaar. 4.
  12. Nootwendich Vertoogh der alleen-suyverende Springh-Ader aller Kinderen Gods: vervaet in versch. antw. der Redenrijcke tonghen, op de Caerte der *Wÿngaertrancxkens*, binnen Haarlem 1613. — Haerlem, D. Wachtendonck. 1614. h. h. b. 4.
  13. (Hetzelfde boek, maar met een eenigzints anderen titel) aldaar, voor Pieter Arentsz. 't zelfde jaar. h. h. b. 4.
  14. Der Reden-ryckers stichtighe aenwysinghe enz. — vertoont binnen den Dorpe van de Kethel, begonnen 1615. Schiedam, Adr. Cornelisz. van Delf, 1616. carton. 4.
  15. Vlaerdings Redenryck-bergh. Amsterdam, Cornelis Fransz. 1617. h. h. b. 4.
  16. Het Leydsch Vlaemsch Orangien Lelyhof, tsaemgesteld by de broeders in *Liefden groeiende*. Leyden, voor Jacob Roels. 1632. h. b. 4.
  17. Vlissings-Redens-Lust-hof; — uitgegeven by de Reden-Camer tot Vlissinge, *de Blaeu Acoleye*. Vlissinge, J. J. Pick. 1642. h. h. b. 4.
  18. Den Eerkrans voor Rethorica, gevlogten door het vredelievend Broederschap deser navolg. Reden-kameren, — tot Noordwyk op de Kerkmisfeest, den 19, 20, 21 Aug. 1709. Leyden, de Wed. van Huyb. v. d. Boxe. h. h. b. 4.
- M. de Casteleyn*, de Konst van Rhetoriken: item de Baladen van Doornycke; en historie van Pyramus ende Thisbe. Rott. 1612. h. b. 8.

(H.

- {*H. L. Spieghel*) Hartspieghel. Amst. 1614. h. b. 12.
- J. T. Bodel Nyenhuis* over het Ontzet van Leyden van *J. Zevecotius*. (Leyden 1829.) 8.
- J. Bodecheer Benningh* Leydsche oorlofdaghen of Nederduytsche gedichten. Amst. 1650. roodl. bd. 4.
- A. v. d. Venne* Sinnevonck op den Hollandschen Turf, en Sinnedroom op het Nieuw Wys-mal enz. 's Gravenhage 1634. h. b. 12.
- P. Camper de Justo Vondelio*, quidque in re Tragica a Graecis Latinisque Poëtis profecerit. L. B. 1819. 4.
- D. Jonctys* Roseliins Oochies. Dordr. 1639. — Derselfde, hedendaegse Venus en Minerva. Dordr. 1641. h. b. 4.
- C. Huygens* Batava Tempe, 't Voorhout van 's Gravenhage. met eene omschr. en aantekkk. door het Leeuwaardsch Genootschap *Constanter*. Leeuw. 1824. b. p. 4.
- J. Noseman*, Hans van Tongen, razende-liefdens-eynd. Amst. 1644. carton. 4.
- La lyre d'Apollon en poësies meslées par un Zélandois. Middelb. chez Pieter van Goetthem. 1657. 1657. parch. 32. format oblong.
- G. Caudron* leven der groote Catharina van Alexandrien, Aelst 1771. h. fr. b. 8.
- Gysbert Japix* Friesche Rymlerye, yn trye delen. Bôalsert 1668. e. b. 4.
Met een MS. vers van N. Hesselsoan en een van Nehemia Vegilin van Claerbergen.
- Ev. Wassenbergh* Specimen, s. narratio de vita, moribus et carminibus clarissimi poëtae Frisii, Giseberti Jacobi f. Franeg. 1793. 4.
- H. Sweerts* alle zijne Gedichten. Amst. 1697. h. b. 4.
Van achter met eenige weinige aant. van M. Tydeman.
- E. Koolaart*, geb. *Hoofman*, naagelaatene Gedichten, uitgeg. d. *W. Kops*. Haarl. 1774. b. p. fr. b. 8.
- F. Greenwood* Gedichten. Rott. 1719. h. b. 8.

A.

- A. Hoogvliet* Mengeldichten. Delft 1758. — Vervolg derzelve. Rott. 1753. h. fr. b. 4.
- A. Hoogvliet* Zijdebalen, Hofdicht. Delft 1740. 4.
- P. Boddaert* Stichtelijke Gedichten. Midd. 1741. — Vervolg derzelve. aldaar. 1752. — Nagelatene Mengeldichten en Levensbeschrijvinge. ald. 1761. 2 dn. r. b. 4.
- H. Schim* Bijbelpoëzij, Rott. 1723. — Bijbel- en Zededichten. Delft 1726. — de Heerlijkheid van van Christus en de Kerk en andere Bijbelzangen, ald. 1731. — Dichttafereelen. Maessluis 1737. 4 dn. h. b. 4.
- De Amsteldamsche Schouwburg aan den derden Kato, naar 't Latijn van Amstelophilus, door *. 4. (Uit het midden der 18de Eeuw.)
- W. v. d. Pot* Endeldijk Hofdicht; en andere Gedichten. m. pl. Leyd. 1768. fr. b. 4.
- N. Versteeg* Mozes. Rott. 1771. h. b. 4.
- J. Spex* nagelaaten Gedichten. Leyd. 1779. b. p. 8.
- A. de Haen* Herderszangen en Mengeldichten. Amst. 1751. groot pap. h. fr. b. 4.
- Fr. de Haes* Gelijkenis van den Verloren Zoon. Rott. 1744. — Het verheerlijkt en vernederd Portugal, en verscheide Gedichten. Amst. 1758. — Stichtelijke Gedichten. Rott. 1746. — Nagelaten Gedichten en Nederduitsche Spraakkunst. Amst. 1764. 2 dn. r. b. 4.
- J. Althuysen* Friesche Rymlery, yn twaa dielen. Liouwerd 1755. 4.
- B. de Bosch* dichtlievende Verlostingen. Amst. 1741 — 1781. 3 dn. 4.
Met eenige aantek. van M. Tydeman.
- M. L. (L. Trip)* Tijdwinst in leedige Uuren. Leyd. 1774. b. p. fr. b. 8.
- J. de Kruiff* Gedichten. Amst. 1776. b. p. rood marok. bd. verg. op sn. 8.
- P. Huisinga Bakker* Poëzy. Amst. 1773 — 1790. 3 dn. 8.

R

F.

- F. v. Steenwijk** Klaudius Civilis. Amst. 1774. h. b. 4
- C. F. Gellert's** Fabelen en Vertelsels, in 't Nederd. (door de *Bosch, Lutkeman, Meijer, Broekhoff, Roullaud, Lublink den Jongen* en eenige anderen). Amst. 1772. b. p. h. e. b. 8.
- J. Macquet** Dichtlievende Uitspanningen, Zierikzee 1772 — 1779. 5 dn. 8.
- G. Beijer** Dichtgewijde Mengelingen. (Lejden?) 1771. b. p. fr. b. 8.
- Lijkzangen op R. Schutte. Amst. 1785. groot p. 8.
- Tael- en Dichtlievende Oefeningen van het Genootschap: *Kunst wordt door Arbeid verkregen*, en Prijsversen. Leyden 1775 — 1787. dl. 1 — 5. b. p. fr. b. 8.
- Losse stukken in 8. van hetzelfde Leijdsche Kunstgenootschap, als:
- a.) Theonö; Treurspel. 1771. fr. bd. verg.
  - b.) Lof der Tooneeldichtkunde, verval in 't Nederd. Tooneel, oorzaken en middelen ter herstelling. 1771.
  - c.) Proeve eener nieuwe Psalmberijming, 1772. 5 st. (tot Ps. 104.)
  - d.) Het feestvierend Leyden; Eeuwspel 1774.
  - e.) Don Pedro, Koning van Castilje.
  - f.) Willem Tell.
  - g.) Sofonisba.
  - h.) Olinde en Sofronia.
(Deze 4 Treurspelen zijn naar 't Fransch gevolgd door *C. A. de Weistein*, gedr. in 1779. en in 4 roodl. bandjes.)
- Proeve van Poëtische Mengelstoffen door het Genootschap, *Kunstliefde spaart geen vlijt*, en Prijsvaarzen. Leyd. en 's Hage 1773 — 1796. b. p. 13 dn. waarvan 1 en 2. in h. e. b.; — ontbr. dl. XI. st. 2. en dl. XII. st. 1. 8.
- Dichtstukken van hetzelfde Haagsche Kunstgenootschap, en bekroonde Keurstoffen. 's Hage 1791 — 1799. 3 dn. 6 stukken. 8.
- Nieuwe Dichtgewijde Mengelingen van hetzelfde Genootschap. 's Hage 1804 — 1810. dl. 2 — 8. 8.
- Dichtoefeningen van hetzelfde Genootschap. den Haag. 1815. 1e. dl. 8.

Ge-

Gedichten van het Genootschap: *Hier na volmaakter*. Amst. 1785. b. p. 8.

Werken van het Genootschap: *Studium Scientiarum Genitrix*. Rott. 1789. b. p. 8.

Werken van het Amsterdamsch Dicht- en Letteroefenend Genootschap. Amst. (1789) b. p. 8.

H. v. Alphen bij het graf van zijne Joh. Mar. van Goens. Utr. 1775. 8.

H. v. Alphen Gedigten en Overdenkingen. Utr. 1777. 8.

H. v. Alphen Nederlandsche Gezangen. Amst. 1779. 8.

H. A. Bruining Proeve van Bijbel- en Mengelpoezij. Vere 1792. b. p. h. fr. b. 8.

Het Hoogste Goed, Lierdicht; Amst. 1791. b. p. 8.

P. Nieuwland nagelaten Gedichten, uitgegeven door *A. de Vries*. Haarl. 1827. 8.

De Messias, uit het Hoogd. van *Klopstock* vertaald door *J. Meerman*, met de Narede. 's Hage 1803 — 1815. 9 st. 4.

(*J. van der Dussen*) Proeve over den Mensch, naar het Engelsch van *Pope*. zonder plaats van druk. 1797. 4.

W. Bilderdijk Treurzang van Ibn Doreid in Neêrd. Dichtmaat. 's Hage 1795. 8.

W. Bilderdijk Poezij. Amst. 1805 — 1807. 4 dn. cart. 8.

W. Bilderdijk Mengelingen. Amst. 1804. dl. 1 — 3. cart. 8.

W. Bilderdijk Fingal, naar *Ossiaan*. Amst. 1805. 2 dn. cart. 8.

W. Bilderdijk Nieuwe Mengelingen. Amst. 1806. 2 dn. 8.

W. Bilderdijk de Ziekte der Geleerden. Amst. en 's Hage 1807. 8.

W. Bilderdijk Treurspelen. 's Hage 1808. dl. 1 en 2. cart. 8.

- W. Bilderdyk* Odilde. 's Hage 1808. cart. 8.
- W. Bilderdyk* Treurzang van Ibn Doreid in Neêrd. dichtmaat. 2e. dr. 's Hage 1808. cart. 8.
- W. Bilderdyk* Najaarsbladen. 's Hage 1808. 2 dn. cart. 8.
- W. Bilderdyk* 's Konings Komst tot den Throon. Amst. 1809. 8.
- W. Bilderdyk* en Vrouwe K. *W. Bilderdyk* Vaderlandsche Uitboezemingen. Leyd 1815. cart. 8.
- W. Bilderdyk* en Vrouwe K. *W. Bilderdyk* nieuwe Dichtschakeering. Rott. 1819. 2 dn. cart. 8.
- W. Bilderdyk* en Vrouwe K. *W. Bilderdyk* ter nagedachtenis van J. W. Bilderdyk. Leyd. 1819. c. 8.
- W. Bilderdyk* Zedelijke Gispingen. Rott. 1820. c. 8.
- (*W. Bilderdyk*) de Muis en Kikvorschrijg. (Leyden) 1821. cart. 8.
- W. Bilderdyk* het Buitenleven naar het fransch van Delille. 2e. dr. Rott. 1821. cart. 8.
- W. Bilderdyk* Sprokkelingen. Rott. 1821. cart. 8.
- A. Loosjes* nagelaten Gedichten. Haarl. 1819. 2 dn. cart. 8.
- J. v. Walré* Heidebloemen. Haarl. 1816. 2 dn. cart. 8.
- (*J. v. Walré*) Afrekening-maal van een Boedel, enz. Gastronomisch-Macaronisch Gedicht. (Haarl. 1819.) vel. pap. 8.
- J. v. Walré* Diederijk en Willem van Holland, Treurspel. Amst. 1821. cart. 8.
- J. v. Walré* Gedachtenis-offer aan W. Bingleij: en andere Gedichten. Amst. 1821. cart. 8.
- J. v. Walré* Heksluiting. Gravenhage 1828. 8.
- S. J. Z. Wiselius* Mengel- en Tooneelpoëzij. Amst. 1818 — 1821. 5 dn. cart. 8.
- S. J. Z. Wiselius* de dood van Karel, Kroonprins van Spanje, Treurspel. Amst. 1820. 8.
- S. J. Z. Wiselius* welmeenende Toespraak aan jeugdige Dichters. Amst. 1826. 8.
- J. Kinker* Gedichten. Amst. 1819. 3 dn. cart. 8.

J.

- J. H. Hoeufft* Anakreons Gezangen in nederlandsche Versmaat. Breda 1816. 8.
- J. v. Haastert* Mengelpoëzij. Delft 1826. 8.
- Provo - Kluit* Uitboezeming op den ramp der Stad Leyden. Utr. 1807. 8.
- E. A. Borger* (bij de Verdediging der Oostersche Verhandeling van B. F. Tydeman); in het Boeren Friesch. (Leyden 1809.) 4.
- A. Simons*, het huisselijk Leven. Amst. 1823. cart. 8.
- A. C. W. Staring* Gedichten. Zutphen 1820. 2 stukken. cart. 8.
- A. C. W. Staring* nieuwe Gedichten. 's Gravenh. 1827. vel. pap. cart. 8.
- B. H. Lulofs* Avondmijmering. Gron. 1822. cart. 8.
- B. H. Lulofs* Lijkkrans bij den dood van Muntinghe. ald. 1824. 8.
- H. A. Spandaw* dichtregelen op het Gedenkteeken ter eere van Graaf Adolf van Nassau opgerigt. ald. 1827. 8.
- J. C. v. d. Kasteele* Jubelzang bij de viering van het 25 jarig bestaan des Haagschen Depart. tot nut van 't Alg. 's Hage en Amst. 1821. 8.
- J. C. v. d. Kasteele* het 's Gravenhaagsche Bosch. ald. 1822. 8.
- A. Boxman* Gedichten. Rott. 1823. cart. 8.
- Is. da Costa* Poëzij. Leyden 1821, 2 dn. cart. 8.
- C. P. E. Robidé v. d. Aa* de dood van Lord Byron. Leeuw. 1827. vel. pap. cart. 8.
- C. P. E. Robidé v. d. Aa* dichtregelen bij 't openen der Wintervergaderingen van het Departem. Leeuw. der Maatsch. T. N. V. 't Alg. (Leeuw. 1827) vel. pap. 8.
- C. P. E. Robidé v. d. Aa* de dankbare Vriezen aan hunne weldadige Landgenooten. Leeuw. 1828. b. p. 8.
- Proeve van Dichterlijke Mengelingen.* Zaand. 1822. 8.
- H. Meijer Jr.* Vaderlandsch Gevoel bij de beschouwing der Tentoonstelling van Schilderijen van levende Nederl. Meesters. Haarl. 1818. 8.

- H. Meijer Jr.* Gedichten. ald. 1822. cart. 8.
V. Loosjes de Veldslag bij Waterloo en Dichtproeven. ald. 1817. cart. 8.
V. Loosjes, *A. de Lamartine's* dood van Socrates nagevolgd. ald. 1828. b. p. cart. 8.
A. van Halmael Jr. Reinier en Willem van Oldenbarneveldt (Treurspel). Leeuw. 1828. b. p. 8.
(*J. J. Lambin*) Lijktraenen op het Graf van A. J. L. de Codt. (Yperen, 1819). 4.
J. F. Willems Aen de Belgen, Neerd. en Fr. met aant. Antw. 1818. 8.
J. F. Willems Maria van Braband, Ao. 1276. Antw. 1828. 8.
L. G. Visscher de Herder op het Slagveld bij Nieuwpoort. Brussel 1822. 8.
P. v. Genabeth de Godspraak der 16e Eeuw. (Brugge 1825). 8.
-

NEDERLANDSCHE LETTERKUNDE.

a. *Werken van Maatschappijen en Genootschappen.*

Werken van de Maetschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leyden.

Eerste Deel. 1772. 4.

- B. Huijdecoper* brief wegens den Ablativus Absolutus.
W. R. Nanninga over het werkwoord *laten*, als een hulpwoord der gebiedende of toevoegende wijze gebruikt; met bijlagen van *N. Hinlôpen*.
P. H. v. d. Wall, of *Quentovicus* Wijk te Duurstede geweest zij?
P. H. v. d. Wall aanmerkingen over het *Wapel* - of *Wapen-drencken*.
Z. H. Alewijn mengelingen, behelzende verbasterde Spreekwijzen, en een aanhangsel van verminkte plaatsen in oude schrijveren; met bijlagen van *N. Hinlôpen*.
P. v. d. Bosch, de 12de der Olympische Lierzangen van Pindarus nagevolgd.
C. Nozeman bericht wegens eenige aanm. van *Mattheus* en *Justus van Leeuwaarden*, tot verdediging van den Nominativus Absolutus.
M. v. Leeuwaarden brief, aan *B. Huijdecoper* — en *J. v. Leeuwaarden*. Nu berigt over het gebruik van den Ablativus Absolutus in onze Taal.

A.

Tweede Deel. 1774. 4.

- A. van Assendelft* heilgroete der Leidsche Zanggodinnen aan *Z. D. H. Willem V*, naer het Latijn van *A. van Royen*.
B. de Bosch Taal- en Dichtkundige Aanmerkingen ter verbetering zijner Dichtlievende Verlustigingen.
Z. H. Alewijn verdediging van de voornaamste Dichterlijke Vrijheden.
B. de Bosch, de Christen aan den Vrijgeest.
H. van Alphen over den Eed der Utrechtsche Bisschoppen, genaamd den Eed met zeven Stolen.
W. Kops schets eener Geschiedenis van de Rederijkeren.
J. de Kruiff, Grabschrift op Jan Wagenaar.

Derde Deel. 1777. 4.

- A. Kluit* Vertoog over de tegenwoordige Spelling der Nederduitsche Taal, vergeleken met de Spelling der Ouden.
J. Macquet over het Schoon in de Poëzie.
Z. H. Alewijn verdediging van de voornaamste dichterlijke Vrijheden.
J. Wagenaar, toets van de egtheid der Rijkmronijke, die op den naam van *Klaas Kolijn*, uitgegeven is.
P. v. d. Bosch, de ware Dichtkunst altijd eenvoudig.

Vierde Deel. 1779. 4.

- H. van Wijn* verh. over de Bellen (aan de klederen) met Bijlagen.
C. van Engelen antw. op de prijsvraag: over de algemeene oogmerken die een Dichter moet bedoelen, over de eigenaartige onderwerpen voor, en de algemeene regelen van de Dichtkunst; met Bijlagen.

Vijfde Deel. 1781. 4.

- H. van Wijn* schetse van het leeven, bedrijf en praelgraf van *Nicolaes*, Here van Putten en Strijen, met platen.
P. Huisinga Bakker over den ouden gebrekkelijken en sedert verbeterden trant onzer Nederduitsche Versen.
H. de Bosch Latijnsch antwoord op de prijsvraag over de Verelichten in eene Lofreden; met de Nederd. Vertaling daarvan door *P. v. d. Bosch*.

Zesde Deel. 1783. 4.

- W. Bilderdijk* antwoord op de prijsvraag, over het verband der Dichtkunst en Welsprekendheid met de Wijsbegeerte, en derzelver onderling nut; met Bijlagen, Nabericht, en pl.
Tweede antwoord op deze prijsvraag, met eene Bijlage.

Zevende Deel. 1788. 4.

- Antwoord op de prijsvraag, over den oorsprong van het Nederduitsch uit het Moesogottisch en Angelsaxisch.

J.

J. J. Hottinger Latijnsch, en
H. van Alphen Nederduitsch Antwoord op de prijsvraag, over de
Kenmerken van waar en valsch Vernuft, en de behoedmiddelen te-
gen het laatste.

Z. H. Alewijn toets van nieuwerwetsche Taalkunde.

Z. H. Alewijn vertoog over de voorzetsel, *te, ten, ter.*

(Deze zeven deelen bevatten hier en daar aantekeningen van Mr.
Z. H. Alewijn.)

Verhandelingen van dezelfde Maatschappij.

Eerste Deel. 1806. 4. en 8.

J. Meerman verhaal van het beleg en de verovering van Leyden door
Hertog Jan van Beijeren in 1420. met Bijlagen en Zegels.

Tweede Deels eerste Stuk. 1814. 8.

J. W. te Water Levensbijzonderheden van P. A. van de Werff.

C. Nozeman bedenkingen over den zoogenaamden Cimbrischen Vloed.

W. C. Ackersdijk onderzoek naar de beduidenis der benoeming van
Maisniede - Lieden.

N. Hinlopen verhandeling over het duistere in de werken van G.
Huijgens, voor zoo verre de Tale betreft.

W. Bilderdijk, aan Leyden, den 3. October 1806.

Tweede Deels tweede Stuk. 1818. 8.

M. Tijdeman Verhandeling over den Oorsprong der Spraak, en den
Cratylus van Plato.

W. C. Ackersdijk aanmerkingen over de Middelen, waardoor in de
Nederlanden de slavernij langzamerhand vernietigd, de staat der
dorp- of landluiden verbeterd, en de landbouw bevorderd is.

W. C. Ackersdijk onderzoek naar de ligging van Fughte en Rumelo,
plaatsen voorkomende in diplomata der 11de Eeuw.

G. Dumbaar verslag van onuitgegeven stukken, betreffende tot de
historie van Overijssel.

G. Brender à Brandis onderzoek of Amsterdam het regt harer maten
en gewigten aan een Privilegie van Hertog Aelbrecht van Beijeren
verschuldigd zij.

J. Charisse berigt aanstaande twee fragmenten van twee verloren
Handschriften, het eene van *J. van Maerlant's* Spiegel Historiae, het
andere van *M. Stoke's* Rijn - Kronijk.

Derde Deels eerste Stuk. 1819. 8.

M. Siegenbeek Lofrede op den Raadpensionaris S. van Slingelandt.

N. C. Lambrechtsen van Ritthem beknopte Geschiedenis van de Mid-
delburgsche Rhetorijkkamer: *het Bloemken Jesse.*

W.

W. C. Ackersdyck over zekere belasting op het brouwen van Bier, in de Nederlanden, genaamd: het regt van de Gruit.
J. C. de Jonge, Levensschets van Floris, Voogd van Holland.

Derde Deels tweede Stuk. Leyden (zoo als alle de vorige.) 1824. 8.

J. J. Raepsaet Vertoog over de Poortereien of gemeenten der Nederlanden.
N. Westendorp over het oud Runisch Letterschrift, met platen.

Nieuwe Werken van dezelfde Maatschappij.

Eerste Deel, Eerste Stuk. Dordrecht 1824. 8.

J. C. de Jonge Verh. over den invloed des Derden Staats in de Staatsvergaderingen, gedurende het Hertogelijk en Grafelijk bewind, in Brabant, Vlaanderen, Holland en Zeeland.

W. C. Ackersdyck onderzoek omtrent Herman de Ruyter's inneming en verdediging van Loevestein.

Fragment van een oud Nederduitsch Rijmwerk (denkelijk van *J. v. Maerlant's* verhaal van den Trojaanschen Oorlog), met aann. en opheld. van *W. C. Ackersdyck*.

Eerste Deel, Tweede Stuk. aldaar 1825. 8.

S. de Wind over den invloed van de Dichtkunde op de Geschiedenis, vooral op de Grieksche, Romeinsche en Nederlandsche.

De nederlaag van Frans van Brederode of de laatste onderneming der Hoekschen, door een Hollandschen dichter uit het laatst der 15e Eeuw; met aantek. van *J. Koning*.

M. L. Baron d'Yooy van Mydrecht bijdragen tot de historie van het Verbond en de Smeekschriften der Nederlandsche Edelen van de jaren 1565 — 1567.

Fragment van de IVe. partie van *J. v. Maerlant's* Spiegel Historiaal, met aantek. van *H. Hoffmann, van Fallerleben*.

Tweede Deel, Eerste Stuk. ald. 1829. 8.

N. Westendorp beknopte voordragt van de Noordsche Mythologie, ontleend uit de oorspronkelijke gedenkstukken en met aanwijzing van derzelver gebruik in de Nederlandsche Dichtkunde (1e gedeelte).

W. C. Ackersdyck over ongepaste en drukkende middelen, in vroeger tijden hier te lande gebezigt tot het ontdekken van Misdaden en Overtredingen; — bijzonder over het houden, bezitten, of hooren van gemeene of stille waarheid.

Wetten derzelfde Maatschappij. Leyden. 8.

Handelingen der Jaarlijksche Algemeene Vergadering dier Maatschappij, voor zoo ver dezelve gehouden
S
zijn-

zijn, van hare stifting in 1766 tot 1822, in folio; en sedert tot 1828 in 8.

Verschillende ontwerpen en beredeneerde plans van *P. v. d. Bosch*, van *N. Hinlopen*, en andere Leden dier Maatschappij, tot vervaardiging van een Algemeen Omschrijvend Woordenboek der Nederl. Tale, met aanm. van *A. Kluit* en anderen. — Taalkundige Vragen, aan de Leden voorgesteld. — Alphabetische Woordenlijst der Maatschappij. blz. 1 — 120, alles gedr. te Leyden 1768 — 1791. in folio.

Mémoires des Prix de l'Académie de Bruxelles, couronnés en 1817 — 1828. Brux. 1818 — 1829. tom. 1 — 5 et 7. av. fig. 4.

Nouveaux mémoires de l'Académie de Bruxelles. Brux. 1820 — 1827. Tom. 1, 2 et 4. av. fig. 4.

Annales Academiae Groninganae, ab An. 1815 — 1825. Gron. 1817 — 1828. 10 voll. 4.

Verhh. van het Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen. Midd. 1769 — 1792. m. pl. 15 dn. b. p. 8.

Nieuwe Verhh. van hetz. Gen. Midd. 1821. 5e en 4e dl. m. pl. 8.

Verhh. van het Provinciaal Utrechtsch Gen. van K. en W. Utr. 1781 — 1801. 9 dn. m. pl. 8.

Verhh. van het Gron. Gen. *pro excol. Jure patrio*. Gron. 1778. 2e dl. 8.

b. Letterkundige Geschiedenis.

J. G. Te Water narratio de rebus Academiae Lugduno — Batavae, seculo XVIII. L. B. 1802. ch. opt. 8.

H. J. Schuermans Verslag der werkzaamheden van de Maatschappij van Vaderl. Taal en Letterkunde te Brugge over 1819 — 1820. 8.

P. J. B. C. v. d. Aa over het belangrijke der briefverzamelingen van gewigtige personen. (Amst. 1810?) 8.

G. de Wal Oratio de claris Frisiae JCtis; acc. annot. de vita; fatis ac scriptis JCtorum. Leov. 1825. 8.

J. G. de Crane Oratio de Vossiorum Juniorumque familia. Gron. 1821. ch. opt. 4.

J.

- J. Scheltema* Redevoering over de brieven van P. C. Hooft. Amst. 1807. b. p. h. e. b. 8.
- Is. v. Haastert*, Anth. van Leeuwenhoek vereerend herdacht. Delft 1823. 8.
- J. W. de Crane* Bijzonderheden, de familie Hemsterhuis betreffende. Leyden 1827. b. p. 8.
- J. W. te Water* Aanspraken in de Algemeene Vergaderingen van de Maatschappij der Nederl. Letterk. te Leyden. Leyden 1795 — 1822. 5 dn. 8.
- M. Siegenbeek* Aanspraken bij dezelfde gelegenheid. Leyden 1823 — 1828. 6 stukken. 8.
- Echte stukken betreffende de uitzetting van Mr. *W. Bilderdijk* in Maart 1795. (Leyden) 1821. 8.
- J. W. te Water*, levensberigt van hemzelve. (Leyden 1823). 8.
- P. Hofman Peerlkamp*, *A. v. d. Willigen* en *H. Meyer, Jr.* hulde aan de nagedachtenis van *A. Loosjes Pz.* Haarl. 1818. 8.
- J. W. de Crane* hulde aan de nagedachtenis van *P. Stinstra.* (Amst. 1820.) 8.
- E. Kist* lofrede op *P. v. Braam.* Dordr. 1818. cart. 8.
- B. F. Tijdeman*, *J. Kisselius* en *J. Schouten* hulde aan de nagedachtenis van *E. Kist.* Dordr. 1823. b. p. cart. 8.
- P. S. Schull* herinnering aan de verdiensten van *J. B. Crol.* Dordr. 1823. 8.
- G. de Meyer* Lijkrede, en eenige Lijkzangen op *P. Wittigs.* Rott. 1823. 8.
- J. J. Uitwerf Sterling* hulde aan de nagedachtenis van *G. van Varik* (Amst. 1825). 8.

c. *Drukkunst.*

- W. H. J. v. Westreenen* Verh. over de uitvinding der Boekdrukkunst. 's Hage 1809. 8.
- J. Koning* Verh. over den oorsprong, de uitvinding, verbetering en volmaking der Boekdrukkunst. m. pl. Haarl. 1816. 8.

- J. Koning* bijdragen tot de Gesch. der Boekdrukkunst. Haarl. 1818, 1820. 2 h. e. b. 8.
- Vier brieven gewisseld tusschen *J. Scheltema* en *J. Koning* over de laatste tegenspraak van het regt van Haarlem op de uitvinding der Drukkunst. Haarl. 1823. 8.
- Gedenkschriften wegens het vierde Eeuwgetijde van de uitvinding der Boekdrukkunst, verzameld door *V. Loosjes*. m. pl. Haarl. 1824. b. p. 8.
- Negen verschillende stukjes tot dit feest betrekkelijk. (Haarlem 1823). 8.
- J. H. v. d. Palm* Redevoering op het (gemelde) vierde Eeuwfeest. Haarl. 1823. 8.
- (*R.*), *Typographia* oder die Buchdruckerkunst eine Erfindung der Deutschen. Essen. 1823. 8.
- Hetzelfde in 't Nederduitsch, met een naschrift van den Vertaler (*H.*) Franek. 1823. 8.
- (*G. van Lennep*) aanmerkingen op de gedenkschriften wegens het Eeuwgetijde. 's Hage 1824. 8.
- Haarlems en Kosters regt gehandhaafd tegen twee aanvallen. (Haarl. 1825.) 8.
- Nieuw onderzoek naar de aanspraak van Holland op de uitvinding der Boekdrukkunst, door *F. A. Ebert* en brief wegens het geschrift van *F. Lehne*, met voorr. en aanm. van *J. Koning*. (Haarl. 1825.) b. p. 8.
- J. T. Bodel Nyenhuis* de Juribus Typographorum et Bibliopolarum in Regno Belgico. 1819. ch. opt. 8.
- (*J. Koning*) Naamlijst van eenige zeldzaame Boeken en Manuscripten. n. 1 — 9. (Amst.) 1796 — 1819. h. e. b. 8.
- Bibliotheca Hultmanniana. Sylvaed. 1821. 8.
- Bibliotheca Musschenbroekiana. L. B. 1826. 8.
- Verzeichniss der Bücher des Herrn T. D. Wiarda. Aurich 1826. 8.
- Catalogus van boeken, meerendeels tot de Godgeleerdheid en Geschiedenis betrekking hebbende, en waaronder eene zeldz. verzam. van Bijbels, Testa-

- tamenten, Psalm- en Liturgische Boeken, in de xv en xvi Eeuw gedrukt, voorts eenige zeer kostbare HDS. en eigenhandige door voorname personen geschreven brieven, verzameld door een liefhebber der Nederl. Gesch. en Oudheden (J. Koning), verkocht te Amst. Sept. 1828. 8.
- Catal. v. Boeken en HSS. van A. ten Broecke Hoekstra. Amst. 1829. 8.

WERKEN VAN GEMENGDEN INHOUD.

- J. van Iperen* Brieven over het Hooglied. 's Gravenh. 1776. 2 dn. 8.
- Th. Harmer* nieuwe verklaring van het Hooglied, met aanm. door *van Iperen*. Utr. 1778. 8.
- A. Kluit* Vaticinium de Messia Duce. Midd. 1774. 8.
- A. Kluit* tegen J. D. van Hoven over Lucas II. 2. aldaar 1777. 8.
- J. Hinlopen* Leerredenen. Utr. 1781. h. b. 8.
- W. Broes* Leerredenen. Amst. 1812, 1815. dl. 2 en 3. 8.
- M. J. de Bast* Meditatie op den lijdenden en stervenden Jezus. Gend (1804.) 2 dn. b. p. 8.
- A. Kluit* Oratio pro Imp. Juliano, Apostata. Mediod. 1769. 4.
- A. des Amorie v. d. Hoeven* Joannes Chrysostomus als een voorbeeld van ware Kanselwelsprekendheid. Delft 1825. 8.
- T. Lubbers* Groningen tot dankbaarheid aangespoord in eene Kerkrede bij de inhaling van Z. D. H. Pr. Willem V. Gron. 1773. 8.
- J. van Spaan* Kerkrede ter inwijding der nieuwe Psalmberijming. 's Gravenh. 1774. b. p. 8.
- L. v. Bolhuis* tweetal plechtige Redevoeringen. Gron. 1778. 8.
- H. Kluit* Bijdragen tot de geschiedenis van het huis-

houdenlijke der Gereformeerde Kerken in Zuid-Holland. Leyd. 1810. h. e. b. 8.

H. J. Roijards oratio de Theologia historica, cum S. Codicis exegesi rite conjuncta, nostris potissimum temporibus in Belgio excolenda. Traj. 1827. ch. opt. 8.

C. W. Stronck Dankrede. Dordr. 1827. 8.

J. Kinker brieven over het Natuurregt. Amst. 1823. 8.

H. Calkoen verhandeling over het voorkomen en straffen der Misdaaden. ald. 1780. b. p. 8.

H. A. Vezin geschiedenis van het straf- en doodregt van het eiland Teneriffe, vertaald door en met aanm. van *H. W. Tijdeman*. ald. 1809. b. p. 8.

W. H. van Voorst de noodzakelijkheid van gebiedende voorschriften omtrent den Vorm. Haarl. 1821. b. p. 8.

W. H. van Voorst iets over het ontwerp van Wetboek van Burgerlijke Regtspleging. Haarl. 1827. 8.

J. van der Linden de ware Pleiter. Amst. 1827. 8.

Exposition et défense de ma théorie de l'organisation végétale, par *M. Brisseau Mirbel*, publié par *M. Bilderdyk*. Franç. et Allem. la Haye 1808. pap. fin. 8.

J. van Lier verhandeling over de Slangen en Aders van het landschap Drenthe. Neêrd. en Fransch. m. pl. Amst. en Gron. 1781. b. p. 4.

Ch. van Hulthem discours sur l'état ancien et moderne de l'Agriculture et de la Botanique dans les Pays-Bas. Gand 1817. grand et meill. pap. cart. 8.

(*M. N.*) nieuwen Koockboeck, enz. Delft 1599. h. b. 8.

Ph. Hermanni constich Distillierboeck, enz. Amst. 1622. h. b. 8.

L.

D. Lavaterus van Spook en Nagtgeesten. met pl. Gorinch. 1681. h. b. 8.

A. Meeus Almanack van den jare 1563, ghecalcu-
leert op den Meridiaen van Amst. met eene pro-
noscicatie van dat jaer. Antw. (1562). h. b. 8.

Dat kleijne Planeten Boeck ofte Waersegerkonst, wt
den VII Planeten, enz. — Een schoon tractaet van
sommighe werckingen der Alchemistische dinghen;
item van alderleij verwen te maecken. — Const-
boeck njeulijck wten Alchemistischchen gront ver-
gadert, enz. — alles te Reesz 1531. 8.

A. Kluit Oratio de superstitioso et pernicioso in tem-
plis et urbibus sepe liundi ritu. Mediob. 1776. 4.

G. Moll on Captain Parry's and Lieutenant Foster's
experiments on the velocity of Sound. (Lond. 1824.) 4.

J. C. Baron du Tour beschr. van een werktuig om
steden en groote gebouwen te verlichten door Gaz.
's Hage 1817. cart. 8.

J. C. Baron du Tour de Elektrieke vloeistof. ald.
1819. 8.

J. H. onder de Wijngaart Canzius Redevoering bij
de plegtige uitreiking der eerepenningen aan de
bekroonde tentoonstellers der voortbrengselen van
Nationale Nijverheid in 1825. en *V. Loosjes* dicht-
stuk op den lof dier Nijverheid. Haarl. 1825. b. p. 8.

C. J. C. Reuvers de literarum disciplina, animos
ad studia severiora et ad vitam communem prae-
parante. Harderov. 1816. 8.

F. H. L. Donckermann de hodierno Linguae Lat. usu in
litteris doctrinisque tradendis. L. B. 1826. ch. vel. 8.

C. J. v. Assen over de beste leerwijze op de Latijn-
sche Scholen. Leyden 1828. 8.

C. J. C. Reuvers collectanea litteraria, sive conje-
cturae in Romanos auctores. L. B. 1815. ch. opt.
s. l. a. 8.

J. H. J. Köppen en *J. T. Bergman* over het leven
en

- en de gedichten van Homerus (Ilias en Odyssea).
Leyden 1820, 1826. 2 h. marok. bden. 8.
- C. J. van Assen* Perikles van Athene, 's Gravenh.
1819. 8.
- C. J. van Assen* over de begrippen van kieschheid
bij de Ouden. (Amst. 1827). 8.
- 't Gulden Boeck van het Leuen ende Seyndbrienen
van den welsprekenden Orateur ende Keyzer Mar-
cus Aurelius. Amst. 1589. 8.
- Abu Nasri Ismaëlis Ebn Hammad al-Gieuharii purio-
ris sermonis Arabici Thesaurus, vulgo dictus Liber
Sehah, s. Lexicon Arabicum, partic. 1. ex edit. et
c. not. *E. Scheidii*. Harderv. (1774). l. g. 4.
-

- J. H. Hoeufft* Parnasus Latino-Belgicus. Amst. et
Bredae 1819. 8.
- B. A. Nauta* schets van de geschiedenis der Latijn-
sche Dichtkunst in Nederland, getrokken uit de
Lat. verh. van Prof. *P. Hofman Peerlkamp*. Ley-
den 1826. b. p. 8.
- D. J. v. Lennep* Carmina Juvenilia. Amst. 1790. ch.
opt. 8.
- J. H. Hoeufft* Carmina. Bredae 1805. ch. opt. l. g. 8.
- J. B. G. Camberlijn d'Amougies* carmina quatuor.
Gandae 1815 — 1825. 8.
- J. B. G. Camberlijn d'Amougies* Miscellanea. Gan-
dae 1828. 8.
- P. H. Marron* carmina tria. Paris. 1811 — 1825. 4.
- P. H. Marron* Solemnia Hagana, celebrata d. 23 et
24 Jul. 1828. Paris. 1828. 8.
- S. Speyert v. d. Eyk* Carmina eadem occasione (Hagae)
recitata. (L. B. 1828). 8.
-

- C. de Jong* reizen naar de Kaap de Goede Hoop,
Ierland en Noorwegen. m. pl. Haarl. 1802. 3 dn. 8.
- C.

- C. de Jong* reize naar de Middellandsche Zee. m. pl. ald. 1806. 8.
C. de Jong 2e reize naar de Middellandsche Zee. m. pl. ald. 1807. 8.
C. de Jong reize naar de Caribische Eilanden. m. pl. ald. 1807. 8.
C. de Jong reize in en door het Kanaal. m. pl. ald. 1808. 8.
C. de Jong 3e reize naar de Middellandsche Zee. m. pl. ald. 1810. 2 dn. 8.

-
- J. W. Zinkgreven* Duytsche Apophthegmata of scherpzinnige Spreuken. Amst. 1669. — *J. Andreas* de Verwoesting van de Mahometische of Turxsche Religie. Rott. 1651. — *N. Vedelius* het bisdom van Constantijn de Groote; of de magt der hooge Overheid in Kerkelijke zaken. Rott. 1663. h. b. 8.
D. Graswinckel Wellevens wetenschap en wijsheit, 's Gravenhage 1643. h. b. 4.
E. Young's Nachtgedachten, vertaald en met aanmerk. door *J. Lublink, den Jongen*. m. pl. Amst. 1785. 4 dn. b. p. h. fr. b. 8.
J. Thomson's Jaargetijden, vertaald door *J. Lublink, den Jongen*, m. pl. Amst. 1787. h. e. b. 8.
E. M. Engelberts Bespiegelingen over de vier getijden des jaars. Amst. 1769. e. b. 8.
J. Beattie proeve over het lachen en gelachverwekkende. Dordr. 1783. b. p. 8.
J. Lublink, de Jonge, drie zeventallen Verhandelingen. ald. 1783 — 1794. 3 dn. waarvan 2 in fr. b. 8.
E. Kist Verhandelingen en Redevoeringen uit het vak der fraaie Letterkunde en Zedekunde. Dordr. 1816. cart. 8.
J. H. v. d. Palm Verhandelingen, Redevoeringen, en losse Geschriften. Amst. 1818. 2e dl. 8.

- Mnemosyne; Mengelingen voor Geschied- en Letterkunde, verzameld door *H. W. Tydeman*, *B. F. Tydeman* en *J. T. Bodel Nyenhuis*. Leyden 1829. 1e dl. 8.
- J. de Vries* over den Geest van onzen leeftijd, vergeleken met dien onzer Ouderen. (Amst. 1826.) 8.
- A. Boxman* proeve over de beste inrigting van het onderwijs voor de geringere standen, enz. Gorinch. 1821. b. p. 8.
- (*G. J. A. de Stassart*) Pensées, maximes, réflexions, observations, etc. Brux. 1815. 8.
- (*G. J. A. de Stassart*) Fables. Paris 1821. 8.
- Olinger* vertaling van het 1e boek van Fenelon's gevallen van Telemachus. Brussel 1821. 8.
- J. F. Willems* over het karakter van den Nederlandschen Schilder. (Antw. 1825.) 8.
- Ch. van Hulthem* discours (sur les beaux arts en Belgique). (Paris 1806.) 8.
- Thèse que soutiendront les élèves de Mr. *Behaegel* de Thourout. Bruges 1819. pap. fin. 8.
- C. P. E. Robidé van der Aa* de gevolgen van huiselijke achteloosheid, wanorde en verkwisting. Amst. 1827. b. p. cart. 8.
- W. H. Suringar* redev. bij de viering van het 25 jarig bestaan van het Depart. Leeuwarden, der Maatsch. T. N. v. 't A. Leeuw. 1817. cart. 8.
- W. H. Suringar* onderzoek naar de oorzaken van het vervloeyen van aangeleerde kundigheden bij jonge lieden, na het verlaten der scholen. Amst. 1822. h. e. b. 8.
- W. H. Suringar* Redevoering voor en over Nederlands Jongelingschap. Leeuw. 1823. 8.
- Herinneringen en wenken ter onderhouding van het geleerde voor jonge lieden welke de scholen hebben verlaten, verzameld door *W. H. Suringar*. Amst. en Leeuw. 1825. 2 dn. fr. b. 8.
- W. H. Suringar* Godsdienstig en zedekundig handboek

- boek voor Gevangenen. Amst. 1828. b. p. h. marok.
bd. 8.
- J. J. Uytwerf Sterling* redev. over de noodzakelijk-
heid, om de zedelijke verbetering der Gevangenen
te bevorderen. Amst. 1828. cart. 8.
- V. Loosjes* Zedekundige uitspanningen. Haarl. 1822. 8.
- V. Loosjes* nieuwe Zedekundige uitspanningen. ald.
1824. 8.
- P. S. Schull* Ernst en Luim. Dordr. 1829. 8.
- P. S. Schull* over de verdiensten van Mirabeau als
redenaar in Staatsvergaderingen. (Dordr. 1828.) 8.
- Het leven v. Julius Agricola geschetst door *Tacitus*,
vertaald, en met aanm. door *P. S. Schull*. Dordr.
1828. 8.
- De Ernstige (Rott. 1818). 2 stukken. cart. 8.
- Le Messenger des Sciences et des Arts. Gand. 1825—
1825. n. 2—12. av. fig. 8.
- De Argus, Tijdschrift, van 14 Sept. 1825.—23 Aug.
1826. (Brussel 1825, 1826.) 8.

OVERGESLAGENE OF NAGEKOMENE WERKEN.

- (Begin van) *Broeder Thomas Physica of Natuurkun- Hand-*
de van het Heelal. Kopy van *A. Kluit*. 4 blad. 4. *scrif-*
Zie over Broeder Thomas of Broeder Gheraert eene afzonderlijke Ver- *ten.*
hand. in *Bilderdijk's* Taal- en Dichtk. Verscheidenh. IV. 71—96.
- Twee fragmenten van twee verlorene Handschri-*
ften, het eene van *J. van Maerlant's Spiegel Hi-*
storiael, het andere van *Melis Stoke's Rijn-*
kronijk; op perkament. folio.
- Gevonden en beschreven door *J. Clarisse*. Zie de werken onzer
Maatsch. (hiervoor, blz. 136.)
- Tael- en Oudheidkundige Aanteekeningen betref-*
fende de Nederduitsche Tale, gemaakt over
woorden, ontleend uit verschillende Schrijveren.
(misschien door *J. J. Schultens*.) 93 blz. met Re-
gister. 4.

R. Schutte *aanmerkingen over de Nederduitsche Taal.* 20 blz. 4.

W. A. van Spaen Lalecq (vroeger van *Hardenstein*) *lijst van Woorden, in oude Charters, Brieven en Handschriften voorkomende, allen volgens den Nederduitschen Tongval.* A — S. 83 bladz. in folio.

Jonkhr. R. van der Capellen *eenige aanmerkingen over de Baanderheeren, bijzonder over de Geldersche; met bijgevoegde aanmerk. van andere Leden.* 16 bladz. 4.

Perizonius in Tacitum de moribus Germanorum. 42 pagg. — *De Epistolâ scribendâ.* 4 pagg. — *De variis Carminum generibus.* 8 pagg. — *J. G. C. Rücker in Grotii Introduct. in Jurispr. Holl.* 40 pagg. — *A. Drakenborch Origines Trajectinae.* 67 pagg. — *Index in Ottonis et Meermannii Thesaurus Juris.* 24 pagg. s. l. p. 4.

Boeken. *J. Huwé* het eerste Boeck der Nederduytse Redetaalkunde. *Nederl.* konst, handelende van de Wesens, de Uytbeelding en Onderscheyding, en de Uytspinken. Haerlem 1710. 5 dn. 8.

M. Siegenbeek *Proeven van Nederduitsche Welsprekendheid.* 5e stukje. Leyden 1824. 8.

D. Snatich *revue explicative des principes fondamentaux et des beautés de la langue Néerlandaise.* Bruxelles 1826. n. 1 — 10. 8.

Duitsche. *G. Gley* *Langue et Littérature des anciens Francs.* Paris 1814. 8.

A. Schellhorn *Teutsche Sprichwörter, sprichwörtliche Redensarten und Denksprüche; nebst einem Anhang von Sprichwörtern und Denksprüchen in Lateinischen Versen.* Nürnberg. 1797. cart. 8.

Der Heldenbuch von F. v. d. Hagen und A. Primmisser. Berlin 1825. 2r th. 8.

Altdeutsche Wälder, durch die Brüder Grimm. Cassel 1815. Th. 1 u. 2. heft 1 — 3. 7. 10. 12. — Th. 5. heft 1 u. 2. 8.

G.

G. Th. Legis die Runen und ihre Denkmäler; nebst *Deutsche,*
Beytragen zur Kunde des Skaldenthames, mit *enz.*
Steindr. Leipzig 1829. 8.

Glossaire Gènevois. Genève 1827. 8.

Fransche.

F. A. Mayer über die von dem Leptinensischen *Oudheid-en*
Konzilium aufgezählten abergläubischen und Hei- *Geschiedk.*
dnischen Gebräuche der alten Teutschen. Ingolstadt
1828. 8.

Deneken die Rolands-Säule in Bremen, mit Abbild.
Bremen 1828. 8.

Erster u. 2r Bericht an die Mitglieder des Sächsi-
schen Vereines für Erforschung und Bewahrung
vaterländischer Alterthümer zu Leipzig. mit Steindr.
Leipz. 1825, 1826. 8.

Erster u. 2r Bericht an die Mitglieder der Deutschen
Gesellschaft zu Erforschung vaterländischer Spra-
che und Alterthümer in Leipzig. mit Steindr. Leipz.
1827, 1828. 8.

Deze 4 berigten ten geschenke van C. L. Stieglitz, Dr. Juris,
Domproost te Leipzig, geschiedschrijver des Genootschaps.

J. T. Bodel Nyenhuis, kort verslag van het eerste
deel der *Archaeologia Americana*, gedr. te Wor-
cester in Massachusetts. 1820. (Leyden 1822.) 8.

H. W. Tydeman Verh. over den Nederlandschen *Gesch. der*
Aartsketter uit het begin der 12e Eeuw, Tanche- *Nederl.*
lyn of Tanchelm. (Amst. 1814.) 8.

Onderzoek rakende het eigenmagtig afdanken van
Krijgsvolk bij de Staten van Holland in 1650 met
de gevolgen daarvan; met eene voorreden en bij-
lagen door **S. J. Z. Wiselius**. Brussel 1828. 8.

Le Baron de Stassart Promenade à Tervueren (sur
Charles de Lorraine). Brux. 1816. 4.

N. G. v. Kampen Geschiedenis van Griekenland, *Gesch. van*
Delft en Dordr. 1828. 2e dl. 8. *'t overig*

J. P. Kleyn Ode ter nagedachtenisse van zijnen *Europa.*
vriend H. van Alphen. Arnh. (1805.) 4. *Dichtkunde.*

B. Klijn Eerstelingen der Vrijheid. Utr. 1814. vel.
pap. 8.

T 5

J.

Gemengden Inhoud. **A. Ypey** de studii Theologiae dogmaticae recte regendis. Gron. 1813. 8.

A. Adriani bijdragen tot zijne opheldering van eenige Bijbelplaatsen. Hoorn. 1829. 8.

V E R B E T E R I N G E N .

- Blz. 97. *eerste noot.* Deze Nederd. Geschriften heeft de Heer Hoffmann onder de rubrieken van Romans en kleine Verhalen, van Geschiedkundige Rijmwerken en Leerdichten, en van Liederen gerangschikt. Zie K. en L. Bode voor 1821. II. 310—315 en 371—377. en voor 1822. L. 89—94.
- 99. *E. G. Graff* Diutiska — 2r bd. 1 u. 3 heft. lees: 1—3 heft.
- 109. *J. L. von Parrot* Versuch u. s. w. nebst Erläuterungen, in folio.
- 110. *J. C. de Jonge* Notice etc. avec le supplément. la Haye 1824. 8.

